

Cand.merc.aud.

Kandidatafhandling

Ekstern rapportering

Vejleder:

Hans B. Vistisen

Forfattere:

Mark Bitsch Nielsen – 20131360

Jacob Skals – 20131359

Anslag:

262.466 anslag inkl. mellemrum,
svarende til 109,36 normalsider

Forsknings- og udviklingsaktiviteter

- *med fokus på medicinalindustriens
regnskabsmæssige behandling heraf*

Aalborg Universitet

Afleveringsdato: fredag den 11. november 2016

Cand.merc.aud.

Kandidatafhandling

Ekstern rapportering

Vejleder:

Hans B. Vistisen

Forfattere:

Mark Bitsch Nielsen – 20131360

Jacob Skals – 20131359

Anslag:

262.466 anslag inkl. mellemrum,

svarende til 109,36 normalsider

Forsknings- og udviklingsaktiviteter

*- med fokus på medicinalindustriens
regnskabsmæssige behandling heraf*

Aalborg Universitet

Afleveringsdato: fredag den 11. november 2016

INDHOLDSFORTEGNELSE

1. FORORD	1
2. EXECUTIVE SUMMARY	2
3. INDLEDENDE AFSNIT	4
3.1. INDLEDNING	4
3.2. PROBLEMFOMULERING	7
3.3. FORTOLKNING	7
3.4. DELSPØRGSMÅL	8
3.5. AFGRÆNSNING OG BEGREBSFASTLÆGGELSE	8
3.6. METODE OG VALG AF TEORI	9
3.6.1. <i>Undersøgelsesdesign</i>	10
3.6.2. <i>Dataindsamlingsteknikker</i>	10
3.6.3. <i>Kildekritik</i>	11
3.6.4. <i>Valg af teori</i>	12
3.7. MÅLGRUPPE	12
3.8. STRUKTUR	13
4. REGNSKABSTEORI	15
4.1. INDLEDENDE REGNSKABSTEORI.....	15
4.1.1. <i>Regnskabsmæssige definitioner</i>	21
4.2. REGNSKABSMÆSSIG BEHANDLING AF FORSKNINGS- OG UDVIKLINGSAKTIVITETER	27
4.2.1. <i>Første indregning</i>	28
4.2.2. <i>Efterfølgende måling</i>	34
4.2.3. <i>Præsentation og oplysninger</i>	45
4.3. REGNSKABSMÆSSIGE PROBLEMSTILLINGER	51
4.3.1. <i>Problemstilling 1 - Sondringen</i>	51
4.3.2. <i>Problemstilling 2 – Yderligere indregningsbetingelser</i>	55
4.3.3. <i>Problemstilling 3 - Matchingprincippet</i>	58
4.3.4. <i>Problemstilling 4 - Nedskrivningstest</i>	61
4.3.5. <i>Problemstilling 5 - Voluminøse årsrapporter</i>	63
4.4. DELKONKLUSION	66

5. EMPIRISK ANALYSE AF ÅRSRAPPORTER.....	69
5.1. VIRKSOMHEDSBESKRIVELSER AF DE UDVALGTE MEDICINALVIRKSOMHEDER	72
5.1.1. <i>Novo Nordisk A/S</i>	72
5.1.2. <i>H. Lundbeck A/S</i>	74
5.1.3. <i>Medivir AB</i>	77
5.1.4. <i>Novartis AG</i>	79
5.1.5. <i>Bayer AG</i>	81
5.1.6. <i>GlaxoSmithKline PLC</i>	83
5.2. ANALYSE AF UDVALGTE RESULTATOPGØRELSES- OG BALANCEPOSTER	85
5.2.1. <i>Indledning</i>	85
5.2.2. <i>Analyse af resultatopgørelsesposter</i>	86
5.2.3. <i>Analyse af balanceposter</i>	90
5.3. ANALYSE AF ØVRIGE FINANSIELLE OPLYSNINGER.....	92
5.3.1 <i>Indledning</i>	92
5.3.2. <i>Empirisk analyse</i>	92
5.3.3. <i>Indregningsbetingelser</i>	93
5.3.4. <i>Ledelsens regnskabsmæssige skøn</i>	96
5.3.5. <i>Rapportering af risici</i>	98
5.3.6. <i>Præsentation af pipe-line af igangværende projekter</i>	99
5.3.7. <i>Præsentation af virksomhedens udviklingsproces</i>	104
5.3.8. <i>Præsentation af patentrettigheder</i>	106
5.3.9. <i>Præsentation af forsknings- og udviklingsomkostninger</i>	108
5.3.10. <i>Øvrig kommunikation i relation til forsknings- og udviklingsaktiviteter</i>	109
5.4. SAMMENFATNING PÅ ANALYSEN.....	112
6. KONKLUSION.....	116
7. KILDE- OG LITTERATURFORTEGNELSE	122

1. FORORD

Denne afhandling er den afsluttende opgave og afslutter dermed cand.merc.aud.-uddannelsen, som vi følger på Det Samfundsvidenskabelige Fakultet på Aalborg Universitet.

Ifølge studieordningen er formålet med afhandlingen at dokumentere vores færdigheder i at anvende videnskabelige teorier og metoder ved at arbejde grundigt med et fagligt emne. Afhandlingen skal derudover have relevans for en statsautoriseret revisors virke. Det er en forudsætning for tilmelding til afhandlingen, at alle øvrige fag på studiet er bestået.

Opgaveteksten og problemformuleringen er godkendt i slutningen af august måned, hvorefter afhandlingen er udarbejdet frem til afleveringsdatoen den 11. november 2016. Dataindsamlingen er afsluttet den 4. november 2016. Eksaminationen af afhandlingen forventes afholdt medio december 2016.

Med ønsket om god læselyst.

Viborg, november 2016

Mark Bitsch Nielsen

Jacob Skals

2. EXECUTIVE SUMMARY

Research and development is an important part of today's society in Denmark. Denmark has gone from a working society to a knowledge-based society. Research and development are especially important within the pharmaceutical industry, because it is important to develop new medical products to ensure future earnings. Therefore, it is important for companies and other relevant users of financial statements to have knowledge about the accounting treatment of research and development.

In continuation of the above, the main purpose of this thesis is about the accounting treatment of research and development with focus on accounting issues. The focus of this thesis is furthermore whether similarities and trends can be observed within the pharmaceutical industry's financial reporting of research and development activities.

Initially the thesis contains a theoretical description of the accounting treatment of research and development activities in accordance with the international accounting rules and standards. The thesis gives a description of how research and development activities should be recognized, measured and presented in the annual report. The ongoing theoretical description will contain reflections on the accounting treatment of research and development activities. During the theoretical description, specific accounting issues will be identified. The thesis discusses and assesses these accounting issues in relation to research and development activities.

After the theoretical description, the thesis focuses on analyzing the latest published annual reports of selected pharmaceutical companies. The focus of the analysis is the accounting treatment of research and development activities within the pharmaceutical industry. The analysis is based on investor's point of view in relation to the additional information that is communicated in the annual reports.

The analysis shows that there are certain similarities and trends within the pharmaceutical industry's financial reporting of research and development activities. Firstly, it is observed that pharmaceutical companies spend a huge amount of money pursuing their research and development activities. Secondly, it is observed that amortized development projects represent an insignificant proportion of the pharmaceutical companies' intangible assets. The pharmaceutical companies explain that the development process of new medical products is subject to significant uncertainties, and that new medical products must obtain regulatory approval before launch and sale.

Furthermore, the analysis shows that the pharmaceutical companies in their annual reports include comprehensive information regarding their research and development activities. The majority of this information is future-oriented. Future-oriented information is important for users of the financial statements, and especially for investors. This may be the main reason why pharmaceutical companies include comprehensive information regarding to their research and development activities. Otherwise, it would be difficult to assess the future earnings potential.

3. INDLEDENDE AFSNIT

3.1. INDLEDNING

Danmark har historisk været et produktionssamfund men har igennem en længere årrække overgået til i højere grad at være et videnssamfund.¹ Dette er sket som følge af globaliseringen, hvor landegrænser, herunder kulturer og økonomier, har åbnet sig op. Globaliseringen har blandt andet medført, at flere danske arbejdspladser er flyttet til udlandet.² Outsourceringen af arbejdspladser stammer primært fra produktionstunge erhverv, da østeuropæiske og asiatiske lande har et meget lavt lønniveau sammenholdt med Danmark. Eftersom produktionsarbejde primært består af samlebåndsarbejde, har nogle danske virksomheder fundet det fordelagtigt at flytte produktionen til enten Østeuropa eller Asien.

Ledighedsprocenten i Danmark burde som følge heraf være stigende, men i stedet viser de seneste offentliggjorte ledighedsprocenter fra Danmarks Statistik, at ledighedsprocenten ligger stabilt omkring 4% af arbejdsstyrken.³ Den stagnerende ledighedsprocent virker umiddelbart bemærkelsesværdig, eftersom ledighedsprocenten logisk set burde stige som følge af outsourceringen af danske arbejdspladser. Ledighedsprocenten burde stige på trods af en mindre positiv stigning i den samlede arbejdsstyrke de seneste år.⁴ En af årsagerne til den stagnerende ledighedsprocent kan forklares med, at Danmark i højere grad er overgået fra at være et produktionssamfund til at være et videnssamfund. Forskning, udvikling og videnstunge erhverv er generelt de senere år blevet en større og langt mere integreret del af den offentlige sektor og private erhvervsvirksomheder.

¹ "Danmark er et videnssamfund", analysenotat, Dansk Erhverv

² "Danmark er et videnssamfund", analysenotat, Dansk Erhverv

³ www.statistikbanken.dk (se bilag 1)

⁴ "Stigning i arbejdsstyrken", arbejdskraftundersøgelse

Regeringen i Danmark har i juni 2015 offentliggjort regeringsgrundlaget, og heri er forskning positivt nævnt.⁵ Det fremgår heraf:

”Forskning giver os en ny viden og er en væsentlig drivkraft for udviklingen af vores samfund” og ”Forskning og høj kvalitet er en vigtig forudsætning for, at erhvervslivet kan udvikle nye produkter og tjenesteydelser og dermed sikre videnstunge arbejdspladser.”⁶

Den danske regering har foretaget et bevidst valg om at have fokus på videreudvikling af videnssamfundet i Danmark. Det kan klart udledes af regeringsgrundlaget, at forskning og udvikling spiller en væsentlig rolle til sikringen af den velfærd, som Danmark er kendt for.

Til understregning af satsningen på forskning og udvikling kan det ydermere nævnes, at Danmark ligger på fjerdepladsen i Europa i forhold til erhvervslivets afholdte udgifter til forskning og udvikling i forhold til bruttonationalproduktet, hvilket understreger Danmarks nuværende fokus på forskning og udvikling.⁸

Danmarks historiske status som et produktionssamfund har i regnskabsmæssig forstand været præget af håndgribelige aktiver såsom produktionsanlæg og produktionsbygninger som også kaldes for materielle anlægsaktiver. Med overgangen til at være et videnssamfund er aktiver i højere grad præget af at være uhåndgribelige. I regnskabsmæssig forstand kaldes sådanne aktiver for immaterielle anlægsaktiver.

Den regnskabsmæssige behandling af materielle og immaterielle anlægsaktiver er ikke identisk, hvilket skyldes forskellen i håndgribeligheden henholdsvis uhåndgribeligheden. Immaterielle anlægsaktiver er i højere grad omfattet af ledelsens regnskabsmæssige skøn, end materielle anlægsaktiver er. Værdiskabelsen i videnstunge virksomheder, såsom medicinalvirksomheder, er i høj grad afhængig af tilegnet viden fra forsknings- og udviklingsaktiviteter samt kompetente og egnede medarbejdere.

⁵ ”Sammen for fremtiden”, Regeringsgrundlag, Regeringen, side 20

⁶ ”Sammen for fremtiden”, Regeringsgrundlag, Regeringen, side 20

⁸ ”Innovation og forskning”, Danmarks Statistik, side 12

Derfor er det for videnstunge virksomheder vigtigt at have kendskab til den regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter.

Indregning og efterfølgende måling af forsknings- og udviklingsaktiviteter er regnskabsmæssigt forbundet med en række problemstillinger for videnstunge virksomheder, herunder medicinalvirksomheder.

Forsknings- og udviklingsaktiviteter skal først og fremmest opfylde indregningskriterierne for aktiver generelt for dernæst at skulle opfylde indregningskriterierne for immaterielle anlægsaktiver. Eftersom at immaterielle anlægsaktiver er uhåndgribelige, er der flere omfattende indregningsbetingelser end ved eksempelvis materielle anlægsaktiver. Det stiller større krav til ledelsen i en videnstung virksomhed for så vidt angår den regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter, fremfor til ledelsen i en anden type virksomhed hvor forsknings- og udviklingsaktiviteter ikke i samme grad er aktuelle.

Regnskabsbrugerne, herunder især investorerne, skal drage nytte af regnskabsmaterialet i den økonomiske beslutningsproces vedrørende virksomheden. Det er derfor essentielt og aktuelt for ledelsen i udviklingsvirksomheder at have et indgående kendskab til den regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter. Ydermere skal ledelsen have kendskab til hvilke informationer, der skal kommunikeres til regnskabsbrugerne, således at disse kan træffe økonomiske beslutninger på et troværdigt, relevant og pålideligt grundlag.

3.2. PROBLEMFORMULERING

I forlængelse af indledningen fokuserer nærværende afhandling på om der kan konstateres ligheder og trends i medicinalvirksomheders regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter. Forsknings- og udviklingsaktiviteter er som regnskabsområde interessant, da den regnskabsmæssige behandling heraf indeholder mange forskellige aspekter. Derfor er det interessant at analysere, om der kan konstateres ligheder og trends i medicinalvirksomhedernes regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter.

Ovenstående foretages ved en redegørelse af relevant regnskabsteori, hvor der undervejs fokuseres på regnskabsmæssige problemstillinger og ved at foretage en empirisk analyse af medicinalvirksomheders årsrapporter.

På baggrund af det foranstående problemstilling er følgende opgavetekst opstillet:

”Hvordan foretages den regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter, herunder med fokus på særlige problemstillinger, og kan der konstateres ligheder og trends indenfor medicinalindustriens finansielle rapportering af forsknings- og udviklingsaktiviteter?”

3.3. FORTOLKNING

Dette afsnit konkretiserer afhandlingens indhold, herunder hvordan opgaveteksten besvares.

Der foretages en redegørelse samt vurdering, diskussion og refleksion af de internationale regnskabsregler. Redegørelsen fokuserer på første indregning og efterfølgende måling samt på præsentation og oplysninger.

Undervejs påpeges praktiske regnskabsmæssige problemstillinger i forbindelse med forsknings- og udviklingsaktiviteter. Problemstillingerne vurderes og diskuteres yderligere og mere dybdegående i et særskilt afsnit efter ovenstående redegørelse.

Efterfølgende foretages en empirisk analyse af både danske og internationale medicinalvirksomheders seneste offentliggjorte årsrapporter. Analysen koncentrerer sig om den regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter blandt andet med fokus på præsentation og oplysninger. Efter analysen på tværs af de respektive medicinalvirksomheders årsrapporter udarbejdes der en

sammenfatning herpå. Sammenfatningen klarlægger de eventuelle ligheder og trends i medicinalvirksomhedernes regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter.

Fortolkningen af afhandlingens opgavetekst medfører nedenstående delspørgsmål:

3.4. DELSPØRGSMÅL

1. Hvordan behandles forsknings- og udviklingsaktiviteter regnskabsmæssigt?
2. Er der særlige regnskabsmæssige problemstillinger vedrørende den regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter?
3. Hvordan håndteres den regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter i udvalgte danske og internationale medicinalvirksomheder?

Delspørgsmål 1 har en teoretisk tilgangsvinkel, hvor delspørgsmål 2 har en reflekterende og diskutende tilgangsvinkel. Delspørgsmål 3 har en analytisk tilgangsvinkel.

3.5. AFGRÆNSNING OG BEGREBSFASTLÆGGELSE

I afhandlingens indledning og problemformulering er der foretaget positive afgrænsninger. Herudover er der behov for en række yderligere afgrænsninger for at udarbejde en dybdegående afhandling, som besvarer opgaveteksten.

Nærværende afhandling afslutter cand.merc.aud.-studiet, hvorfor det forudsættes at læserne er bekendt med sædvanlige regnskabsbegreber og -forkortelser. Der redegøres derfor kun for begreber i det omfang det er nødvendigt for besvarelse af opgaveteksten.

Afhandlingen afgrænses til at tage afsæt i de internationale regnskabsregler (IFRS og IAS). Der afgrænses derfor for redegørelse af øvrige regnskabslovgivninger og begrebsrammer. Relevante bestemmelser i ÅRL for danske børsnoterede virksomheder inddrages i afhandlingen i de tilfælde de danske bestemmelser stiller yderligere krav end IFRS.

Analyseafsnittet i nærværende afhandling fokuserer på investorer som regnskabsbrugere, hvorfor der afgrænses fra øvrige typer af regnskabsbrugere. Der er givetvis overlap mellem investorers synsvinkler og øvrige regnskabsbrugeres synsvinkler, men afhandlingen tager ikke hensyn til disse overlaps-tilfælde.

Forsknings- og udviklingsaktiviteter er defineret som et immaterielt anlægsaktiv. I regnskabsmæssig forstand indeholder immaterielle anlægsaktiver udover udviklingsprojekter også andre aktivtyper. Afhandlingen omhandler kun den regnskabsmæssige behandling af aktiviteter i relation til forskning og udvikling, og der afgrænses derfor fra øvrige aktivtyper indenfor immaterielle anlægsaktiver. Der afgrænses herudover fra eksternt erhvervede udviklingsprojekter, eftersom nærværende afhandling fokuserer på internt oparbejdede udviklingsprojekter. Forsknings- og udviklingsaktiviteter som besiddes med henblik på salg eller fra ophørte aktiviteter (IFRS 5) er ikke omfattet af nærværende afhandling.

Der afgrænses fra en fuldstændig gennemgang og redegørelse for nedskrivningstests i forbindelse med forskning og udvikling (IAS 36). I de tilfælde, hvor det findes relevant at inddrage bestanddele fra regnskabsstandarderne for nedskrivninger, inddrages disse i afhandlingen.

Der anvendes offentliggjorte årsrapporter for de seneste to regnskabsår i analyseafsnittet omkring ledelsernes håndtering af den regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter. Der afgrænses derfor fra offentliggjorte kvartalsrapporter og øvrige finansielle statements og lignende fra de udvalgte medicinalvirksomheder.

3.6. METODE OG VALG AF TEORI

Dette afsnit omhandler de metodiske fremgangsmåder der benyttes i forbindelse med udarbejdelse af nærværende afhandling. Metode er defineret som fremgangsmåder, der anvendes, når der indsamles og bearbejdes datamateriale for at konkludere på en given opgavetekst.⁹ I de efterfølgende afsnit redegøres der for undersøgelsesdesign, dataindsamlingsmetoder, kildekritik samt for valg af teori.

⁹ "Den skinbarlige virkelighed – vidensproduktion inden for samfundsvidenskaberne", side 15

3.6.1. UNDERSØGELSESDSIGN

Begrebet undersøgelsesdesign er karakteriseret ved den fremgangsmåde, der anvendes i forbindelse med udarbejdelse af et projekt. Med andre ord hvordan afhandlingen gribes an ud fra en metodeteoretisk synsvinkel. Der anlægges en overvejende teoretisk indgangsvinkel for at belyse den regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter. Denne fremgangsmåde kaldes for en deskriptiv tilgang til metodisk behandling. Ved en deskriptiv tilgang anlægges en overordnet beskrivende indgangsvinkel, hvor det behandles, hvordan noget er. Til brug herfor foretages løbende vurderinger, diskussioner samt refleksioner herunder inddragelse af praktiske eksempler.

Afhandlingens analysearbejde foretages induktivt, hvilket betyder, at der tages udgangspunkt i empiri for at udtale sig om ligheder eller trends indenfor medicinalindustriens regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter.¹⁰ Den anvendte empiri er udvalgte medicinalvirksomheders seneste to offentliggjorte årsrapporter. Formålet er at drage paralleller mellem medicinalvirksomhedernes regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter.

I nærværende afhandlings kapitel 4 redegøres der indledningsvist for relevant grundlæggende regnskabsteori herunder blandt andet om regnskabsbrugernes informationsbehov samt grundlæggende relevante regnskabsmæssige definitioner. Efterfølgende redegøres der for den regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter. Redegørelsen har fokus på første indregning og efterfølgende måling samt præsentation og oplysninger. Dette danner grundlaget for afhandlingen. Afslutningsvis fokuseres der i kapitel 4 på de påpegede praktiske regnskabsmæssige problemstillinger, som vurderes og diskuteres yderligere.

I kapitel 5 analyseres udvalgte medicinalvirksomheders seneste offentliggjorte årsrapporter. Den tværgående empiriske analyse sammenfattes slutteligt i kapitlet. Sammenfatningens formål er at være grundlag for udtalelse om eventuelle ligheder og trends i medicinalvirksomhedernes regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter.

3.6.2 DATAINDSAMLINGSTEKNIKKER

Afhandlingens tilblivelse kræver indsamling af en række informationer, som efterfølgende bearbejdes og sammenfattes for at svare på afhandlingens opgavetekst.

¹⁰ "Den skinbarlige virkelighed – vidensproduktion inden for samfundsvidenskaberne", side 35

Det materiale der anvendes i nærværende afhandling kan opdeles i to kategorier:

1. **Eksternt materiale:** Materialet består af en række artikler, eksterne undersøgelser samt relevant faglitteratur i form af gældende love, vejledninger, regnskabsstandarder, publikationer og lignende.
2. **Empirisk data:** Materialet er indsamlet og udarbejdet egenhændigt fra eksterne årsrapporter fra udvalgte medicinalvirksomheder.

De udvalgte virksomheder er:

- Novo Nordisk A/S
- H. Lundbeck A/S
- Medivir AB
- Novartis AG
- Bayer AG
- GlaxoSmithKline PLC

Grundlaget for udvælgelsen af virksomhederne beskrives indledningsvist i analyseafsnittet i kapitel 5 i nærværende afhandling.

3.6.3. KILDEKRITIK

Afhandlingen har, som nævnt tidligere, en teoretisk indgangsvinkel, og som følge heraf anvendes der hovedsageligt sekundære data. Sekundære data omfatter love, vejledninger, regnskabsstandarder, publikationer, årsrapporter og lignende. Det har været et fokusområde i forbindelse med afhandlingens tilblivelse, at anvendte kilder er valide, relevante samt objektive. Anvendt materiale og data er således nøje vurderet i forhold til anvendeligheden ved opfyldelse af førnævnte kriterier. Anvendte publikationer, artikler og lignende kan være udsat for forfatterens subjektive holdninger. Kilderne er således alle vurderet nøje i forhold til forfatterens subjektive meninger og holdninger.

Pålidelige og relevante data er defineret under fællesbetegnelsen validitet. Validitet er defineret som betegnelse for, at de anvendte data er gyldige og relevante i forhold til afhandlingen.¹² De anvendte

¹² ”Den skinbarlige virkelighed – vidensproduktion inden for samfundsvidenskaberne”, side 83

data er vurderet i forhold til gyldighed og validitet, og dataene anses for at have en høj grad af validitet.

3.6.4. VALG AF TEORI

I den empiriske analyse analyseres de seneste offentliggjorte årsrapporter for de udvalgte virksomheder. Virksomhederne aflægger alle årsrapporten efter de internationale regnskabsregler, hvorfor den teoretiske gennemgang af regnskabsteorien tager udgangspunkt i disse regler.

Afhandlingens analyseafsnit analyserer virksomhedernes regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter herunder blandt andet præsentation og oplysninger. Analysen fokuserer på investorer som regnskabsbrugere og informationsbehovet, hvorfor der indledningsvist indgår investorteori i nærværende afhandlings kapitel om regnskabsteori.

Til redegørelse for de internationale regnskabsregler anvendes hovedsageligt IAS 38 omhandlende immaterielle anlægsaktiver. I de tilfælde, hvor danske regnskabsregler stiller yderligere krav end IFRS i relation til bekendtgørelsen herom, anvendes ÅRL af 10. december 2015, også kaldet for ”Den nye” årsregnskabslov”.¹³

3.7. MÅLGRUPPE

Med henvisning til afhandlingens forord afsluttes cand.merc.aud.-uddannelsen med denne afhandling. Som følge heraf er den primære målgruppe for nærværende afhandling Aalborg Universitet, vejleder, censor samt forfattere.

Afhandlingens sekundære målgruppe er medicinalindustrien, idet intentionen er, at medicinalindustrien kan drage nytte af afhandlingen som et opslagsværk og/eller vejledning til finansiel rapportering af forsknings- og udviklingsaktiviteter samt ydermere til afhjælpning af særlige regnskabsmæssige problemstillinger i relation til udøvelse af forsknings- og udviklingsaktiviteter.

Herudover kan afhandlingen bruges til generel inspiration vedrørende den regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter indenfor øvrige brancher, som har fokus på udøvelse heraf.

¹³ Årsregnskabsloven af 10. december 2015 (LBK nr. 1580)

3.8. STRUKTUR

Indledningsafsnittet er afhandlingens første del. Første del af afhandlingen indeholder en kort præsentation af afhandlingens hovedområde og problemformulering, herunder delspørgsmål, fortolkning, metode og valg af teori, afgrænsning og begrebsfastsættelse samt kildekritik.

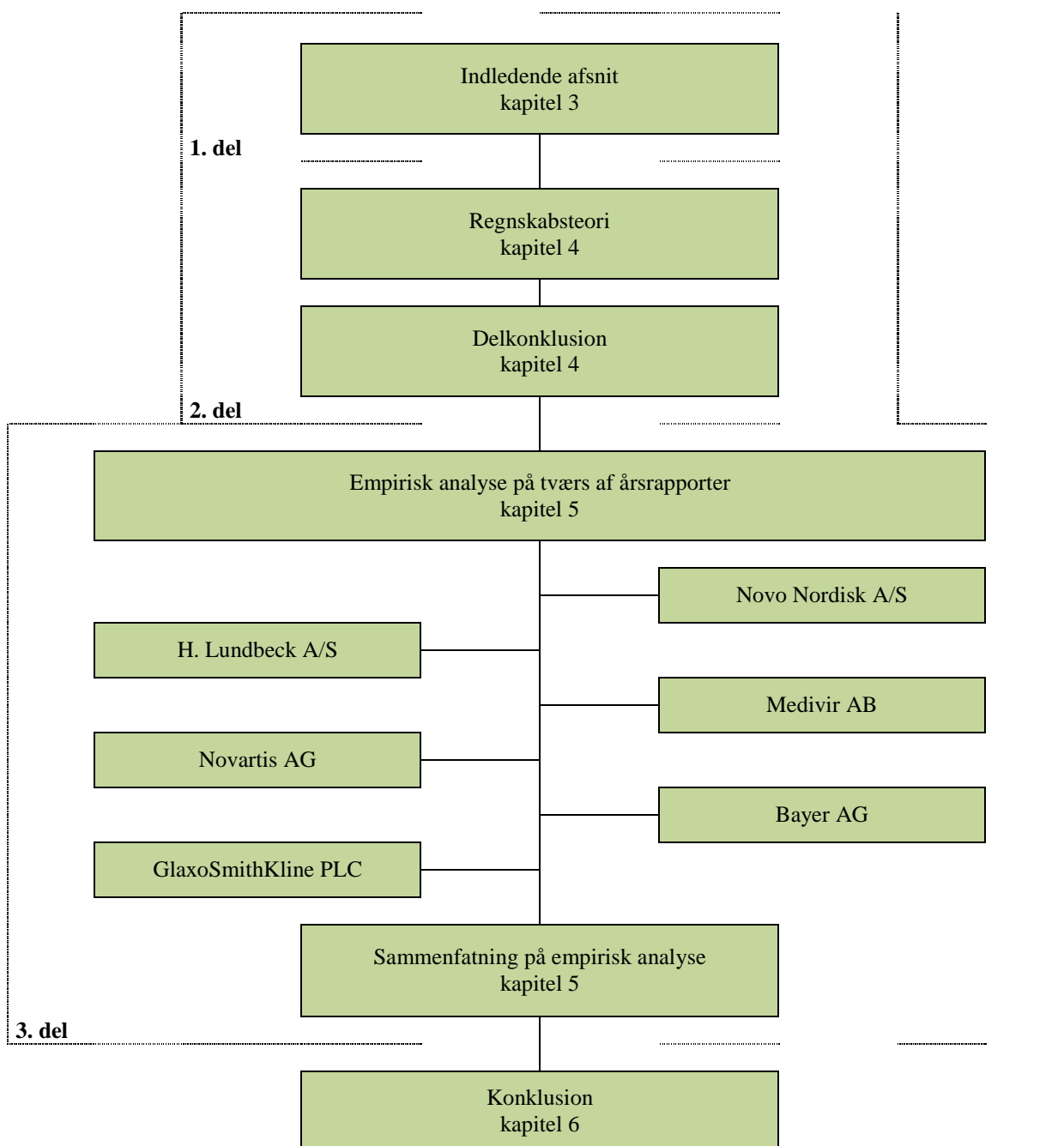
Afhandlingens anden del indeholder indledningsvist en redegørelse for relevant grundlæggende regnskabsteori, herunder blandt andet regnskabsbrugernes informationsbehov samt relevante regnskabsmæssige definitioner.

Anden del indeholder en detaljeret redegørelse af den regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter. Redegørelsen behandler første indregning og efterfølgende måling samt præsentation og oplysninger. I redegørelsen påpeges praktiske regnskabsmæssige problemstillinger i forbindelse med udøvelse af forsknings- og udviklingsaktiviteter. Anden del udgør afhandlingens teoretiske del og udgør grundlaget for den empiriske analyse, der foretages i tredje del af nærværende afhandling. Udover redegørelsen af regnskabsteorien foretages der løbende vurderinger, diskussioner og refleksioner over regnskabsteorien, og denne del af afhandlingen afsluttes med en dybdegående diskussion og refleksion af de påpegede regnskabsmæssige problemstillinger i relation til forsknings- og udviklingsaktiviteter.

I afhandlingens tredje del foretages en empirisk analyse af udvalgte medicinalvirksomheders seneste offentliggjorte årsrapporter. Indledningsvist præsenteres de udvalgte medicinalvirksomheder. Den empiriske analyse har til formål at analysere, om der kan konstateres ligheder og trends blandt virksomhedernes regnskabsmæssige behandlinger af forsknings- og udviklingsaktiviteter. I løbet af analysen inddrages og præsenteres der "best practice"-eksempler, som vurderes at øge informationsniveauet i årsrapporten. Slutteligt udarbejdes der en sammenfatning på analysen.

Delspørgsmålene og opgaveteksten besvares løbende igennem afhandlingen og besvarelsene sammenfattes slutteligt i en konklusion.

Strukturen for afhandlingen er illustreret i figuren nedenfor:

Figur 1: Strukturoversigt

Kilde: Egen tilvirkning

4. REGNSKABSTEORI

Dette kapitel omhandler den regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter, hvor der redegøres for gældende regnskabslovgivning. Redegørelsen for regnskabslovgivningen tager udgangspunkt i de internationale regnskabsregler i form af relevante IFRS- og IAS-standarder. Begrundelsen for denne indgangsvinkel er, at analyseafsnittet i afhandlingen tager udgangspunkt i europæiske børsnoterede virksomheder, der alle aflægger årsrapporten efter de internationale regnskabsregler. Der inddrages relevante bestemmelser i ÅRL for danske børsnoterede virksomheder i de tilfælde, de danske bestemmelser stiller yderligere krav end IFRS.

Redegørelsen omfatter områderne første indregning og efterfølgende måling, herunder relevante bestemmelser omkring nedskrivningstest, samt præsentation og oplysninger. Til refleksion over regnskabsreglerne inddrages der løbende eksempler på anvendelsen.

Regnskabsmæssige problemstillinger i relation til forsknings- og udviklingsaktiviteter påpeges løbende. Disse regnskabsmæssige problemstillinger behandles dybdegående slutteligt i dette kapitel. Behandlingen af problemstillingerne vurderes og diskuteres samtidig med, at der foretages refleksioner over disse.

4.1. INDLEDENDE REGNSKABSTEORI

De internationale regnskabsstandarder udarbejdes og godkendes af organisationen IASB. Tidligere blev standarderne kaldt for IAS, men disse bliver løbende erstattet af nye regnskabsstandarder, der får betegnelsen IFRS.

Formålet med IFRS er at ensrette regnskabsoplysninger fra virksomheder på tværs af landegrænser, hvilket medfører højere grad af sammenlignelighed og transparens i forhold til analysering og vurdering af virksomheders finansielle resultater. IFRS er gældende for alle børsnoterede virksomheder i Danmark. I EU skal alle børsnoterede virksomheders koncernregnskaber aflægges efter disse regler. IFRS er desuden implementeret i en lang række øvrige lande.

IASB er på nuværende tidspunkt ved at udvikle en nyere begrebsramme kaldet "Conceptual Framework". Arbejdet med begrebsrammen er endnu ikke afsluttet, hvorfor den nuværende begrebsramme består af dele af den nye og den gamle begrebsramme. Årsagen til, at IASB ønsker at opdatere begrebsrammen er dels, at der er vigtige regnskabsmæssige områder, som ikke er omfattet af den

nuværende begrebsramme, dels at begrebsrammen på nogle områder er uklar, samt nogle aspekter af den nuværende begrebsramme ikke længere er aktuelle.

Formålet med begrebsrammen er at understøtte IASB i forhold til udviklingen af fremtidige regnskabsstandarder, samt sikre at der er sammenhæng på tværs af de nuværende regnskabsstandarder.¹⁴

Begrebsrammen for de internationale regnskabsregler anser investorerne som værende de primære regnskabsbrugere, hvorfor formålet med årsrapporten er at understøtte investorernes økonomiske beslutninger på baggrund af årsrapporten. Årsagen til at de internationale regnskabsregler anser investorer som værende de primære regnskabsbrugere, vurderes at skyldes, at reglerne i høj grad arbejder med dagsværdibetragtinger. Formålet med årsrapporten er også at være en kontrolfunktion af ledelsens forvaltning af virksomhedens ressourcer i årets løb.¹⁵

Som en del af de internationale regnskabsstandarder definerer IAS 1, hvorledes virksomheder, der aflægger årsrapporten efter IFRS, skal præsentere årsrapporten. Det fremgår af denne regnskabsstandard, at årsrapporten skal give et retvisende billede af virksomhedens finansielle stilling, indtjening og pengestrømme.¹⁶

Bestemmelsen anvender formuleringen ”*et retvisende billede*” og ikke ”*det retvisende billede*”. Årsagen er, at der ikke findes ét retvisende billede men flere retvisende billeder af den samme virksomheds finansielle stilling, indtjening og pengestrømme. Det er virksomhedens ledelse, der har ansvaret for at aflægge årsrapporten¹⁷ og dermed også ansvaret for, at årsrapporten giver et retvisende billede af virksomhedens finansielle stilling, indtjening og pengestrømme.¹⁸ Vurderingen af, om ”*et retvisende billede*” overholdes, afhænger af ledelsens subjektive vurderinger af, hvad ledelsen tolker som værende et retvisende billede. Dette medfører formentlig, at to identiske virksomheder med hver sin ledelse ikke aflægger to identiske årsrapporter men derimod to forskellige, som hver især udviser et retvisende billede af virksomhedens finansielle forhold. Dette er konsekvensen af ledelsens subjektive vurderinger - også kaldet regnskabsmæssige skøn.

¹⁴ ”Regnskabshåndbogen 2016 – Overblik, inspiration, viden”, side 86

¹⁵ ”Regnskabshåndbogen 2016 – Overblik, inspiration, viden”, side 87

¹⁶ IAS 1, afsnit 15

¹⁷ ”Begrebsramme for udarbejdelse og præsentation af årsregnskaber”, afsnit 11

¹⁸ IAS 1, afsnit 9

REGNSKABSBRUGERNES INFORMATIONSBEHOV

Enhver virksomhed har brugere af årsrapporten. Nogle virksomheder har flere regnskabsbrugere end andre, og typerne af regnskabsbrugere er forskellige fra virksomhed til virksomhed. Eksempler på regnskabsbrugere er investorer, finansielle samarbejdspartnere, medarbejdere, leverandører, kunder, offentlige myndigheder med flere. Som tidligere nævnt anser IASB's begrebsramme investorerne som værende virksomhedernes primære regnskabsbrugere.

I og med der findes forskellige typer af regnskabsbrugere, har disse også forskellige informationsbehov. Der kan dog være informationsbehov blandt regnskabsbrugerne, der overlapper hinanden, og nogle typer af regnskabsbrugere har samme informationsbehov.

Ovenstående forhold fører til et paradoks for virksomhederne, som kun bliver større jo større virksomhed, der er tale om. Formodningen er, at jo større og mere kompleks en virksomhed er, jo mere information har regnskabsbrugerne behov for.

Paradokset er, at regnskabsbrugerne på den ene side efterspørger information, både af finansiell og af skriftlig karakter, som de kan anvende i den økonomiske beslutningsproces. På den anden side har virksomheden ikke lyst til at offentliggøre alle informationer, hvilket blandt andet skyldes konkurrencemæssige hensyn.

Denne ”informationskløft” opstår som følge af, at årsrapporten ikke indeholder alle oplysninger om den pågældende virksomhed, hvorved der opstår forskel mellem den viden, virksomheden besidder, og den viden som investorerne efterspørger. Som tidligere nævnt er store virksomheder, såsom børsnoterede virksomheder, mere udsatte for ”informationskløften”, idet investorer og ledelse i denne type virksomheder ofte ikke er den samme kreds af personer, hvilket oftere er tilfældet i mindre virksomheder.

De børsetiske regler har blandt andet til formål at afhjælpe denne asymmetri mellem regnskabsbrugere og virksomheden. De børsetiske regler regulerer, hvornår og hvordan børsnoterede virksomheder skal offentliggøre information om virksomheden.²¹ Det er vigtigt, at alle regnskabsbrugere får samme information samtidig, således alle har samme forudsætninger for at reagere på informationen.

²¹ De børsetiske regler er udarbejdet af Københavns Fondsbørs

Ved årsrapportens udarbejdelse skal ledelsen sikre, at formålet med årsrapporten overholdes. Årsrapportens formål er at give information til en bred kreds af regnskabsbrugere, således den økonomiske beslutning vedrørende den pågældende virksomhed sker på et oplyst grundlag.²² Herudover anvendes årsrapporten som en kontrolfunktion af, at virksomhedens ledelse har anvendt virksomhedens ressourcer ansvarligt og fornuftigt i årets løb.²³

Årsrapporten skal være et hjælpemiddel for investorerne til at besvare spørgsmålene om de ønsker at geninvestere, blot opretholde den nuværende investering eller trække investeringen i virksomheden tilbage.

Til at give regnskabsbrugerne et beslutningsgrundlag kan skriftlige beretninger, såsom ledelsesberetningen og supplerende information, være relevante. Årsagen er, at ledelsesberetningen indeholder oplysninger om ledelsens forventninger til fremtiden, hvorimod den talmæssige rapportering indeholder oplysninger af historisk karakter. Det vurderes, at ledelsens fremtidige forventninger til virksomheden tillægges stor værdi for regnskabsbrugerne, da det er den bedste indikation på et fremtidigt indtjeningsgrundlag for virksomheden. Supplerende informationer kan indeholde information om virksomheden, som ikke er lovmæssigt reguleret, men som ledelsen finder interessant for regnskabsbrugerne. Det kan eksempelvis være information om kommende produkter, beskrivelse af produktudviklingsprocessen med videre.

Regnskabsbrugerne skal ligeledes have mulighed for at vurdere, om måden, hvorpå ledelsen har fordelt og disponeret virksomhedens ressourcer, er fair. Fordelingen af virksomhedens ressourcer kan ske via aflønning til ledelsen og medarbejdere. Fordelingen omfatter også virksomhedens udbyttepolitik, som også anses at være relevant information for regnskabsbrugerne. I relation til ledelsens aflønning kan det være særdeles interessant og relevant, om virksomhedens finansielle performance står mål med den aflønning, som ledelsen modtager, eller om virksomheden i stedet burde konsolidere sig yderligere.

I henhold til IASB's begrebsramme skal informationen i årsrapporten opfylde to kvalitative egenskaber for at give regnskabsbrugerne nytteværdi af årsrapporten. Disse kvalitative egenskaber er relevans og pålidelighed.

²² IAS 1, afsnit 9

²³ IAS 1, afsnit 9

Information er relevant for regnskabsbrugerne, hvis informationen medfører, at regnskabsbrugerne anvender ressourcerne anderledes, end de ellers ville have gjort, såfremt de ikke havde haft kendskab til den pågældende information.²⁵ Relevant information kan både være af finansiel og ikke-finansiel karakter. Relevant information har også et væsentlighedsaspekt, idet nogle informationer kun er relevante, såfremt de er væsentlige. Væsentligheden knytter sig til regnskabsbrugerne og skal således være væsentlig for dem. Informationen betragtes som værende væsentlig, hvis udeladelse af informationen eller fejl heri har betydning for de økonomiske beslutninger, regnskabsbrugerne tager på baggrund heraf.²⁶

Information er pålidelig, når den troværdigt præsenterer de forhold, som informationen omhandler. Med andre ord skal der være en sammenhæng mellem den pågældende information og de historiske forhold.

For at information anses for at være pålidelig skal den være fuldstændig, neutral og troværdig. Fuldstændig information betyder, at årsrapporten indeholder de nødvendige informationer, for at regnskabsbrugerne træffer korrekte økonomiske beslutninger.

Neutral information betyder, at ledelsen skal afgive information til regnskabsbrugerne, som ikke påvirker de økonomiske beslutningerne i en bestemt retning. Dette kan eksempelvis ske ved at informere regnskabsbrugerne om, at forventningerne til fremtiden er positiv, men at det faktisk er det modsatte, der er tilfældet. Besiddelse af ærlighed og integritet er vigtige egenskaber for ledelsen ved afgivelse af neutral information.

Troværdig information er et relativt begreb, da finansiel rapportering aflægges med en vis usikkerhedsmargin, idet ledelsen har mulighed for at foretage regnskabsmæssige skøn.²⁷ Informationen skal være nøjagtige, og regnskabsbrugerne skal være klar over, at fejlfri information ikke kan opnås grundet usikkerhederne omkring regnskabsmæssige skøn.

²⁵ ”Regnskabshåndbogen 2016 – Overblik, inspiration, viden”, side 87

²⁶ ”Regnskabshåndbogen 2016 – Overblik, inspiration, viden”, side 87

²⁷ ”Regnskabshåndbogen 2016 – Overblik, inspiration, viden”, side 87

GRUNDLÆGGENDE FORUDSÆTNINGER

For at den finansielle rapportering kan udvise et retvisende billede af en virksomheds finansielle stilling, indtjening og pengestrømme og endvidere støtte regnskabsbrugerne i den økonomiske beslutningsproces, skal en række grundlæggende forudsætninger i årsrapporten overholdes. Disse grundlæggende forudsætninger er eksempelvis neutralitet, væsentlighed og periodisering. Neutralitet og væsentlighed er behandlet i forudgående afsnit om regnskabsbrugernes informationsbehov. Disse tre grundlæggende forudsætninger anses for at være relevante i relation til regnskabsmæssig behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter. Herudover er der også en række kvalitative egenskaber, som skal overholdes herunder relevans og pålidelighed.²⁸ De to kvalitative egenskaber er tidligere ligeledes behandlet i afsnittet omhandlende regnskabsbrugernes informationsbehov.

Udover de to førnævnte grundlæggende forudsætninger er forudsætningen om periodisering også af væsentlig karakter i relation til forsknings- og udviklingsaktiviteter.

Forudsætningen om periodisering henviser til det aspekt, at regnskabsmaterialet skal være udarbejdet i overensstemmelse med periodiseringsprincippet. Periodiseringsprincippet omhandler grundlæggende, at transaktioner skal indregnes i regnskabsmaterialet på det tidspunkt, hvor de finder sted, hvilket er i det regnskabsår, som de vedrører. I forlængelse heraf skal indtægter registreres, når der sker stigning i fremtidige økonomiske fordele. Det er typisk ved risikoovergangen fra sælger til køber. I tilknytning til en salgstransaktion skal der samtidigt registreres et vareforbrug. Dette er også kaldet for matching mellem indtægter og omkostninger.²⁹

Indtægtskriteriet ved salg af varer fordrer, at der samtidig hermed kan måles pålidelige omkostninger og dermed at der er matching mellem indtægter og omkostninger. I relation til forsknings- og udviklingsaktiviteter er princippet om matching udfordret. Denne problemstilling behandles yderligere i afsnit 4.3 i nærværende afhandling.

Foranstående er en redegørelse af relevant grundlæggende regnskabsteori. I det efterfølgende afsnit redegøres der for relevante regnskabsmæssige definitioner i relation til forsknings- og udviklingsaktiviteter.

²⁸ ”Begrebsramme for udarbejdelse og præsentation af årsregnskaber”, afsnit 22-42

²⁹ ”Begrebsramme for udarbejdelse og præsentation af årsregnskaber”, afsnit 95

4.1.1. REGNSKABSMÆSSIGE DEFINITIONER

DEFINITION AF ET AKTIV

Forud for redegørelsen af de relevante lovbestemmelser omkring forsknings- og udviklingsaktiviteter er det vigtigt at kende en række grundbegreber. Som det første er det vigtigt at kende den grundlæggende definition på et aktiv, da dette er særdeles relevant i den regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter.

Regnskabsreglerne definerer et aktiv som følger:

”Et aktiv er en ressource, som kontrolleres af virksomheden som følge af tidligere begivenheder, og hvorfra fremtidige økonomiske fordele forventes at tilgå virksomheden.”³⁰

På baggrund af ovenstående definition af et aktiv udledes der tre grundkriterier, før indregning kan ske:

1. Kontrolelementet
2. Resultat af tidligere begivenheder samt
3. Fremtidige økonomiske fordele

Kontrolelementet henviser til ejendomsretten til et aktiv. Erhverver en virksomhed et aktiv for egne midler, er der ingen udfordringer med placeringen af ejendomsretten, eftersom virksomheden formentlig tjener på besiddelsen af aktivet og har de dertilhørende risici.

Det kan diskuteres, hvornår kontrolelementet er opfyldt, og om den juridiske ejendomsret til et aktiv er et definitivt krav. Der kan forekomme tilfælde, hvor den juridiske ejendomsret ikke ligger hos virksomheden, der anvender det pågældende aktiv i driftsaktiviteterne. Dette er eksempelvis tilfældet ved finansiel leasing. Såfremt virksomheden anvender det pågældende aktiv i driftsaktiviteten, tilflyder de økonomiske fordele virksomheden ved anvendelsen, og afhængigt af indholdet i leasingaftalen bærer virksomheden også de økonomiske risici.³²

³⁰ IAS 38, afsnit 8

³² ”Finansiel rapportering – teori og regulering”, side 227

Videnstunge virksomheder er i høj grad karakteriseret ved at have gode medarbejderkompetencer, herunder vedrørende ansættelse af kompetente og attraktive profiler. Disse medarbejdere arbejder for virksomheden og derigennem opnå resultater, som forhåbentlig kan benyttes fremadrettet af virksomheden. Medarbejderne har i ansættelseskontrakterne et opsigelsesvarsel, hvorfor virksomheden ikke har tilstrækkelig kontrol over medarbejdernes arbejdskraft. Det vurderes derfor, at medarbejderkompetencer ikke opfylder kontrolementet i definitionen på et aktiv og dermed ikke kan aktiveres.

Grundkriterieret ”*Resultat af tidligere begivenheder*” omfatter de begivenheder, der senest finder sted på balancetidspunktet. Dermed udelukkes fremtidige planlagte erhvervelser, eftersom dispositionsretten ikke er opnået på balancetidspunktet. Med andre ord skal en virksomhed først indregne et aktiv, når aktivet er leveret, og ejendomsretten dermed er overgået fra sælger til køber.

Når ejendomsretten til aktivet er overgået, er der gennemført en transaktion, og virksomheden har dermed ikke blot planer om i fremtiden at erhverve aktivet. Der kan forekomme situationer, hvor kontrakten om erhvervelse af aktiver underskrives før balancetidspunktet, og som forpligter begge parter. Spørgsmålet er, om dette resulterer i en transaktion, som medfører, at indregningskriterierne for et aktiv er opfyldt. I et sådant tilfælde vurderes indregningskriterierne ikke at være opfyldt. Dette begrundes med, at gennemførelsen af transaktionen er en fremtidig begivenhed uagtet, at parterne har forpligtet sig juridisk, men det afhænger af en konkret vurdering af ejendomsrettens overgang.

Dernæst udtrykker definitionen et krav om ”*tilgang af fremtidige økonomiske fordele*”. Dette krav henviser til, at et aktiv skal medføre en fremtidig værdiskabelse for virksomheden. Anskaffes et aktiv, som ikke bidrager til driftsaktiviteterne og den fremtidige indtjening, kan aktivet ikke indregnes som et aktiv i balancen. Årsagen er, at aktivet ikke bidrager med fremtidige økonomiske fordele. Fremtidige økonomiske fordele omfatter eksempelvis fremtidige omkostningsbesparelser, hvad enten disse hidrører fra anskaffelse af produktionsanlæg og –maskiner eller implementering af tidsbesparende tiltag i produktionsprocessen.

Herudover omfatter kravet om fremtidige økonomiske fordele også varebeholdninger og lignende aktivtyper, som er erhvervet med henblik på et fremtidigt salg. Definitionen siger ikke noget om håndgribeligheden, men ofte omtales aktiver som værende produktionsapparater, varebeholdninger, varedebitorer og lignende. Et aktiv kan også være uden fysisk form, såsom patenter, der forventes at bidrage med fremtidige økonomiske fordele. Dette medfører, at immaterielle anlægsaktiver, som er

uhåndgribelige, ligeledes opfylder definitionen på et aktiv og dermed kan indregnes i balancen som et aktiv.

Ovenstående omhandler den generelle definition af et aktiv. I det efterfølgende afsnit gennemgås definitionen på et immaterielt anlægsaktiv.

DEFINITION AF ET IMMATERIELT ANLÆGSAKTIV

Efter de internationale regnskabsregler opdeles aktiver i henholdsvis anlægsaktiver og omsætningsaktiver. Anlægsaktiver består blandt andet af immaterielle anlægsaktiver. Regnskabsreglerne definerer, hvad der forstås ved et omsætningsaktiv.

Definitionen tager primært sigte på det tidsmæssige aspekt, herunder om aktivet forventes realiseret, anvendt som led i normal driftscyklus, eller om aktivet forventes realiseret inden for 12 måneder fra balancetidspunktet.³³ Såfremt et aktiv ikke opfylder definitionen på et omsætningsaktiv, skal dette aktiv klassificeres som et anlægsaktiv.

Definitionen af et immaterielt anlægsaktiv er defineret i de internationale regnskabsregler som følgende:

”Et immaterielt anlægsaktiv er et identificerbart, ikke-monetært aktiv uden fysisk substans.”³⁴

Definitionen kan opdeles i tre kriterier:

1. Identificerbarheden
2. Ikke-monetære aktiver samt
3. Uden fysisk substans

Kravet om identificerbarhed er indarbejdet i definitionen, eftersom immaterielle aktiver ønskes adskilt fra goodwill samt øvrige aktiver.³⁵ Identificerbarheden indebærer, at det immaterielle aktiv kan

³³ IAS 1, afsnit 66

³⁴ IAS 38, afsnit 8

³⁵ IAS 38, afsnit 11

udskilles fra virksomheden. Dette betyder, at aktivet skal sælges, udlejes og lignende, uden at det har indflydelse på øvrige aktiviteter i virksomheden. Identificerbarheden opfyldes også, såfremt det pågældende aktiv er baseret på kontraktlige eller juridiske rettigheder. Sådanne rettigheder kan eksempelvis være licenser og patenter.³⁶

Monetære aktiver er karakteriseret som værende kontanter, indeståender i pengeinstitutter eller øvrige aktiver, der udlignes ved modtagelse af et kontant beløb. Sidstnævnte henviser til tilgodehavender fra salg, som typisk udlignes ved modtagelse af et kontant beløb.³⁷ Eftersom definitionen på immaterielle aktiver er karakteriseret som værende ikke-monetære aktiver, udelukkes indregning af monetære aktiver som immaterielle anlægsaktiver.

Den sidste iagttagelse er formuleringen ”uden fysisk substans”, som henviser til, at et immaterielt aktiv er uhåndgribeligt modsat materielle og finansielle anlægsaktiver.

Herudover skal aktivets værdi måles pålideligt, før et immaterielt anlægsaktiv kan indregnes i balancen. Dette lovkrav opfyldes ved eksempelvis at kontrollere aktivets værdi til ekstern bilagsdokumentation. Der kan forekomme tilfælde, hvor aktivets værdi ikke udelukkende består af eksterne anskaffelser men eksempelvis også af intern tid og egne varer. Såfremt kravet om pålidelighed ved fastsættelse af et aktivs værdi i sådanne tilfælde skal opfyldes, kræver det gode interne registreringssystemer.

Registreringssystemerne skal sikre, at aktivets værdi kan verificeres. Dette betyder, at intern tid skal dokumenteres ud fra de faktiske omstændigheder i virksomheden. Foranstående henviser til, at hele aktivets værdi skal måles pålideligt, selvom der indgår intern tid eller egne varer. Kravet om pålidelighed er ikke opfyldt, såfremt hele aktivets værdi ikke kan dokumenteres ved enten ekstern bilagsdokumentation eller ved hjælp af registreringssystemer.

Foranstående kan opstå i en situation, hvor virksomhedens medarbejdere har anvendt et antal timer på et projekt men uden anvendelse af et registreringssystem. Pålideligheden er i dette tilfælde udfordret, eftersom antallet af anvendte timer i høj grad beror på ledelsens skøn fremfor ved dokumentation fra et registreringssystem. Dermed ikke sagt, at der ikke kan ske indregning, men indregningen beror i dette tilfælde i stedet på ledelsens skøn, som skal sandsynliggøres at være pålideligt.

³⁶ ”Finansiell rapportering – teori og regulering”, side 234-235

³⁷ IAS 38, afsnit 8

Et aktiv defineres som et immaterielt aktiv, hvis ovenstående betingelser overholdes. Før indregning af et immaterielt aktiv kan ske, skal den overordnede definition på et aktiv være opfyldt. Er betingelserne herfor opfyldt, medfører det pågældende immaterielle aktiv formentlig tilgang af fremtidige økonomiske fordele samtidig med, at aktivets værdi kan måles pålideligt.³⁸ Omvendt kan afholdte omkostninger defineres som et immaterielt aktiv uden at de grundlæggende indregningskriterier for et aktiv er opfyldt. Sådanne omkostninger skal føres i resultatopgørelsen i takt med de afholdes.

Herudover kan immaterielle anlægsaktiver opdeles i yderligere to kategorier. Kategorierne er eksternt erhvervede immaterielle anlægsaktiver og internt oparbejdede immaterielle anlægsaktiver. Sidstnævnte kan ikke indregnes i balancen.³⁹ Det er derfor vigtigt, at ledelsen har styr på de faktuelle forhold i forbindelse med den regnskabsmæssige behandling af immaterielle anlægsaktiver.

Internt oparbejdede immaterielle anlægsaktiver opfylder ikke kriterierne for aktivering, men har til trods herfor en påvirkning på markedsværdien af en virksomhed. Markedsværdien afviger fra den bogførte værdi af egenkapitalen. Årsagen er blandt andet, at indregningskriterierne for nogle aktivgrupper ikke er opfyldte.

Eksempler på internt oparbejdede immaterielle anlægsaktiver er knowhow, kundelister og brandingværdi. Herudover er internt oparbejdede udviklingsprojekter også en del af de immaterielle anlægsaktiver og i modsætning til knowhow med videre, opfylder disse typisk indregningsbetingelserne. Dette redegøres der nærmere for i et senere afsnit i nærværende afhandling.

Kommunikation om internt oparbejdede immaterielle anlægsaktiver er vigtig information for investorerne, og ledelsesberetningen og supplerende oplysninger er, som tidligere nævnt, et brugbart værktøj til at videregive denne information.⁴⁰ Virksomheder kan i ledelsesberetningen og i de supplerende oplysninger kommunikere relevant information omkring internt oparbejdede immaterielle anlægsaktiver.

Ovenstående afsnit om definitionerne af et aktiv og et immaterielt anlægsaktiv er en kortfattet indledning til den videre redegørelse af den regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter, herunder hvad der definitions-mæssigt er relevant for den videre behandling i nærværende afhandling.

³⁸ IAS 38, afsnit 21

³⁹ IAS 38, afsnit 48

⁴⁰ "Finansiell rapportering – teori og regulering", side 229-231

DEFINITION AF FORSKNING

I de efterfølgende afsnit defineres forsknings- og udviklingsaktiviteter. Sondringen mellem forskning og udvikling er essentiel i relation til den regnskabsmæssige behandling, eftersom den regnskabsmæssige behandling afhænger af, hvilken type aktivitet der er tale om. Problemstillingen vedrørende sondringen mellem forskning og udvikling behandles dybdegående i afhandlingens afsnit 4.3 omhandlende regnskabsmæssige problemstillinger.

Regnskabsreglerne definerer ikke, hvad der forstås ved forskning, men angiver i stedet for eksempler på forskningsaktiviteter:

- *Aktiviteter, som har til formål at indhente ny viden*
- *Søgen efter og evaluering og endelig udvælgelse af forskningsresultaters anvendelsesmuligheder og anden viden*
- *Søgen efter alternative materialer, anordninger, produkter, processer, systemer eller tjenesteydelser, og*
- *Udformning, design, evaluering og endelig udvælgelse af mulige alternativer til nye eller forbedrede materialer, anordninger, produkter, processer, systemer eller tjenesteydelser*

Kilde: IAS 38, afsnit 56

Det danske Uddannelses- og Forskningsministerie har defineret forskning og udvikling med afsæt i OECD's definitioner. Ministeriet opdeler forskning i to underkategorier. Kategorierne er grundforskning og anvendt forskning. Grundforskning er karakteriseret som eksperimenterende arbejde for at opnå ny viden uden en konkret plan for anvendelse af den nye viden. Anvendt forskning er derimod karakteriseret som eksperimenterende arbejde, der udføres målrettet mod en specifik anvendelse.⁴¹

Eksemplerne på forskningsaktiviteter vurderes at være i overensstemmelse med Uddannelses- og Forskningsministeriets definition. Overordnet tager forskningsaktiviteter sigte på opnåelse af ny viden, hvad enten denne viden har et målrettet formål eller blot et generelt formål.

⁴¹ "Hvad er forskning, innovation og udvikling?", Uddannelses- og Forskningsministeriet

DEFINITION AF UDVIKLING

Udviklingsaktiviteter adskiller sig fra forskningsaktiviteter ved at være systematisk anvendelse af forskningsresultater. Uddannelses- og Forskningsministeriet definerer udviklingsaktiviteter som metodisk anvendelse af viden tilegnet gennem enten forskning eller erfaringer og med formålet om at udvikle nye eller forbedre materialer, produkter, processer eller systemer.⁴²

Regnskabsreglerne angiver ikke en definition på udviklingsaktiviteter, men nævner i stedet nedenstående eksempler:

- *Design, opførelse og testning af prototyper og modeller før produktion og anvendelse*
- *Design af værktøj, opspændingsværktøj, støbeforme og stempler, der indebærer ny teknologi*
- *Design, opførelse og drift af et forsøgsproduktionsanlæg, hvis størrelsesorden ikke er økonomisk rentabel for erhvervmæssig produktion, og*
- *Design, opførelse og testning af et valgt alternativ til nye eller forbedrede materialer, anordninger, produkter, processer, systemer eller tjenesteydelser.*

Kilde: IAS 38, afsnit 59

Eksemplerne på udviklingsaktiviteter anses for at være i overensstemmelse med Uddannelses- og Forskningsministeriets definition. Overordnet tager udviklingsaktiviteter sigte på anvendelse af til-egnet viden til brug for udvikling af nye eller forbedre produkter eller processer.

4.2. REGNSKABSMÆSSIG BEHANDLING AF FORSKNINGS- OG UDVIKLINGSAKTIVITETER

Generelt indeholder den regnskabsmæssige behandling fire grundlæggende forhold, som kan opdeles i to kategorier:

1. Første indregning og efterfølgende måling
2. Præsentation og oplysninger

⁴² "Hvad er forskning, innovation og udvikling?", Uddannelses- og Forskningsministeriet

Afsnittet omhandler alene den regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter. Som nævnt indledningsvist i kapitel 4 foretages redegørelsen med udgangspunkt i de internationale regnskabsregler.

4.2.1. FØRSTE INDREGNING

Ved første indregning af forskning- og udviklingsaktiviteter er det vigtigt at have for øje, at den regnskabsmæssige behandling af disse er vidt forskellige. Årsagen er, at forskning anses at være af mere grundlæggende karakter, hvor formålet er frembringelse af ny viden og indsigt i nogle grundlæggende forhold. Udviklingsaktiviteter har til gengæld til formål at udvikle et bestemt produkt og gøre det salgsmønt eller udvikle en proces, der senere kan indgå i virksomheden.

Idet den regnskabsmæssige behandling afhænger af, om der er tale om forskning eller udvikling, afføder dette en regnskabsmæssig problemstilling omkring klassifikationen og sondringen af afholdte omkostninger til forskning eller udvikling. Denne problemstilling behandles senere i afsnit 4.3 i nærværende afhandling.

FØRSTE INDREGNING AF FORSKNINGSOMKOSTNINGER

Omkostninger til forskning skal udgiftsføres i resultatopgørelsen i takt med, at de afholdes. Årsagen til, at forskningsomkostninger ikke kan indregnes i balancen, er, at omkostningerne ikke opfylder definitionen af et aktiv. En begrundelse for, at forskningsomkostninger ikke opfylder definitionen af et aktiv, er, at det ikke er overvejende sandsynligt, at fremtidige økonomiske fordele tilflyder virksomheden på baggrund af forskningsarbejdet.⁴³

Hvorvidt, det er sandsynligt, at et aktiv kan generere fremtidige økonomiske fordele for virksomheden, afhænger af en konkret vurdering af det pågældende forskningsprojekt. I denne vurdering indgår der forhold, som eksempelvis om det kan påvises, at der er et potentielt marked for slutproduktet, eller om den udviklede proces medfører fremtidige omkostningsbesparelser.

Virksomheden skal desuden have den nødvendige medarbejderkapacitet og generelle ressourcer til at færdiggøre produktet. Ledelsen skal ydermere tilkendegive at have til hensigt at sælge produktet.

⁴³ IAS 38, afsnit 55

tet. Disse forhold anses ikke for at være opfyldte, når der er tale om forskningsaktiviteter. Begrundelsen er, at det på forskningsstadiet endnu er usikkert, om aktiviteten ender med et salgbart produkt eller en omkostningsbesparende proces. Virksomheden kender derfor ikke det potentielle marked på dette tidspunkt og kan dermed ikke påvise, at forskningsresultatet genererer fremtidige økonomiske fordele for virksomheden.

Definitionsmæssigt vurderes det, at identificerbarheden for forskningsomkostninger i relation til et aktiv kan overholdes. Begrundelsen er, at et forskningsprojekt eller –resultat kan udskilles separat fra virksomheden og enten sælges eller foræres væk.

Udviklingsvirksomheder vurderes at have ejendomsretten og dermed kontrollen over forskningsprojektet og -resultaterne. For at kontrolkravet er overholdt, skal virksomheden påvirke de fremtidige økonomiske fordele, som aktivet senere generere samt have indflydelse på, hvem der har adgang til disse forskningsprojekter og dermed de potentielle fremtidige økonomiske fordele.⁴⁴

Virksomheden vurderes at kontrollere denne indflydelse via eksempelvis klausuler i medarbejdernes ansættelseskontrakter, således det ikke er muligt for medarbejderne at tage forskningsresultaterne med sig ved ansættelsesophør. Virksomheden kan benytte sig af muligheden for at tage patent på forskningsresultaterne, hvilket sikrer, at konkurrenterne ikke må anvende resultaterne for en periode.

Selvom de fleste af kriterierne for et aktiv og et immaterielt anlægsaktiv er opfyldte, vurderes det, at kravet om generering af fremtidige økonomiske fordele ikke kan påvises tilstrækkeligt for at definitionen anses som opfyldt. Dette medfører, at omkostninger i relation til forskningsaktiviteter ikke kan indregnes i balancen, men at de skal udgiftsføres i resultatopgørelsen i takt med at omkostningerne afholdes.

FØRSTE INDREGNING AF UDVIKLINGSOMKOSTNINGER

Regnskabsreglerne kræver, at alle virksomheder skal indregne udviklingsomkostninger i balancen uden hensyntagen til virksomhedens størrelse og forhold i øvrigt. Opfyldes definitionen på et aktiv og et immaterielt anlægsaktiv, burde det være tilstrækkeligt til at indregne internt oparbejdede udviklingsprojekter. Regnskabsreglerne indeholder yderligere seks indregningsbetingelser, som alle skal

⁴⁴ IAS 38, afsnit 13

være opfyldte, før indregning af internt oparbejdede udviklingsprojekter kan foretages. Det bemærkelsesværdige ved dette er, at indregning af udviklingsprojekter er et lovkrav for samtlige IFRS-aflæggere, men såfremt blot én af de seks betingelser ikke er opfyldt, kan et udviklingsprojekt alligevel ikke indregnes i balancen.

Opfyldelsen af de seks indregningsbetingelser er i høj grad baseret på ledelsens subjektive vurderinger i form af regnskabsmæssige skøn. Ledelsen har dermed mulighed for at foretage regnskabsmæssige skøn, der medfører, at én eller flere af betingelserne ikke opfyldes, og dermed kan udviklingsprojektet alligevel ikke indregnes, selvom regnskabsreglerne som udgangspunkt foreskriver dette. Denne problemstilling behandles yderligere i afsnit 4.3i nærværende afhandling.

De seks indregningsbetingelser for indregning af et udviklingsprojekt er følgende:

- 1. Virksomheden skal have den tekniske mulighed for at færdiggøre det immaterielle aktiv, således at det kan anvendes eller sælges*
- 2. Virksomheden skal have til hensigt at færdiggøre det immaterielle aktiv og anvende eller sælge det*
- 3. Virksomheden skal have evnerne til at anvende eller sælge det immaterielle anlægsaktiv*
- 4. Virksomheden skal kunne dokumentere, hvordan det immaterielle anlægsaktiv vil frembringe sandsynlige fremtidige økonomiske fordele. Virksomheden kan blandt andet dokumentere eksistensen af et marked for producerede enheder fra det immaterielle aktiv eller selve det immaterielle aktiv. Såfremt det immaterielle aktiv skal anvendes internt, skal virksomheden kunne dokumentere nytteværdien heraf*
- 5. Virksomhedens tilgængelighed af tilstrækkelige tekniske, økonomiske og andre ressourcer til at færdiggøre udviklingen og til at anvende eller sælge det immaterielle aktiv*
- 6. Virksomhedens evne til pålideligt at måle de omkostninger, der kan henføres til det immaterielle aktiv i løbet af udviklingsperioden.*

Kilde: IAS 38, afsnit 57

På baggrund af ovenstående er udgangspunktet, at udviklingsomkostninger skal aktiveres i balancen, når indregningsbetingelserne efter ledelsens skøn er opfyldte. I den ovennævnte situation, hvor ikke alle indregningsbetingelser er skønnet for opfyldte, skal udviklingsomkostninger i stedet udgiftsføres i resultatopgørelsen i takt med, at omkostningerne afholdes. Udgiftsføres udviklingsomkostninger i takt med de afholdes, medfører det på sigt potentielt udfordringer i relation til overholdelse af den tidligere omtalte grundlæggende forudsætning om periodisering og det dertilhørende matchingprincip.

Matchingprincippet overholdes ikke i de tilfælde, hvor tidligere resultatførte udviklingsomkostninger ikke kan matches med potentielle fremtidige indtægter i samme periode. Der kan dog opstå begivenheder, som medfører, at et udviklingsprojekt mod forventning, eller som følge af væsentlige usikkerheder forbundet med udviklingsprocessen, alligevel færdiggøres og efterfølgende bidrager med fremtidig indtjening og økonomiske fordele. Direkte forbundne omkostninger til køb og produktion af et nyudviklet produkt vurderes i sådanne tilfælde ikke at give anledning til regnskabsmæssige udfordringer i relation til matchingprincippet. Derimod er der i tidligere regnskabsår udgiftsført udviklingsomkostninger som reelt skal matches med fremtidige salgstransaktioner opstået på grund af et udviklingsprojekt.

Ovenstående afføder en regnskabsmæssig problemstilling i relation til forsknings- og udviklingsaktiviteter, som behandles yderligere i afsnit 4.3 i nærværende afhandling.

Indregningsbetingelserne skal sikre, at virksomheder ikke indregner udviklingsprojekter på et for spinkelt grundlag. Betingelserne skal ikke overfortolkes, hvilket imødekommer kravet om argumentation og dokumentation for overholdelse henholdsvis manglende overholdelse af indregningsbetingelserne.⁴⁶

I forhold til overholdelse af betingelse nr. 1 taler det for virksomhedens opfyldelse af betingelsen, hvis virksomheden historisk har en pæn succesrate med sine udviklingsprojekter. Modsætningsvis taler historisk manglende færdiggørelser for, at virksomheden ikke har de tekniske forudsætninger og muligheder til at færdiggøre udviklingsprojektet. Vigtigt er det dog, at ledelsen kan fremlægge dokumentation der understøtter argumentationen, da det ellers blot er en skønsmæssig ledelsesvurdering eller udsagn.

⁴⁶ ”Årsrapport efter internationale regnskabsstandarder – fra dansk praksis til IFRS”, side 758

Betingelse nr. 2, 3 og 6 er typisk opfyldte for en udviklingsvirksomhed, da virksomheden formentlig ikke havde påbegyndt udviklingsprojektet, hvis ikke hensigten og evnerne til at færdiggøre projektet var til stede.⁴⁷

Betingelse nr. 4 vurderes at være svær at opfylde. Virksomheden skal dokumentere, at de fremtidige forventede pengestrømme fra udviklingsprojektet mindst svarer til den værdi, virksomheden ønsker at aktivere. Dette er svært i praksis, da de fremtidige forventede pengestrømme blandt andet afhænger af det potentielle marked.⁴⁸

Det kan være svært for virksomheden at danne sig et overblik over det potentielle marked, da markedsstørrelsen blandt andet afhænger af salgsprisen på produktet.⁴⁹ Det vurderes dog, at eksempelvis medicinalvirksomheder har de fornødne kompetencer og historiske erfaringer til at danne sig et overblik over det potentielle marked.

Betingelse nr. 5 har næsten identisk ordlyd med betingelse nr. 1 omkring det tekniske aspekt. Eneste forskel er, at ved betingelse nr. 1 skal virksomheden have den tekniske mulighed for at færdiggøre udviklingsprojektet og gøre det salgsmotent eller klar til anvendelse. Ved betingelse nr. 5 skal virksomheden i stedet have de tekniske ressourcer.

Det vurderes, at forskellen mellem betingelse nr. 1 og 5 er, at teknisk muligt betyder, at den påkrævede teknologi skal være til rådighed på udviklingstidspunktet, og at dette ikke kræver indledende forskningsarbejde. Den tekniske ressource betyder, at virksomheden skal have adgang til den påkrævede teknologi eller relativt nemt kan skaffe sig adgang til teknologien.

Ved betingelse nr. 5 skal virksomheden desuden have de økonomiske ressourcer til at færdiggøre projektet, gøre det salgsmotent eller klar til anvendelse. Dette kan være en udfordring for yngre udviklingsvirksomheder, der endnu ikke har opbygget en velkonsolideret egenkapital eller har adgang til den nødvendige likviditet.

⁴⁷ ”Årsrapport efter internationale regnskabsstandarder – fra dansk praksis til IFRS”, side 757

⁴⁸ ”Årsrapport efter internationale regnskabsstandarder – fra dansk praksis til IFRS”, side 757-758

⁴⁹ ”Årsrapport efter internationale regnskabsstandarder – fra dansk praksis til IFRS”, side 758

KOSTPRIS

Første indregning af et udviklingsprojekt skal ske til kostpris.⁵² Kostprisen for et udviklingsprojekt omfatter alle direkte omkostninger samt alle øvrige omkostninger, der kan henføres til aktivet frem til tidspunktet for færdiggørelse af projektet.⁵³ De omkostninger, der kan indgå i kostprisen for udviklingsprojektet, er de omkostninger, som er nødvendige for at bringe udviklingsprojektet i den af ledelsen planlagte stand. Den planlagte stand er opnået, når udviklingsprojektet kan anvendes til det planlagte formål. Omkostninger, som vedrører udviklingsprojektet, men som ikke afholdes med henblik på at opnå det planlagte formål, må ikke indregnes som en del af kostprisen.⁵⁴ Denne sondring er baseret på ledelsens regnskabsmæssige skøn, og det vurderes, at langt størstedelen af omkostningerne aktiveres som en del af kostprisen.

Typiske omkostninger, der anvendes til at udarbejde et udviklingsprojekt, er personaleomkostninger til medarbejdere, der arbejder på udviklingsprojektet. Omkostninger til materialer og tjenesteydelser, der anvendes til udviklingsarbejdet, aktiveres ligeledes i takt med, at omkostningerne afholdes.⁵⁵

For at virksomheden kan aktivere de førnævnte omkostningstyper, skal omkostningerne måles pålideligt. Det stiller store krav til virksomhedens registreringssystemer samt medarbejdernes disciplin i forhold til at få registreret arbejdstiden korrekt på de enkelte udviklingsprojekter. Ved at medarbejderne registrerer arbejdstiden på de enkelte projekter, opnår virksomheden den nødvendige pålidelighed.

I forlængelse af ovenstående kan der opstå tilfælde, hvor en eller flere medarbejdere, i en kortere eller længere periode, ikke arbejder på et specifikt udviklingsprojekt. Denne "spildtid" kan ikke indgå i kostprisen for udviklingsprojekter. Dette argumenteres med, at en medarbejder skal arbejde på et specifikt udviklingsprojekt og kan dermed ikke foretage generelle tidsregistreringer på forskellige projektnumre. Det vurderes i denne forbindelse, at tidsregistreringssystemet, udover almindelige særegne projektnumre, bør indeholde jobkoder, hvor generel tid, spildtid eller anden arbejdstid registreres og dermed adskilles fra øvrige udviklingsprojekter i registreringen. Virksomheden sikrer herved, at det kun er de faktiske udviklingstimer, der medtages i kostprisen på udviklingsprojektet.

⁵² IAS 38, afsnit 24

⁵³ IAS 38, afsnit 65 og 66

⁵⁴ IAS 38, afsnit 31

⁵⁵ IAS 38, afsnit 66

OPHØR AF INDREGNING

Når udviklingsprojektet når til det stadie, hvor det kan anvendes til det af ledelsen planlagte formål, er det ikke længere tilladt at indregne efterfølgende påløbne omkostninger som en del af kostprisen for udviklingsprojektet. På dette tidspunkt skal indregningen ophøre, da der i stedet er tale om vedligeholdelsesomkostninger. Sådanne omkostninger skal udgiftsføres i resultatopgørelsen i takt med de afholdes.⁵⁸

4.2.2. EFTERFØLGENDE MÅLING

I dette afsnit behandles den efterfølgende måling af udviklingsprojekter. Forskningsomkostninger behandles ikke yderligere, eftersom ovenstående afsnit klarlagde, at sådanne omkostninger ikke opfylder indregningsbetingelserne for indregning i balancen, og dermed er efterfølgende måling ikke relevant for denne omkostningstype.

Efterfølgende måling af immaterielle anlægsaktiver, herunder udviklingsprojekter, kan foretages efter følgende modeller:

1. Kostprismodellen og
2. Omvurderingsmodellen

Kilde: IAS 38, afsnit 74 og 75

KOSTPRISMODELLEN

Kostprismodellen er karakteriseret ved, at udviklingsprojekter skal indregnes til kostpris med efterfølgende fradrag af afskrivninger og eventuelle nedskrivninger.⁵⁹

⁵⁸ IAS 38, afsnit 30

⁵⁹ IAS 38, afsnit 74

AFSKRIVNINGER

Afskrivningerne skal foretages systematisk over den fastsatte brugstid samt under hensyntagen til eventuel restværdi efter endt brugstid. Afskrivningerne skal beregnes og opgøres ud fra den metode, der bedst afspejler det økonomiske forbrug af aktivet. Kan forbruget af aktivet ikke fastsættes pålideligt, skal der anvendes en lineær afskrivningsmetode.⁶⁰

Den regnskabsmæssige behandling i forbindelse med fastsættelse af brugstider er todelt. Enten fastsættes der en bestemmelig brugstid, eller også er brugstiden ubestemmelig (uendelig brugstid).⁶¹ Vurderes brugstiden at være ubestemmelig, skal der ikke foretages løbende systematiske afskrivninger, men i stedet skal aktiver med ubestemmelige brugstider mindst én gang årligt undergå en nedskrivningstest i overensstemmelse med IAS 36. Nedskrivningstests gennemgås senere i dette afsnit i nærværende afhandling.

Ved indregning af et udviklingsprojekt skal der foretages et skøn i forhold til fastsættelse af brugstiden. I IAS 38 fremgår en række forhold der skal tages i betragtning i forbindelse med fastsættelse af brugstiden.⁶² Listen over forhold, er udførlig men ikke udtømmende. Der er tale om et regnskabsmæssigt skøn på tidspunktet for fastsættelse af aktivets brugstid. Som tiden går, kan der være behov for ændring af det tidligere foretagne regnskabsmæssige skøn over brugstiden.

Det kan være svært at fastsætte en pålidelig restværdi på internt oparbejdede udviklingsprojekter og på baggrund heraf antages restværdien at være nul.⁶³ Det er formentlig de færreste virksomheder, der finder det interessant at frasælge egne udviklingsprojekter, idet der er risiko for, at det svækker sælgers markedsposition og dermed øger konkurrencen for virksomheden. Dette taler for lav eller ingen restværdi, hvilket også er i overensstemmelse med regnskabsreglerne. Fastsættelse af restværdier på immaterielle anlægsaktiver vedrører hovedsageligt aktiver, som kan handles på et aktivt marked.⁶⁴

Påbegyndelse af systematiske afskrivninger på udviklingsprojekter skal ske, når det pågældende udviklingsprojekt er klar til brug, hvilket svarer til det tidspunkt, hvor udviklingsprojektet når den stand,

⁶⁰ IAS 38, afsnit 97 og 100

⁶¹ IAS 38, afsnit 88

⁶² IAS 38, afsnit 90

⁶³ IAS 38, afsnit 100

⁶⁴ IAS 38, afsnit 100

som ledelsen har planlagt.⁶⁵ I forlængelse heraf skal udviklingsprojektets forventede brugstid og eventuelle restværdi ligeledes fastsættes, når det efter ledelsens vurdering er klar til brug.

Regnskabsreglerne fordrer, at forventet brugstid og eventuel restværdi skal revurderes ved udgangen af hvert regnskabsår.⁶⁶ Aktiver med en ubestemmelig brugstid skal ligeledes revurderes hvert regnskabsår. Årsagen er, at aktiver med en ubestemmelig brugstid kan overgå til at have en bestemmelig brugstid. Er dette tilfældet, medfører det en ændring af tidligere regnskabsmæssige skøn.⁶⁷

Når et aktivs kostpris er opgjort, og når der er udøvet regnskabsmæssige skøn over brugstider, restværdier, kan afskrivningerne beregnes. De beregnede afskrivninger udgiftsføres i resultatopgørelsen og påvirker dermed resultatet negativt.⁶⁸

Det skal præciseres, at hvis afskrivningerne på udviklingsprojekter indgår i produktionen af andre aktiver, skal disse afskrivninger indgå i det andet aktivs kostpris.⁶⁹ Foranstående situation opstår eksempelvis i de tilfælde, hvor et udviklingsprojekt resulterer i et nyt produkt, som efterfølgende sættes i produktion. En andel af afskrivningerne indgår således i kostprisen på det/de producerede produkter.

NEDSKRIVNINGER

Det foregående afsnit behandler den regnskabsmæssige behandling i henhold til kostprismodellen, herunder fastsættelse af brugstid, restværdi, afskrivningsmetode. Afskrivninger er ikke den eneste årsag til reduktion i værdien af udviklingsprojekter. Der kan indtræffe begivenheder, som medfører en værdiforringelse af ét eller flere udviklingsprojekter. Reduktionen i den regnskabsmæssige værdi som er opstået som følge af værdiforringelse, betegnes også som nedskrivninger.

IAS 38 omhandlende immaterielle anlægsaktiver henviser til IAS 36 omhandlende værdiforringelse af aktiver. Den efterfølgende redegørelse af nedskrivninger på aktiver tager derfor udgangspunkt i IAS 36. Formålet med IAS 36 er at sikre, at aktiver ikke indregnes og præsenteres til mere end genvindingsværdien.

⁶⁵ IAS 38, afsnit 97

⁶⁶ IAS 38, afsnit 104

⁶⁷ IAS 38, afsnit 109

⁶⁸ IAS 38, afsnit 97

⁶⁹ IAS 38, afsnit 99

Genindvindingsværdien er defineret nedenfor:

”Genindvindingsværdien af et aktiv eller en pengestrømsfrembringende enhed er det højeste af dagsværdien med fradrag af salgsomkostninger og nytteværdien.”⁷⁰

Indledningsvist redegøres der kort for de vigtige begreber i definitionen af genindvindingsværdien, som er ”pengestrømsfrembringende enhed”, ”dagsværdien med fradrag af salgsomkostninger” samt ”nyttelværdien”.

Ovenstående definition anfører, at genindvindingsværdien opgøres for enten et enkelt aktiv eller for en pengestrømsfrembringende enhed. Beregningen af genindvindingsværdien skal som udgangspunkt tage afsæt i ét enkelt aktiv. Såfremt genindvindingsværdien ikke kan beregnes med passende pålidelighed, skal beregningen ændres til at omfatte den mindste gruppe aktiver, som medfører en pålidelig beregning af genindvindingsværdien. En gruppe af aktiver betegnes som en pengestrømsfrembringende enhed.⁷²

Om beregningen af genindvindingsværdien skal beregnes via ét enkelt aktiv eller en større gruppering af aktiver, beror på en konkret vurdering. Beregning af genindvindingsværdien for ét enkelt aktiv fordrer, at det pålideligt kan opgøres, hvilke pengestrømme det pågældende aktiv frembringer. Det vurderes, at der på udvalgte udviklingsprojekter kan fastsættes pålidelige pengestrømme.

Et eksempel på et udviklingsprojekt, hvor fremtidige pengestrømme kan fastsættes pålideligt er et nyudviklet produkt. Fremtidige pengestrømme fra aktivet kan opgøres pålideligt, eftersom det præcist kan måles, hvor stort et dækningsbidrag produktet generer pr. enhed. Det anses at være vanskeligere at fastsætte pålidelige pengestrømme på et udviklingsprojekt, som resulterer i en ny forbedret/omkostningsbesparende proces. Det er dermed ikke alle udviklingsprojekter, hvor der kan fastsættes pålidelige pengestrømme.

Der er ikke specifikke forståelsesmæssige udfordringer med definitionen af begrebet ”dagsværdi med fradrag af salgsomkostninger”. Dagsværdien/salgsværdien udgøres af salgsprisen på et aktiv på balancetidspunktet ved salg mellem to uafhængige parter. Værdien kan fastsættes med udgangspunkt i

⁷⁰ IAS 36, afsnit 6

⁷² IAS 36, afsnit 22

en bindende salgsaftale med afsæt i et aktivt marked eller med udgangspunkt i nyligt gennemførte handler af tilsvarende aktiver.⁷³

Kendetegnet ved nytteværdien er, at det er den tilbagediskonterede nutidsværdi af fremtidige pengestrømme fra aktivet i dens nuværende form og anvendelse. Nytteværdien anvendes, i mangel af mere pålidelig information, som det bedste udtryk for dagsværdien på balancetidspunktet. Den mest pålidelige dagsværdi er salgsværdien på et aktivt marked på balancetidspunktet. Kan dette ikke fastslås anses salgsværdien på sammenlignelige aktiver herefter at være det mest pålidelige udtryk for dagsværdien.

Dette omtales som ”dagsværdihierarkiet”.⁷⁴ Kan en pålidelig dagsværdi ikke fastsættes med afsæt i førømtalte salgsværdier, skal dagsværdien fastsættes med udgangspunkt i fremtidige pengestrømme tilbagediskonteret til nutidsværdi (nyttværdi).

I praksis anvendes ofte en DCF-model til beregning af nytteværdien.⁷⁵ DCF-modellen tager, som definitionen på nytteværdi foreskriver, udgangspunkt i fremtidige pengestrømme tilbagediskonteret til nutidsværdi.⁷⁶

Fremtidige pengestrømme antyder en flerårig periode ud i fremtiden. Der skal således foretages skøn over de forventede fremtidige pengestrømme. Der kan med fordel tages afsæt i et allerede foreliggende budget, eftersom dette har været udsat for en mere dybdegående bearbejdning af ledelsen. Det skal hertil nævnes, at estimatet over fremtidige pengestrømme ikke må indeholde fremtidige pengestrømme fra planlagte forbedringer eller lignende pengestrømsfrembringende tiltag.

Endvidere baseres estimatet af pengestrømmene på antagelser om fremtidige hændelser, hvilket medfører et usikkerhedsaspekt. I en nytteværdiberegning anvendes der derfor ofte en maksimal budgetperiode på fem år, medmindre der kan argumenteres med en længere periode. Jo længere budgetperiode der anvendes, jo større usikkerhed indgår der i beregningen. Såfremt budgettet ikke dækker en femårig budgetperiode, kan budgettets pengestrømme i stedet fremskrives med en stabil prisudvikling.⁷⁷

⁷³ IAS 36, afsnit 25-27

⁷⁴ IFRS 13, afsnit 86-90 inkl. appendiks B34-B36

⁷⁵ ”Indsigt i årsregnskabsloven – EY’s praktiske guide til forståelse af loven 2015/16”, side 80

⁷⁶ IAS 36, afsnit 31

⁷⁷ IAS 36, afsnit 33

Udover fremtidige pengestrømme i nytteværdiberegningen, skal der også fastsættes en diskonteringsfaktor til brug for tilbagediskontering til nutidsværdi. Diskonteringsfaktoren fastsættes under hensyntagen til blandt andet risikofri rente, gældsrente, markedsrisici med flere. Beregning af diskonteringsfaktoren gennemgås ikke yderligere i nærværende afhandling.

NEDSKRIVNINGSTEST

Genindvindingsværdien anvendes, som nævnt ovenfor, til vurdering af, om der er et nedskrivningsbehov for et anlægsaktiv. Anlægsaktivet skal nedskrives, såfremt genindvindingsværdien er lavere end den regnskabsmæssige værdi. Dette kaldes i regnskabsmæssig forstand for en "nedskrivningstest".

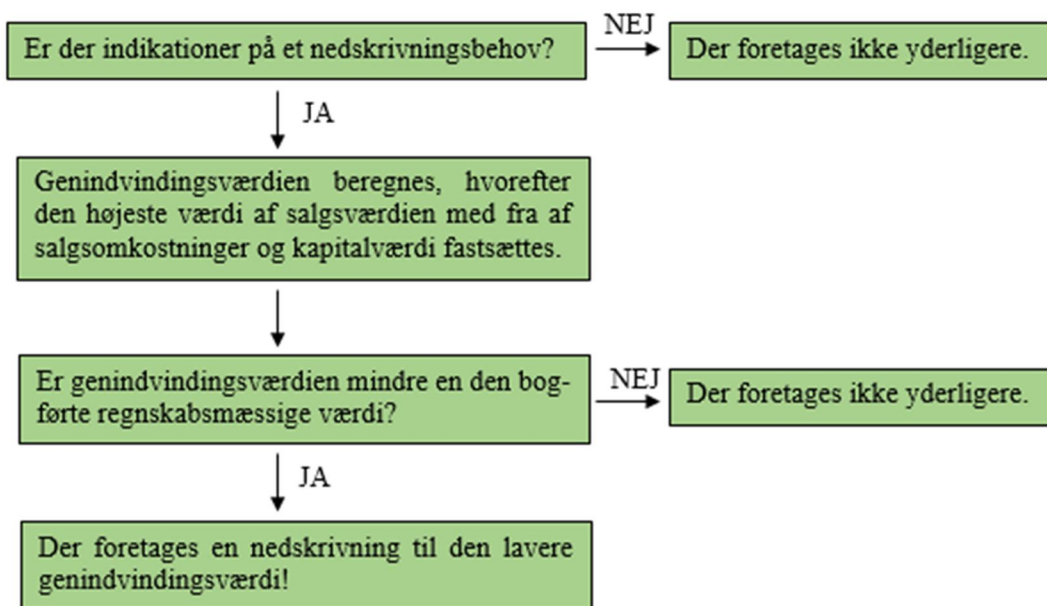
Før en nedskrivningstest udarbejdes, skal der ved udgangen af regnskabsåret foretages en vurdering af, om der er indikationer på værdiforringelse.⁷⁸ Er der indikationer på værdiforringelse udarbejdes en nedskrivningstest, som sammenholder aktivets regnskabsmæssige værdi med den beregnede genindvindingsværdi for aktivet.

Færdiggjorte udviklingsprojekter skal årligt vurderes for indikationer for værdiforringelse. Derimod skal udviklingsprojekter med ubestemmelig brugstid, eller som er under udvikling, årligt testes for nedskrivningsbehov.⁷⁹ Der er dermed forskel på om et udviklingsprojekt er færdigudviklet eller om projektet fortsat befinder sig i udviklingsfasen. Denne problemstilling behandles i afsnit 4.3. i nærværende afhandling.

⁷⁸ IAS 36, afsnit 9

⁷⁹ IAS 36, afsnit 10

Nedenstående figur illustrerer fremgangsmåden i en nedskrivningstest:

Figur 2: Illustration af indholdet i en nedskrivningstest

Kilde: Egen tilvirkning med inspiration fra "Indsigt i årsregnskabsloven – EY's praktiske guide til forståelse af loven 2015/16", side 403

Første step i en nedskrivningstest er vurdering af, om der foreligger indikationer på et nedskrivningsbehov. Foreligger der ikke indikationer på et nedskrivningsbehov, skal der ikke gøres yderligere. Det skal præciseres, at indisponible immaterielle anlægsaktiver samt immaterielle anlægsaktiver med en ubestemmelig brugstid årligt skal testes for et nedskrivningsbehov i overensstemmelse med det ovenfor nævnte. Det præciseres dermed også, at disponible immaterielle anlægsaktiver og immaterielle anlægsaktiver med en bestemmelig brugstid skal testes for nedskrivningsbehov, hvis der er indikationer herpå. Indikationer på nedskrivningsbehov kan variere bredt fra virksomhed til virksomhed. Det er op til den enkelte virksomhed at foretage en vurdering af indikationerne for nedskrivningsbehov.

Indikationer på nedskrivningsbehov kan være af eksterne og interne karakterer. Eksterne indikationer omfatter omverdenens påvirkning på aktivets præstationer og værdi, som virksomheden ikke kan påvirke. Virksomheden har derimod indflydelse på interne indikationer, eftersom disse opstår internt i virksomheden. Regnskabsreglerne anfører eksempler på eksterne såvel som interne indikationer. Indikationerne skal som minimum indgå i vurderingen af, om der foreligger et nedskrivningsbehov.

Interne indikationer
<i>Der foreligger dokumentation for ukurans eller fysisk skade på et aktiv.</i>
<i>Væsentlige ændringer, som påvirker virksomheden negativt, er sket i regnskabsåret eller forventes at ske inden for en overskuelig fremtid, i det omfang eller i forhold til den måde, hvorpå aktivet anvendes eller forventes anvendt. Disse ændringer omfatter manglende udnyttelse af et aktiv, planer for ophør eller omstrukturering af den aktivitet, aktivet tilhører, eller planer om afhændelse af aktivet før det hidtidige forventede tidspunkt, og revurdering af et aktivs brugstid som begrænset i stedet for uendelig.</i>
<i>Der foreligger dokumentation fra den interne rapportering, som indikerer, at aktivets ydeevne er eller vil blive lavere end forventet.</i>

Figur 3: Interne indikationer på nedskrivningsbehov

Kilde: Egen tilvirkning med udgangspunkt i IAS 36, afsnit 12

Eksterne indikationer
<i>Aktivets markedsværdi er i regnskabsåret faldet væsentligt mere end det fald, som må forventes med tiden eller som følge af normal anvendelse.</i>
<i>Væsentlige ændringer, som har påvirket virksomheden negativt, er sket i regnskabsåret eller vil ske inden for en overskuelig fremtid i de teknologiske, markedsmæssige, økonomiske eller juridiske rammer for virksomhedens aktiviteter eller på det marked, hvor aktivet anvendes.</i>
<i>Markedsrenter eller andre markedsbaserede afkastmål er steget i regnskabsåret, og det er sandsynligt, at disse stigninger vil påvirke den diskonteringsrate, der er anvendt ved beregningen af aktivets nytteværdi, og reducere aktivets genindvindingsværdi væsentligt.</i>
<i>Den regnskabsmæssige værdi af virksomhedens nettoaktiver er større end dens samlede kursværdi.</i>

Figur 4: Eksterne indikationer på nedskrivningsbehov

Kilde: Egen tilvirkning med udgangspunkt i IAS 36, afsnit 12

Er der indikationer på et nedskrivningsbehov, er næste step at fastsætte genindvindingsværdien på aktivet eller den pengestrømsfrembringende enhed. Vedrørende fastsættelse af genindvindingsværdien skal det nævnes, at der ikke i alle tilfælde er behov for beregning af både salgsværdien med fradrag af salgsomkostninger og nytteværdien. Foreligger der eksempelvis en bindende salgsaftale, som udviser en salgspris, der er højere end den regnskabsmæssige værdi, er der i dette tilfælde ikke

behov for beregning af nytteværdien, eftersom genindvindingsværdien er defineret som den højeste værdi af dagsværdien med fradrag af salgsomkostninger og nytteværdien.

Når genvindingsværdien er opgjort, skal denne sammenholdes med den regnskabsmæssige bogførte værdi. Er genindvindingsværdien højere end den regnskabsmæssige værdi, skal der ikke foretages yderligere. Er genindvindingsværdien derimod lavere end den regnskabsmæssige værdi, skal der foretages nedskrivning til denne lavere værdi. Nedskrivningen udgiftsføres i resultatopgørelsen straks.⁸⁰

Foretagne nedskrivninger påvirker aktivets afskrivningsgrundlag fremadrettet. På tidspunktet, hvor nedskrivning foretages, beregnes der nye systematiske afskrivninger med udgangspunkt i det nyopgjorte afskrivningsgrundlag i forhold til den resterende brugstid.⁸¹

Udover en årlig vurdering af indikationer på nedskrivningsbehov skal der tillige foretages en årlig vurdering af, om tidligere nedskrivninger fortsat består. Viser det sig, at foretagne regnskabsmæssige skøn i tidligere regnskabsår ikke længere består, skal nedskrivningen tilbageføres. Tilbageførslen skal ske over resultatopgørelsen, som i tidligere regnskabsår er påvirket negativt med nedskrivningen.⁸²

Vurderingen baserer sig ligeledes på eksterne og interne indikationer på nedskrivninger i figur 3 og 4, blot med omvendt betydning.

Nedskrivninger har karakter af at være engangstilmælde, idet de fleste virksomheder antages at fastsætte brugstider og restværdier pålideligt og opstår som følge heraf på grund af særlige omstændigheder.

Begivenheder, der medfører, at nedskrivninger resultatføres eller tilbageføres, skal oplyses særskilt i regnskabsmaterialet. Regnskabsreglerne foreskriver, at der skal gives oplysninger om begivenheder og omstændigheder, der har medført nedskrivningen.⁸³ Placeringen vurderes at være omfattet af noteapparatet i relation til anlægsnoten. Oplysningerne skal være inklusiv en beløbsmæssig angivelse af størrelse, samt hvor i resultatopgørelsen nedskrivningen indgår.⁸⁴

⁸⁰ IAS 36, afsnit 60

⁸¹ IAS 36, afsnit 63

⁸² IAS 36, afsnit 119

⁸³ IAS 36, afsnit 130

⁸⁴ IAS 36, afsnit 126

SALG ELLER UDRANGERING

I dette afsnit behandles salg eller udrangering af udviklingsprojekter. Udviklingsprojekter skal indregnes i balancen, såfremt indregningskriterierne herfor er opfyldte. Der kan dog efterfølgende opstå situationer, som medfører, at udviklingsprojekter ikke længere kan indregnes som et immaterielt aktiv. Disse situationer er følgende:

1. Salg af et udviklingsprojekt til anden part og
2. Udviklingsprojektet bidrager ikke længere fremtidige økonomiske fordele

Kilde: IAS 38, afsnit 112

Ovennævnte situation 2 henviser til de tilfælde, hvor et tidligere indregnet udviklingsprojekt ikke længere anvendes i driftsaktiviteterne og dermed ikke bidrager til indtjeningen i virksomheden. Anvendes et udviklingsprojekt ikke længere, vurderes dette at være en indikation på værdiforringelse og skal behandles i henhold til IAS 36.

Salg af et udviklingsprojekt medfører behov for opgørelse af regnskabsmæssig gevinst eller tab. Regnskabsmæssig gevinst eller tab beregnes som forskellen mellem den regnskabsmæssige værdi på salgstidspunktet og nettosalgsbeløbet.⁸⁵

Salgstidspunktet og dermed tidspunktet for indregning af gevinst eller tab fastsættes ud fra samme kriterier som for indregning af omsætning i henhold til IAS 18. En række af kriterierne for indregning af omsætning er mere relevante end andre vedrørende afhændelse af et udviklingsprojekt. Overgangen af ejendomsretten samt det aspekt, at salgssummen forventes at tilgå virksomheden, vurderes at være de væsentligste kriterier for, hvornår gevinst eller tab ved salg skal indregnes.

Der kan imidlertid opstå tilfælde, hvor et udviklingsprojekt med succes har resulteret i en prototype af et nyt produkt. Prototypen kan efter færdiggørelsen sælges videre til ekstern part. Den regnskabsmæssige behandling af sådanne tilfælde kan umiddelbart sidestilles med et almindeligt salg af produkter i overensstemmelse med IAS 18.

⁸⁵ IAS 38, afsnit 113

Salgssummen med reduktion af prisnedslag, afgifter med videre skal indregnes i resultatopgørelsen, når kriterierne herfor er opfyldte. Ét af kriterierne er, at tilknyttede omkostninger i forbindelse med transaktionen skal måles pålideligt. Det indregnede udviklingsprojekt, herunder prototypen, indeholder samtlige direkte henførbare omkostninger fra tidspunktet, hvor indregningsbetingelserne var opfyldte. Indregnede udviklingsomkostninger omfatter foruden materialer blandt andet design-, funktionalitets- og testtimer.

Anvendte materialer i udviklingsprojektet er mere omfattende end den endelige prototypes materialeliste. Årsagen er, at udviklingsprojekter er kendetegnede ved udvikling, indtil den erhvervsmæssige udnyttelse kan påbegyndes, hvilket betyder, at der blandt andet arbejdes med forskellige løsningsforslag, herunder forskellige materialevalg, indtil den planlagte anvendelse for aktivet opnås.

På baggrund heraf vurderes det, at omkostninger tilknyttet et salg af en prototype ikke kan måles pålideligt. Indregningsbetingelserne for salg af produkter er dermed ikke opfyldte, og omsætningen kan ikke registreres i resultatopgørelsen.

Regnskabsreglerne behandler ikke salg af prototyper, hvorfor andre standarder anvendes til fortolkning af problemstillingen. Et salg af en prototype er en regnskabsmæssig transaktion og skal indgå ved opgørelse af de finansielle præstationer. Regnskabsmæssig behandling af tilskud i forbindelse med investeringer i aktiver vurderes at være anvendelig til den regnskabsmæssige behandling af salgstransaktioner, hvor prototyper indgår.

Ved indregning af tilskud vedrørende investeringer i aktiver er der overordnet to metoder.⁸⁶ Den ene metode anvender en bruttotilgang, hvilket betyder, at salgssummen for prototypen skal indregnes som en periodeafgrænsningspost under passiver for herefter at indregne salgssummen periodevis i resultatet over udviklingsprojektets estimerede brugstid.

Den anden metode anvender en nettotilgang, hvilket betyder, at salgssummen for prototypen skal indregnes som en reduktion af aktivets regnskabsmæssige værdi ved første indregning. Efterfølgende skal salgssummen ligeledes indregnes i resultatopgørelsen i løbet af aktivets estimerede brugstid som en reduceret afskrivning.

⁸⁶ IAS 20, afsnit 24 og 28

Det vurderes, at valget mellem brutto- og nettobetragtningen må bero på en konkret vurdering i de specifikke tilfælde. Anvendes nettobetragtningen, og dette medfører en væsentlig påvirkning af balancesummen, vurderes det, at nettobetragtningen er uanvendelig, og dermed skal bruttobetragtningen anvendes.

OMVURDERINGSMODELLEN

Anvendelse af omvurderingsmodellen i relation til immaterielle anlægsaktiver fordrer, at disse handles på et aktivt marked. Eksempler på sådanne immaterielle anlægsaktiver er specifikke kvoter herunder eksempelvis fiskekvoter.⁸⁷

Udviklingsprojekter vurderes ikke at være genstand for handel på et aktivt marked, da udviklingsprojekter anses for at være unikke. Det er som følge heraf svært at fastsætte en markedspris på projekter, hvilket skyldes, at grundlaget er minimalt, da antallet af handler på markedet givetvis er fåtallige. Omvurderingsmodellen behandles dermed ikke yderligere i nærværende afhandling.

4.2.3. PRÆSENTATION OG OPLYSNINGER

Præsentation og oplysninger er ligeledes en del af den regnskabsmæssige behandling. Virksomhedens årsrapport er et vigtigt element, når regnskabsbrugere søger informationer om virksomheden. Dermed er det ikke blot rapporteringen af talmæssige forhold, der er relevante for regnskabsbrugerne, men også skriftlig kommunikation anses for at være relevant. Det slår en undersøgelse fra 2014 fast, som analyse- og konsulentfirmaet Damvad foretog blandt mindre virksomheder. Konklusionen på undersøgelsen var, at årsrapporten er en vigtig informationskilde og betragtes som værende mest troværdig og af høj kvalitet – især hvis årsrapporten er revideret.

I 2012 bragte erhvervsavisen Børsen en række artikler, hvor avisen satte fokus på årsrapporter som informationskilde. Konklusionen var også denne gang, at årsrapporterne er en vigtig informationskilde om virksomhederne. Undersøgelsen, som Børsen selv foretog, viste, at tendensen blandt de børsnoterede virksomheder var, at årsrapporterne havde vokseværk. Vokseværk eftersom årsrapporterne for børsnoterede virksomheder er voluminøse og gerne fylder hundrede sider eller mere. Avisen konkluderede på baggrund af undersøgelsen, at der er risiko for, at vigtig information ”drukner” i

⁸⁷ IAS 38, afsnit 78

mængden af tal og bogstaver. Denne regnskabsmæssige problemstilling behandles i afsnit 4.3. i nærværende afhandling.

På baggrund af ovenstående er det vigtigt, at årsrapporterne indeholder den information, der skal til for at opfylde regnskabsbrugernes informationsbehov.

Til at informere regnskabsbrugere anvender ledelsen en række elementer af årsrapporten:

1. Ledelsesberetning
2. Anvendt regnskabspraksis
3. Noter

Nedenstående redegørelse indeholder de regnskabsmæssige forhold, der er relevante i relation til præsentation og oplysninger af forskning- og udviklingsaktiviteter.

LEDELSESBERETNING

Det fremgår af regnskabsreglerne, at virksomhederne kan udarbejde en ledelsesberetning, som forklarer de væsentligste forhold i virksomhedens indtjening og finansielle stilling samt de usikkerhedsfaktorer, som virksomheden er påvirket af.⁸⁸ På grund af ordlyden i denne bestemmelse er det således ikke et lovkrav. Af hensyn til regnskabsbrugernes informationsbehov vurderes det, at det er god ledelsesskik at medtage en ledelsesberetning i årsrapporten, idet den skriftligt kommunikerer væsentlige forhold i årsrapporten. Modsætningsvis er ledelsesberetningen et lovkrav for danske virksomheder, der aflægger årsrapporten efter IFRS.⁸⁹

Idet det er frivilligt for udenlandske virksomheder, der aflægger årsrapporten efter de internationale regnskabsregler at medtage en ledelsesberetning, indeholder dette regelsæt ikke indholdsmæssige krav til ledelsesberetningen, hvorfor det står frit for ledelsen, hvad den ønsker at oplyse heri. De internationale regnskabsregler indeholder dog en række eksempler på, hvad ledelsesberetningen kan omtale.⁹⁰

⁸⁸ IAS 1, afsnit 13

⁸⁹ Bekendtgørelse om anvendelse af internationale regnskabsstandarder IFRS for virksomheder omfattet af årsregnskabsloven af 1. juni 2016 (BEK nr. 560), § 4

⁹⁰ IAS 1, afsnit 13

IASB har i 2010 udgivet anbefalingen ”IFRS Practice Statement Management Commentary”, som henvender sig til virksomheder, der ønsker at præsentere en ledelsesberetning. Der er alene tale om en anbefaling og ikke en decideret IFRS-standard.⁹¹

Anbefalingen angiver, at formålet med ledelsesberetningen er at give regnskabsbrugerne en skriftlig redegørelse for årsrapporten samt give ledelsen mulighed for at kommentere på virksomhedens udviklingsforløb både bagudrettet men også den fremtidige udvikling for virksomheden. Derudover bør ledelsesberetningen oplyse regnskabsbrugerne om, hvilke faktorer der påvirker virksomhedens fremtidige performance og udvikling.⁹²

Ifølge anbefalingen skal ledelsesberetningen indeholde oplysninger, som regnskabsbrugerne kan støtte sig til, når de vurderer virksomhedens fremadrettede indtjeningspotentiale og finansielle performance. I ledelsesberetningens syn på virksomhedens fremtidige udvikling skal ledelsen beskrive, i hvilken retning virksomheden bevæger sig.⁹³ I relation til forsknings- og udviklingsaktiviteter er dette i tråd med IAS 38 som anfører, at det tilskyndes at medtage en beskrivelse af væsentlige immaterielle anlægsaktiver, som ikke er indregnet.⁹⁴ Dermed kan regnskabsbrugerne bedømme virksomhedens fremtidige indtjeningspotentiale og finansielle performance i henhold til forsknings- og udviklingsaktiviteter.

INDHOLDET AF LEDELSESBERETNINGEN

Anbefalingen fra IASB oplyser, at ledelsen bør angive en række oplysninger for at opfylde formålet med ledelsesberetningen. Oplysningerne adskiller sig væsentligt fra de indholdsmæssige krav ifølge ÅRL, idet ÅRL i modsætning til de internationale regnskabsregler indeholder en række krav til indholdet i ledelsesberetningen.⁹⁶

Ledelsesberetningen skal indeholde en beskrivelse af forsknings- og udviklingsaktiviteter i eller for virksomheden.⁹⁷ Der skal ikke medtages en beskrivelse af forsknings- og udviklingsaktiviteter i ledelsesberetningen i de tilfælde, hvor disse aktiviteter ikke er relevante for virksomheden.

⁹¹ “Management Commentary – a framework for presentation”, side 5

⁹² “Management Commentary – a framework for presentation”, side 8

⁹³ “Management Commentary – a framework for presentation”, side 9

⁹⁴ IAS 38, afsnit 128b

⁹⁶ ÅRL §§ 76a-77b, 99-101 og 107-107c

⁹⁷ ÅRL § 99, stk. 1, nr. 9

En fællesnævner for anbefalingen fra IASB og ÅRL er, at oplysningerne i ledelsesberetningen skal opfylde de kvalitative egenskaber relevans og pålidelighed.⁹⁸

Det er vigtigt at have for øje, at anbefalingen fra IASB og bestemmelserne i ÅRL ikke er direkte sammenlignelige, idet indholdet i ledelsesberetningen efter de internationale regnskabsregler kan afhænge af eventuel yderligere lovgivning, som den pågældende virksomhed er pålagt samt det forhold, at der er tale om en anbefaling og ikke et lovmæssigt reguleret regelsæt.

ANVENDT REGNSKABSPRAKSIS

Anvendt regnskabspraksis er en vigtig informationskilde for regnskabsbrugerne. I dette afsnit anfører ledelsen, hvorledes årsrapporten er aflagt og efter hvilke værdiansættelsesprincipper. Anvendt regnskabspraksis skal ydermere oplyse, hvilken begrebsramme årsrapporten er aflagt efter.⁹⁹

Det er vigtigt for regnskabsbrugerne at have kendskab til anvendt regnskabspraksis i forhold til sammenligning af virksomheder, da den samme regnskabspost kan have forskellige værdiansættelsesmetoder. Anvendt regnskabspraksis bør kun indeholde omtale af aktuelle regnskabsposter.

Ledelsen skal under anvendt regnskabspraksis beskrive, hvorledes forskning og udvikling er regnskabsmæssigt behandlet. Dette er relevant, da den regnskabsmæssige behandling er forskellig for de to typer omkostninger.

Anvendt regnskabspraksis skal ligeledes indeholde en beskrivelse af, hvilke typer af omkostninger der indgår i kostprisen samt principperne for den efterfølgende måling.

Vedrørende den efterfølgende måling skal anvendt regnskabspraksis indeholde en beskrivelse af den valgte afskrivningsmetode herunder afskrivningshorisont samt eventuel restværdi. Anses brugstiden for et udviklingsprojekt at være ubestemmelig, skal ledelsen begrunde dette i anvendt regnskabspraksis.¹⁰¹

⁹⁸ "Management Commentary – a framework for presentation", side 10 samt "Regnskabsvejledning for klasse B og C-virksomheder", afsnit 6.1.3.

⁹⁹ IAS 1, afsnit 10, nr. e

¹⁰¹ IAS 38, afsnit 122

OPLYSNINGSKRAV I ØVRIGT

Der er krav om præsentation af en anlægsnote for immaterielle anlægsaktiver.¹⁰² Regnskabsreglerne kræver i øvrigt, at anlægsnoten indeholder sammenligningstal.¹⁰³ Virksomheden kan dog sammenligne sammenligningstallene på kategoriniveau, således det stadig er muligt for regnskabsbrugerne at sammenligne regnskabstallene på linjeniveau.

Anlægsnoten skal specificere, om der er tale om et færdiggjort udviklingsprojekt, eller om der er tale om et udviklingsprojekt under udvikling. Derudover specificerer anlægsnoten kostpris, op- og nedskrivninger samt afskrivninger.

AFHOLDTE OMKOSTNINGER TIL FORSKNINGS- OG UDVIKLINGSAKTIVITETER

For virksomheder, der udøver forsknings- og udviklingsaktiviteter, er der et specifikt oplysningskrav vedrørende afholdte omkostninger hertil. Virksomhederne skal oplyse om det samlede beløb anvendt til forsknings- og udviklingsaktiviteter, som er afholdt i regnskabsåret.¹⁰⁶ Det fremgår ikke af de internationale regnskabsregler, hvordan oplysningen skal præsenteres i årsrapporten, men til gengæld fremgår det, at der er tale om samtlige omkostninger, uanset om omkostningerne er aktiveret eller udgiftsført.

Den mest hensigtsmæssige præsentation af forsknings- og udviklingsomkostninger er på en særskilt linje i resultatopgørelsen benævnt "Forsknings- og udviklingsomkostninger". Eventuelle indregnede omkostninger på aktiverede udviklingsprojekter kan aflæses af anlægsnoten.

Oplysningskravet vurderes at være relevant for regnskabsbrugerne i relation til forsknings- og udviklingsorienterede virksomheder. Regnskabsbrugerne kan blandt andet identificere, i hvor stort omfang virksomheden afholder omkostninger til udøvelse af forsknings- og udviklingsaktiviteter og som ikke opfylder indregningsbetingelserne vedrørende udviklingsprojekter. Denne oplysning kan enten be- eller afkræfte virksomhedens fokus på forsknings- og udviklingsaktiviteter.

¹⁰² IAS 38, afsnit 118

¹⁰³ "Regnskabshåndbogen 2016 – Overblik, inspiration, viden", 157

¹⁰⁶ IAS 38, afsnit 126

”BINDINGSKRAV”

IAS 38 anfører ikke et krav om en reserve for udviklingsomkostninger på egenkapitalen. I ÅRL er dette derimod et lovkrav, såfremt udviklingsprojekter indregnes som en del af de immaterielle anlægsaktiver. Lovkravet er også gældende for danske virksomheder, der aflægger årsrapporten efter IFRS.¹⁰⁷

Det fremgår af EU-direktivet af 2013, at den tilbageværende frie reserve efter eventuel udlodning af overskud mindst skal svare til værdien af ikke-afskrevne udviklingsprojekter.¹⁰⁸ Dette er en skærpelse af udlodningsmulighederne for udviklingsvirksomheder. I EU-direktivet fremgår det ikke specifikt, at der skal føres en reserve på egenkapitalen, men blot at der ikke må ske udlodning, hvis værdien af de frie reserver er eller bringes under værdien af de aktiverede udviklingsprojekter.

Bindingskravet i ÅRL fordrer, at der på egenkapitalen skal føres en reserve benævnt ”Reserve for udviklingsomkostninger”. Reserven skal svare til værdien af de udviklingsomkostninger, der er aktiveret i balancen.¹⁰⁹ Bestemmelsen påvirker alene udviklingsomkostninger, der aktiveres i balancen fra og med 1. januar 2016, hvilket betyder, at tidligere aktiverede udviklingsomkostninger ikke indgår i reserven.¹¹⁰

Ordlyden af lovbestemmelsen indikerer, at reserven skal svare til værdien af de indregnede udviklingsomkostninger. Det skal præciseres, at værdien af indregnede udviklingsomkostninger i en overgangsfase ikke er identisk med reserven på egenkapitalen. Årsagen er, at bestemmelsen først træder i kraft for udviklingsomkostninger, der afholdes og indregnes fra og med 1. januar 2016.

Bestemmelsen omkring denne reserve medfører begrænsninger i udbyttmulighederne, eftersom reserven ikke må anvendes til hverken udlodning af udbytte eller dækning af underskud, og der er derfor tale om en bunden reserve.

Tidligere har der ikke været samme restriktioner forbundet med den regnskabsmæssige behandling af udviklingsprojekter. Som tidligere nævnt er indregning af udviklingsprojekter i høj grad baseret på

¹⁰⁷ Bekendtgørelse om anvendelse af internationale regnskabsstandarder IFRS for virksomheder omfattet af årsregnskabsloven af 1. juni 2016 (BEK nr. 560), § 7, stk. 3

¹⁰⁸ EU-direktiv, 2013/34/EU, artikel 12, afsnit 11

¹⁰⁹ ÅRL § 83, stk. 2

¹¹⁰ ”Årsregnskabsloven 2015 – ændringer til årsregnskabsloven 2015”, afsnit 3.2.2.1.

ledelsesmæssige skøn, hvilket kan have medført aktivering af uberettigede omkostninger, hvorved den frie reserve har været uretmæssigt for høj. Denne mulighed udelukkes nu med bindingskravet.

Ledelsen skal naturligvis altid overholde regnskabsreglerne i forbindelse med regnskabsaflæggelsen, men den kan have været for aggressiv med aktivering af udviklingsomkostninger for at øge udbytte-mulighederne såvel som resultatet. Det nye EU-direktiv forsøger derfor at mindske incitamenterne for aktivering af udviklingsomkostninger.

4.3. REGNSKABSMÆSSIGE PROBLEMSTILLINGER

Foranstående afsnit redegjorde for den regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter, herunder første indregning, efterfølgende måling samt præsentation og oplysninger. Redegørelsen tog udgangspunkt i de internationale regnskabsregler og påpegede løbende regnskabsmæssige problemstillinger.

Problemstillingerne behandles dybdegående i dette afsnit via refleksioner, vurderinger og diskussioner.

Følgende regnskabsmæssige problemstillinger i tilknytning til den regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter er påpeget tidligere i nærværende afhandling:

1. Sondringen mellem forsknings- og udviklingsaktiviteter
2. Udviklingsaktiviteter skal aktiveres for samtlige IFRS-aflæggere med mindre én af de seks indregningsbetingelser ikke er opfyldt
3. Overholdelse af matchingprincippet i relation til forsknings- og udviklingsaktiviteter
4. Ej færdiggjorte udviklingsaktiviteter skal årligt testes for nedskrivningsbehov, medens ibrugtagne udviklingsaktiviteter kun skal testes hvis der er indikationer på nedskrivningsbehov
5. Risiko for at vigtig information går tabt i voluminøse årsrapporter

4.3.1. PROBLEMSTILLING 1 - SONDRINGEN

Sondringen mellem forsknings- og udviklingsaktiviteter er, som tidligere nævnt, vigtig, da den regnskabsmæssige behandling afhænger af kategoriseringen. Forskningsaktiviteter opfylder ikke indregningsbetingelserne og skal derfor udgiftsføres i det regnskabsår, hvori de afholdes. Opfylder udviklingsaktiviteter indregningsbetingelserne skal disse aktiveres i balancen.

Den regnskabsmæssige behandling stiller store krav til ledelsen i regnskabsaflæggelsesprocessen. Ledelsen skal løbende afgøre, om indregningsbetingelserne vedrørende udviklingsaktiviteter er opfyldte, herunder om afholdte omkostninger har karakter af at være enten forsknings- eller udviklingsomkostninger. Manglende adskillelse mellem forsknings- og udviklingsfasen medfører, at samtlige omkostninger til et givent projekt skal udgiftsføres i resultatopgørelsen i takt med omkostningerne afholdes.

Ledelsen skal skønne, hvornår forskningsfasen er ophørt, og om der efter ophør er belæg for efterfølgende aktivering som udviklingsprojekt. Adskillelsen kan blandt andet foretages ved indførelse af interne procedurer og kontroller, som sikrer en effektiv og pålidelig adskillelse mellem forsknings- og udviklingsfasen.

Dette stiller store krav til virksomhedens registreringssystemer, som skal sikre, at omkostninger pålideligt kan henføres til et specifikt udviklingsprojekt.¹¹¹ Registreringssystemer skal eksempelvis omfatte tidsregistreringssystemer, hvori udviklingsmedarbejdere tidsregistrerer arbejdstiden på udviklingsprojektet. Dermed bliver den anvendte tid på et projekt nøjagtigt registreret. Tidsregistrering af arbejdstiden kræver høj disciplin hos medarbejderne, og kravet til ledelsen er, at alle medarbejdere, der deltager i udviklingsarbejder, er informeret om procedurerne omkring tidsregistrering. Der kan dermed med fordel udarbejdes en intern forretningsgang, som klarlægger procedurerne for tidsregistrering.

Efter tidsregistreringerne er foretaget, overføres anvendt tid på projekterne fra tidsregistreringen til økonomiafdelingen og bogholderiet. Det samme gælder i øvrigt for afholdte omkostninger til materialer med videre. Ved registrering af sådanne omkostninger skal disse registreres på det specifikke projektnummer, som omkostningen vedrører.

Eftersom alle projekter har en forskningsfase og en udviklingsfase¹¹², kan der i registreringssystemet oprettes et overordnet projektnummer, hvorefter dette eksempelvis påføres xxx-1 og xxx-2 afhængigt af, om projektet er i forskningsfasen (-1), eller om projektet er overgået til udviklingsfasen (-2). På denne måde sikrer ledelsen, at den pålideligt kan opgøre, hvor mange omkostninger der er afholdt i forskningsfasen henholdsvis udviklingsfasen. Det er vigtigt med adskillelsen på projektnummerniveau, eftersom kostprisen skal opgøres og fastsættes pålideligt.

¹¹¹ ”Indsigt i årsregnskabsloven – EY’s praktiske guide til forståelse af loven 2015/16”, side 214

¹¹² ”Årsrapport efter internationale regnskabsstandarder – fra dansk praksis til IFRS”, side 755

Selve skønnet, omkring hvornår et projekt overgår fra forskningsfasen til udviklingsfasen, stiller store krav til effektive interne procedurer og kontroller. En virksomhed, som historisk har mange udviklingsprojekter, har formentlig etableret sådanne procedurer og kontroller.

Tværtimod har en forholdsvis nyetableret virksomhed formentlig ikke etableret og indført tilsvarende procedurer og kontroller. Ikke desto mindre er det vigtigt, at ledelsen udarbejder interne procedurer for, hvornår et projekt befinder sig i forsknings- eller i udviklingsfasen. Ledelsen bør derfor udarbejde et overordnet notat om vurderingen af, hvornår et projekt befinder sig i forsknings- henholdsvis udviklingsfasen.

En intern procedure kan eksempelvis være afholdelse af månedlige opfølgingsmøder, hvor virksomhedens pipeline af projekter gennemgås. Opfølgingsmøderne bør afholdes på fastlagte tidspunkter, hvilket skyldes at projekter relativt hurtigt kan overgå fra forskningsfasen til udviklingsfasen. Sondringen mellem forskning og udvikling kan på nogle projekter være uproblematisk, medens sondringen på andre projekter kan være svære at identificere.

Denne interne procedure bør være underlagt en ansvarshavende, som har ansvaret for, at deadlines, møder og lignende overholdes. Den ansvarlige person er dermed en kontrolfunktion, som sikrer, at der løbende tages stilling til klassifikationen af projekterne i pipelinen.

For at ledelsen kan imødekomme kravet om dokumentation af regnskabsmæssige skøn, skal der udarbejdes mødereferater fra disse opfølgingsmøder. På den måde kan ledelsen dokumentere, at der aktivt og løbende er taget stilling til projekterne i pipelinen og klassifikationen heraf. Fokusområdet i referatet skal være projekterne i forskningsfasen, der er tæt på at være aktiveringsmodne/i udviklingsfasen. Referatet skal ligeledes indeholde stillingtagen til og identifikation af udviklingsprojekter, der skønnes at opfylde indregningsbetingelserne. Referatet bør også indeholde en vurdering af projekter, som tidligere foretagne skøn har klassificeret som udviklingsprojekter for at klarlægge, om indregningsbetingelserne fortsat er opfyldte. Konstateres det, at indregningsbetingelserne ikke længere er opfyldte, skal det pågældende udviklingsprojekt nedskrives og udgiftsføres.

De internationale regnskabsregler indeholder, som tidligere illustreret, en række eksempler på forsknings- og udviklingsaktiviteter. Eksemplerne kan med fordel være en fast bestanddel af føromtalt mødeaktivitet. Det er fordelagtigt for virksomheden, hvis ledelsen i samarbejde med øvrige relevante personer i organisationen udarbejder et internt notat omkring, hvad virksomheden karakteriserer som forskningsaktiviteter henholdsvis udviklingsaktiviteter. Notatet kan med fordel indeholde et afsnit

omkring, hvad virksomheden hovedsageligt lægger vægt på i sontringen mellem forsknings- og udviklingsfasen. Guidelines og mødeaktivitet bør være en del af forsknings- og udviklingsorienterede virksomheders interne procedurer, da det er vigtigt at der foretages neutrale og pålidelige regnskabsmæssige skøn.

Tidligere erfaringer vedrørende sontringen mellem forsknings- og udviklingsfasen vurderes endvidere at tilføre pålidelighed og troværdighed til de foretagne regnskabsmæssige skøn. Årsagen er, at ledelsen løbende har tilegnet sig erfaringer og løbende har tilpasset de interne procedurer og kontroller som følge heraf. Det er vanskeligere at foretage sådanne regnskabsmæssige skøn i førstegangstilfælde, og det vurderes derfor, at skønnet i sontringen mellem forskning og udvikling afhjælpes af historiske erfaringer herunder løbende tilpasning af interne procedurer og kontroller.

Endeligt er det essentielt for sontringen, at der for hvert projekt udarbejdes et projektnotat. Notatet bør indeholde introduktion til det overordnede formål med projektet herunder en omtale af, hvad der forventes af projektet fremadrettet. Notatet bør også indeholde en beskrivelse og vurdering af de seks betingelser, der alle skal være opfyldte, før indregning af et projekt i balancen må foretages.

Det er især vigtigt at der redegøres for de seks indregningsbetingelser, eftersom opfyldelse heraf efterfølgende skal dokumenteres nøjagtigt og pålideligt. Notatet bør også indeholde en vurdering af, hvornår klassifikationen som forskningsaktivitet overgår til at være udviklingsaktivitet. Dette kan med fordel tage afsæt i nedskrevne interne guidelines i relation til forskning henholdsvis udvikling. Det er i øvrigt vigtigt, at notatet dokumenterer de fremtidige økonomiske fordele, og at disse som minimum overstiger de hidtidige og fremtidige aktiverede udviklingsomkostninger.¹¹³

Er blot én af de seks betingelser ikke opfyldt, bliver samtlige omkostninger klassificeret som forskningsomkostninger og skal dermed udgiftsføres i resultatopgørelsen på det tidspunkt de afholdes. Når afholdte omkostninger tidligere er blevet udgiftsført, kan omkostningerne ikke på et senere tidspunkt indregnes som en del af kostprisen for et udviklingsprojekt.¹¹⁴

Projektnotatet kan med fordel tage afsæt i en udarbejdet standardskitse for udviklingsprojekter, som er godkendt af ledelsen. På denne måde sikrer ledelsen, at projektnotater har et konsistent og ensly-

¹¹³ ”Regnskabshåndbogen 2016 – Overblik, inspiration, viden”, side 152

¹¹⁴ ”Indsigt i årsregnskabsloven – EY’s praktiske guide til forståelse af loven 2015/16”, side 214

dende indhold, som opfylder procedure- og dokumentationskravene. Notatet bør undervejs i udviklingsprocessen opdateres og om nødvendigt tilrettes, hvis der indtræder omstændigheder, der medfører behov for dette.

Indfører virksomheden ovenstående eksempler på interne procedurer og kontroller, afhjælpes sondringen mellem forskning og udvikling og denne kan relativt hurtigt foretages og opgøres pålideligt, og de lovgivningsmæssige krav til dokumentationen er ligeledes opfyldte.

4.3.2. PROBLEMSTILLING 2 – YDERLIGERE INDREGNINGSBETINGELSER

Den grundlæggende definition på et aktiv samt definitionen på et immaterielt anlægsaktiv skal være opfyldte, før aktivering af udviklingsprojekter er tilladt. Dertil kommer yderligere seks specifikke indregningsbetingelser vedrørende udviklingsaktiviteter, som alle skal være opfyldte, inden indregning er tilladt.

Dette medfører en regnskabsmæssig problemstilling, eftersom udviklingsomkostninger kan opfylde de generelle indregningsbetingelser for aktiver henholdsvis immaterielle anlægsaktiver men ikke opfylder samtlige seks specifikke indregningsbetingelser for aktivering som udviklingsprojekter. Konsekvensen heraf er indregning af udviklingsomkostninger i resultatopgørelsen i takt med, at de afholdes fremfor løbende registrering i resultatopgørelsen som afskrivninger på det færdiggjorte udviklingsprojekt.

Opfyldelse af de seks indregningsbetingelser afhænger i høj grad af ledelsens regnskabsmæssige skøn. Ledelsen kan anlægge et regnskabsmæssigt skøn, der enten medfører opfyldelse af indregningsbetingelserne eller ikke. Med andre ord kan ledelsen principielt argumentere for aktivering eller ikke. Det er paradoksalt, at regnskabsreglerne kræver aktivering af udviklingsprojekter samtidig med, at der kan foretages regnskabsmæssige skøn, der medfører, at udviklingsprojekterne alligevel ikke kan indregnes i balancen.

Indregning af udviklingsprojekter er baseret på ledelsens indstilling og holdning til den regnskabsmæssige behandling heraf. De seks indregningsbetingelser er udarbejdet for at forhindre for tidlig indregning og på et for spinkelt grundlag. Modsat må indregningsbetingelserne ikke medføre tilfælde,

hvor omkostninger skal indregnes, men i stedet udgiftsføres i resultatopgørelsen på grund af ledelsens subjektive skøn.¹¹⁵

Som omtalt under problemstilling 1 omkring sondringen mellem forsknings- og udviklingsfasen er det vigtigt, at der i ethvert projekt udarbejdes et projektnotat. Notatet skal sikre, at aktivering eller manglende aktivering kan dokumenteres efterfølgende. Det vurderes derfor, at projektnotatet bør indeholde et afsnit omkring de seks indregningsbetingelser herunder dokumentation for, at disse er opfyldte. Vurderer ledelsen, at betingelserne ikke er opfyldte, bør projektnotatet også indeholde argumentation og dokumentation herfor.

Umiddelbart medfører indregning af udviklingsprojekter, at indregning af omkostningerne i resultatopgørelsen udskydes og periodiseres med efterfølgende afskrivninger. Vurderingen er derfor, at de fleste virksomheder finder det attraktivt at opfylde betingelserne for indregning. Lovgivningen foreskriver imidlertid, at hvis der er indikationer på nedskrivningsbehov, skal der udarbejdes en nedskrivningstest. Fremviser nedskrivningstesten et behov for nedskrivning, skal projektet nedskrives og sådan en nedskrivning fremgår tydeligt af resultatopgørelsen og påvirker resultatet i det pågældende regnskabsår negativt.

Udover at det beløbsmæssigt træder frem i årsrapporten, skal der også informeres om årsagen til den foretagne nedskrivning. Dette kan være ét af argumenterne for ikke at opfylde betingelserne for indregning af et udviklingsprojekt, da virksomheden derved slipper for at omtale en eventuel nedskrivning i årsrapporten.

Af hensyn til regnskabsbrugernes informationsbehov vurderes det, at det er vigtigt, at virksomheder indenfor samme branche er sammenlignelige. Dermed er det også vigtigt, at der er en konsistent regnskabsregulering, som resulterer i et troværdigt og sammenligneligt regnskabsmateriale. Ledelsen kan derfor ikke undlade aktivering af udviklingsprojekter ud fra et ønske herom. Der skal være betryggende substans og argumentation bag, såfremt ledelsen skønner, at udviklingsprojekter ikke opfylder én af de seks indregningsbetingelser.

Ledelsen kan med fordel udarbejde interne retningslinjer og guidelines, hvis hensigt er at bistå med den pågældende virksomheds vurdering af, hvornår betingelserne er opfyldt. Dette varierer naturlig-

¹¹⁵ ”Årsrapport efter internationale regnskabsstandarder – fra dansk praksis til IFRS”, side 758

vis fra virksomhed til virksomhed og fra ledelse til ledelse. Der er ikke to virksomheder, der er fuldstændig ens, og der er samtidig ikke to ledelser med identiske indstillinger, erfaringer og holdninger til udviklingsaktiviteter. Interne retningslinjer og guidelines kan derfor være et nyttigt værktøj til brug for vurdering af projekters indregningsmodenhed. Det vurderes i øvrigt, at ledelsen hermed sikrer, at aktivering eller udgiftsførsel kan dokumenteres i tilstrækkeligt og pålideligt omfang. Disse guidelines bør tage afsæt i ledelsens vurdering af sondringen mellem forsknings- og udviklingsfasen.

Ledelsens holdning til, hvornår et projekt overgår til udviklingsfasen, er vigtig. Ledelsen kan eksempelvis indføre milepæle, som konkretiserer projektets livscyklus. På denne måde opdeles projektets livscyklus i enkelte etaper. Dette vurderes at medføre en højere grad af pålidelighed i forbindelse med ledelsens subjektive skønsvurderinger. Milepæle medfører endvidere kontinuerlige og konsistente regnskabsmæssige skøn og øger ledelsens troværdighed i relation hertil.

Regnskabsreglerne fordrer som tidligere nævnt, at samtlige seks indregningsbetingelser skal opfyldes, men det vurderes, at implementering af milepæle i en vis udstrækning forenkler denne proces. Tankegangen er, at projektet gennemløber en livscyklus, og når projektet er i x-etape, er samtlige seks indregningsbetingelser opfyldte. Denne tankegang kræver, at der er tale om en virksomhed med historiske erfaringer og tilnærmelsesvis ensartede projekttyper. Eftersom samtlige seks indregningsbetingelser skal være opfyldte, kræver det at ledelsen i de interne retningslinjer og guidelines har vurderet og nedskrevet, at kriterierne er opfyldte i x-etape.

Der skal være en faktuel dokumentation og historik, som støtter op omkring ledelsens skøn og påstande. I de tilfælde, hvor et projekt afviger fra normen af de projekter, der normalvis udvikles, vurderes det imidlertid ikke at være tilstrækkeligt med en kategorisering af, hvilken etape projektet befinder sig i. I sådanne tilfælde skal ledelsen særskilt vurdere de seks indregningsbetingelser.

Som opsummering på denne problemstilling skal det nævnes, at såfremt ledelsen skønner, at betingelserne ikke er opfyldte, skal der foreligge dokumentation herfor. Dokumentationen kan eksempelvis være historiske erfaringer vedrørende tidligere udførte udviklingsaktiviteter. Det skal i relation hertil nævnes, at virksomheder med en mangeårig historik indenfor et specifikt område, i højere og mere overbevisende grad, kan dokumentere det foretagne skøn. Ledelsen bør endvidere også udarbejde interne retningslinjer og guidelines, som assisterer med vurderingen af om betingelserne er opfyldte.

4.3.3. PROBLEMSTILLING 3 - MATCHINGPRINCIPPET

Udviklingsomkostninger indregnes i resultatopgørelsen, såfremt det skønnes, at de seks indregningsbetingelser ikke er opfyldte. Den grundlæggende forudsætning om periodisering anfører blandt andet, at transaktioner skal indregnes i det regnskabsår, som de vedrører. Indregning henviser både til udgiftsførsel i resultatopgørelsen og indregning i balancen. Det vurderes endvidere, at kravet om periodisering gælder på tværs af regnskabsår. Dermed omfatter forudsætningen også de situationer, hvor en afholdt omkostning registreres og indregnes i ét regnskabsår men reelt vedrører ét eller flere af de næstkommende regnskabsår. I sådanne tilfælde skal omkostningen indregnes som en del af balancen, indtil omkostningen forbruges. Omkostninger indregnes i resultatopgørelsen, når der eksempelvis konstateres fald i den regnskabsmæssige værdi af anlægsaktiver som følge af beregnede systematiske afskrivninger.

Omkostninger skal udgiftsføres i resultatopgørelsen, når der registreres en salgstransaktion. Dette kaldes for "matchingprincippet" og er netop kendetegnet ved, at der skal ske matching mellem indtægter og tilhørende omkostninger.

Omkostninger til forskningsaktiviteter skal, som tidligere omtalt i nærværende afhandling, altid udgiftsføres i resultatopgørelsen. Årsagen er, at frembringelse af fremtidige økonomiske fordele, som følge af forskningsaktiviteterne, ikke kan påvises. Udviklingsaktiviteter skal indregnes som en del af de immaterielle anlægsaktiver, såfremt indregningsbetingelserne herfor skønnet at være opfyldte.

Resultater udviklingsprojektet mod forventning alligevel i et nyudviklet og salgsmodnet produkt, skulle udviklingsomkostningerne med direkte tilknytning hertil reelt have været indregnet som en del af de immaterielle anlægsaktiver i takt med de blev afholdt. Tidligere udgiftsførte udviklingsomkostninger kan ikke indregnes i balancen på et senere tidspunkt, når sådanne omkostninger i første omgang er skønnet for ikke at opfylde indregningsbetingelserne. Dette medfører, at der ikke kan ske fuldstændig matching af indtægter og de faktiske omkostninger vedrørende salget.

Der findes flere forskellige omkostningstyper, herunder direkte tilknyttede produktionsomkostninger omfattende eksempelvis råvarer, halvfabrikata og anvendte produktionstimer. Omkostningerne er typisk fastsat på en stykliste, hvoraf antallet og beskrivelsen af anvendte råvarer, mængden af produktionstimer med videre i forbindelse med produktionen af produktet.

Matching mellem ovenstående omkostningstyper og de tilknyttede indtægter vurderes ikke at give anledning til regnskabsmæssige udfordringer. De faktiske omkostninger vedrørende salg af et nyudviklet produkt omfatter, udover førnævnte stykliste-omkostninger, også en andel af udviklingsomkostningerne. I denne situation matches indtægterne med de faktuelle fuldstændige tilknyttede omkostninger, og resultatet bliver den faktiske indtjening i relation til salgstransaktionen.

Den regnskabsmæssige problemstilling opstår i de tilfælde, hvor der ikke sker matching mellem indtægter og de fuldstændige omkostninger i tilknytning til salgstransaktionen. Umiddelbart er der i disse tilfælde tale om et brud på den grundlæggende forudsætning om periodisering, såfremt omkostninger til udvikling af et nyt produkt udgiftsføres i takt med afholdelsen i stedet for indregning af systematiske beregnede afskrivninger efter ibrugtagningstidspunktet.

Overordnet er der i regnskabsreglerne et forsigtighedsprincip, som medfører at aktiver ikke må have for høje værdier, og forpligtelser må ikke have for lave værdier, dog ikke sådan at der oparbejdes skjulte reserver til senere regnskabsperioder.¹¹⁶ Det skal præciseres, at aktiver og forpligtelser skal fastsættes til den værdi, som vurderes at være den mest pålidelige og retvisende værdi. Der forekommer tilfælde, hvor fastsættelsen heraf er påvirket af skønsmæssige vurderinger. Risikoen i sådanne tilfælde er, at aktiver henholdsvis forpligtelser fastsættes til en væsentlig anden værdi. Denne risiko er uundgåelig, eftersom en årsrapport skal udvise et retvisende billede og ikke det retvisende billede. Der er dermed altid en usikkerhed i forbindelse med udøvelse af regnskabsmæssige skøn.

I forlængelse af ovenstående samt diskussionen omkring problemstilling 2 vurderes det, at udøvelse af regnskabsmæssige skøn bør tage udgangspunkt i historiske erfaringer. Troværdigheden anses for at være højere, end hvis der ikke tages afsæt i historiske erfaringer. I relation til udførelse af forsknings- og udviklingsaktiviteter tilegnes der løbende erfaringer i forbindelse med udvikling af enten nye produkter eller processer. Historiske erfaringer kan eksempelvis være specifik viden om, hvilket tidspunkt i et udviklingsprojekts livscyklus det med overvejende sandsynlighed medfører fremtidige økonomiske fordele for virksomheden. Fastsættelsen af dette tidspunkt afhænger naturligvis af den givne branche, hvorpå virksomheden udøver sine aktiviteter.

En historisk høj succesrate i forbindelse med udviklingsprojekter taler for en tidligere indregning af udviklingsomkostninger som immaterielle anlægsaktiver. Modsætningsvist hvis der er tale om en virksomhed, der igangsætter mange projekter, men kun færdiggør en mindre andel. I sådanne tilfælde

¹¹⁶ "Begrebsramme for udarbejdelse og præsentation af årsregnskaber", afsnit 37

er succesraten lav, og virksomheden har svært ved at identificere, hvilke udviklingsprojekter der senere medfører økonomiske fordele for virksomheden.

Nyudviklede produkter kan endvidere også være omfattet af forholdsvis restriktive krav, hvilket eksempelvis er tilfældet for medicinalindustrien. Før et nyudviklet medicinsk præparat kan sælges, kræves der markedsgodkendelse af produktet fra en offentlig myndighedsinstans. Dette kan eksempelvis være den danske lægemiddelstyrelse eller det amerikanske Food and Drug Administration (FDA).¹¹⁷ Godkendelse kræver dokumentation for det medicinske præparats virkning, sikkerhed og kvalitet, som virksomheden tilvejebringer undervejs i udviklingsprocessen.¹¹⁸

Godkender myndigheden ikke det medicinske præparat, er det ikke tilladt at lancere produktet på det pågældende marked. Medicinalindustrien er dermed underlagt restriktive krav i relation til nyudviklede medicinske præparater. Dette medfører således også, at der i udviklingsprocessen af medicinske præparater er betydelig usikkerhed om, hvorvidt det frembringer fremtidige økonomiske fordele. Eksemplet er medtaget som illustration af en udviklingsproces, der helt frem til færdiggørelsestidspunktet er behæftet med betydelige usikkerheder i relation til opfyldelse af indregningsbetingelserne.

Afledt af ovenstående medfører det, at der udgiftsføres betydelig udviklingsomkostninger i resultatopgørelsen på grund af usikkerhederne, men uden at der samtidig registreres tilhørende indtægter.

Troværdig udøvelse af regnskabsmæssige skøn vurderes forhøjet, hvis der tages afsæt i historiske erfaringer. Indregnes der større nedskrivninger vedrørende udviklingsprojekter, der må droppes af den ene eller anden årsag, udfordres ledelsens troværdighed i forbindelse med evnerne til udøvelse af regnskabsmæssige skøn.

Det vurderes på baggrund af ovenstående, at forsigtighedsprincippet i forhold til udviklingsaktiviteter vægter højere end den grundlæggende forudsætning om periodisering. Er der store usikkerheder forbundet med udviklingsprojektets frembringelse af fremtidige økonomiske fordele, vurderes det at være mere retvisende at udgiftsføre udviklingsomkostninger til projektet løbende.

Dette argumenteres blandt andet med, at der er risiko for at et projekt sent i udviklingsprocessen må forkastes, hvilket ved aktivering af udviklingsomkostninger medfører en potentiel væsentlig nedskrivning i resultatopgørelsen. Er succesraten historisk lav, taler det for en løbende registrering af

¹¹⁷ www.fda.gov (se bilag 2)

¹¹⁸ www.laegemiddelstyrelsen.dk (se bilag 3)

udviklingsomkostninger i resultatopgørelsen, idet der er for mange usikkerheder forbundet med, om projektet medfører fremtidige økonomiske fordele for virksomheden. Endeligt vurderes det, at succesraten skal sammenholdes med den historiske tidshorisont for færdiggørelse af udviklingsprojekter. Strækker udviklingsprocessen sig over en længere årrække, kan det være svært at estimere projektets endelige udfald.

4.3.4. PROBLEMSTILLING 4 - NEDSKRIVNINGSTEST

Som tidligere nævnt i nærværende afhandling er der krav om nedskrivning til genindvindingsværdi, såfremt genindvindingsværdien er lavere end den regnskabsmæssige værdi af et udviklingsprojekt. Udarbejdelse af nedskrivningstests afhænger af, om et udviklingsprojekt er under udvikling eller færdiggjort. Er et udviklingsprojekt endnu ikke færdiggjort, er der krav om udarbejdelse af en årlig nedskrivningstest. Et færdiggjort udviklingsprojekt skal derimod kun undergå en nedskrivningstest, hvis der er indikationer på et nedskrivningsbehov. Foranstående er påpeget som en regnskabsmæssig problemstilling, eftersom kravene i relation til nedskrivninger på ikke-færdiggjorte udviklingsprojekter er større end ved færdiggjorte udviklingsprojekter. Virksomheder med igangværende udviklingsprojekter er dermed underlagt yderligere administrativt arbejde i forbindelse med måling af udviklingsprojekterne.

For færdiggjorte udviklingsprojekter, hvad enten disse vedrører produkter eller processer, er det lettere at sandsynliggøre den fremtidige tilførsel af økonomiske fordele. For ikke-færdiggjorte udviklingsprojekter er det langt sværere at sandsynliggøre de fremtidige økonomiske fordele. Årsagen er, at ledelsen endnu ikke med garanti ved, om udviklingsprojektet medfører fremtidige økonomiske fordele. Det vurderes endvidere, at der er tale om en forsigtighedsbestemmelse, hvis hovedformål er at sikre, at der ikke er aktiveret udviklingsomkostninger, som ikke senere tilfører fremtidige økonomiske fordele for virksomheden.

Det er vanskeligt at klarlægge, om definitionerne på et aktiv og et immaterielt anlægsaktiv er opfyldte. Et eller flere udviklingsprojekter kan eksempelvis opfylde indregningsbetingelserne ved første indregning og klassificeres derfor som et udviklingsprojekt under udførelse. Der kan imidlertid opstå begivenheder, som medfører, at de igangværende udviklingsprojekters regnskabsmæssige værdi ikke længere kan opretholdes. En virksomhed kan have et igangværende udviklingsprojekt, hvortil der er store fremtidige forventninger på tidspunktet for opfyldelse af indregningsbetingelserne.

Udviklingsprojektet kan umiddelbart medføre tre scenarier. Første scenarie er, at udviklingsprojektet forløber planmæssigt, og indtjeningspotentialet forbedres eller forbliver uændret igennem udviklingsfasen. Resultatet er på tidspunktet for færdiggørelse en overførsel til færdiggjorte udviklingsprojekter, og systematiske afskrivninger påbegyndes. Andet scenarie er, at udviklingsprojektet ikke forløber planmæssigt, og afledt heraf afholdes der langt flere udviklingsomkostninger. Foranstående kan medføre, at genindvindingsværdien allerede i udviklingsfasen beregnes til at være lavere end den regnskabsmæssige værdi, og nedskrivning skal foretages. Tredje og sidste scenarie er, at udviklingsprojektet forløber planmæssigt, men indtjeningspotentialet falder drastisk i løbet af udviklingsfasen. Dette kan medføre, som under scenarie 2, at der skal nedskrives til den lavere genindvindingsværdi.

Igangværende udviklingsprojekter skal underkastes en årlig nedskrivningstest, men denne skal ikke udarbejdes ved udgangen af et regnskabsår. Det er blot reguleret, at der årligt skal foretages en nedskrivningstest vedrørende ej ibrugtagne immaterielle anlægsaktiver. Færdiggjorte udviklingsprojekter skal derimod vurderes for indikationer på nedskrivningsbehov ved udgangen af hvert regnskabsår. Foranstående differentiering vurderes at være en kompensation for den yderligere administrative byrde, som virksomheder med igangværende udviklingsprojekter pålægges.

Dette argumenteres med, at virksomheder selv bestemmer, hvornår de lovkrævede nedskrivningstests skal udarbejdes. Dette er en fordel for sæsonprægede virksomheder, som i højsæsonen har minimal ledig kapacitet til rådighed. Udarbejdelse af nedskrivningstests kan i sådanne tilfælde udskydes til perioden udenfor højsæsonen, hvor der i højere grad formentlig er ledig kapacitet. De fleste virksomheder er som udgangspunkt presset på kapaciteten omkring regnskabsårets afslutning, eftersom regnskabsmaterialet skal færdiggøres. Udarbejdelse af de lovkrævede nedskrivningstests kan dermed foretages på det tidspunkt i regnskabsåret, hvor det passer den pågældende virksomhed bedst.

Der kan imidlertid også opstå begivenheder, der medfører, at der er indikationer på nedskrivningsbehov på færdiggjorte udviklingsprojekter, hvorfor der ved regnskabsårets afslutning skal udarbejdes en nedskrivningstest. I sådanne tilfælde er det formentligt administrativt fordelagtigt at udarbejde alle nedskrivningstests samtidigt for at opnå driftsøkonomiske synergier.

Udarbejdelse af en nedskrivningstest er en tidskrævende og administrativ omfattende proces. Det vurderes, at denne proces kan overskueliggøres, såfremt der er etableret gode interne procedurer og kontroller. Ved udarbejdelse og etablering heraf sikres det, at nedskrivningstests udarbejdes på en struktureret måde. De interne procedurer kan eksempelvis omfatte guidelines til, hvordan arbejdet

omkring nedskrivningstests skal tilrettelægges samt indeholde beregningsmodeller og lignende. På den måde sikres en strømlinet proces, og virksomheden spilder ikke dyrebare timer på basal planlægning, opstillinger og beregninger.

Det skal dog pointeres, at virksomheder fortsat skal dokumentere de udarbejdede nedskrivningstests, såfremt der opstår behov herfor. Det er derfor vigtigt, at de interne procedurer og kontroller sikrer, at der udarbejdes passende dokumentation for nedskrivningstestene.

4.3.5. PROBLEMSTILLING 5 - VOLUMINØSE ÅRSRAPPORTER

Risiko for at vigtig information går tabt i voluminøse årsrapporter, er tidligere påpeget i nærværende afhandling som en regnskabsmæssig problemstilling. Problemstillingen er ikke kun aktuel for virksomheder, som beskæftiger sig med forsknings- og udviklingsaktiviteter. Det har nærmere karakter af at være en generel problemstilling for især børsnoterede virksomheder. Børsnoterede virksomheders årsrapporter er de mest omfattende set i forhold til indholdskrav men også målt kvantitativt på sideantal. Fokus i det efterfølgende afsnit er derfor voluminøse årsrapporter generelt. Samtidig fokuseres der på kommunikation fra forsknings- og udviklingsbaserede virksomheder til investorerne.

Med henvisning til afsnit 4.2.3 foretog erhvervsavisen Børsen en undersøgelse i 2012 blandt de daværende børsnoterede virksomheder på C20-indekset. Konklusionen var klar. Årsrapporterne var i gennemsnit vokset sidetalsmæssigt med 6 pct. fra 2009 til 2011.¹¹⁹

Tendensen var ikke kun et fænomen i Danmark men også i USA, hvor to amerikanske professorer, Loughran og McDonald, i 2013 foretog en undersøgelse blandt cirka 1.100 virksomheder på S&P1500-indekset. Undersøgelsen konkluderede, at gennemsnitssideantallet i årsrapporterne var 152 sider pr. årsrapport. Udover sideantallet kom professorerne frem til, at årsrapportens læsevenlighed også har betydning for investorerne, hvor især sætningslængde og ordvalg spiller store roller.¹²⁰

De to amerikanske professorer foretog ligeledes en længerevarende undersøgelse fra 1994 til 2011, hvor de har studeret tæt ved 67.000 årsrapporter. Undersøgelsens formål var at undersøge påvirkningen af aktiemarkedet omkring offentliggørelsestidspunktet set i forhold til årsrapporternes længde. Konklusionen på denne undersøgelse var, at kursvolatiliteten var større, desto længere årsrapporten var.

¹¹⁹ "For lange årsrapporter skjuler information", Erhvervsavisen Børsen (se bilag 4)

¹²⁰ "Stop throwing the Book at Investors", The Wall Street Journal (se bilag 5)

Udover påvirkningen på aktiekursen konkluderede professorerne også, at længden af årsrapporterne også påvirkede aktieanalytikernes forudsigelser omkring udviklingen i aktiekursen, eftersom disse var mere upræcise.

Ovenstående resultater af tidligere undersøgelser bevidner om, at der er en udfordring med kvantitativt omfangsrige årsrapporter. Erhvervsavisen Børsen anfægter, at vigtige informationer for regnskabsbrugerne "drukner" i mængden af øvrige informationer. Dette understøttes af undersøgelsen, som de to amerikanske professorer tidligere har udarbejdet. Deres undersøgelse konkluderede som tidligere beskrevet, at aktieanalytikerne havde en tendens til at være mere upræcise i forudsigelserne af aktiekursen, desto længere årsrapporten er.

Det er derfor forståeligt, hvis investorer ligeledes overser vigtig information i årsrapporter, når eksperterne, i form af aktieanalytikere, også overser eventuel vigtig information. I relation til forsknings- og udviklingsbaserede virksomheder er kommunikation af forsknings- og udviklingsaktiviteter særdeles relevant for regnskabsbrugerne herunder især investorerne. Investorer vægter det fremadrettede potentiale højt, og derfor er det yderst relevant at kommunikere om fremtidsperspektiverne indenfor forsknings- og udviklingsaktiviteterne.

Vigtigheden heraf statueres af, at de internationale regnskabsregler tilskynder kommunikation af væsentlige immaterielle anlægsaktiver, som ikke har opfyldt indregningsbetingelserne. Dette betyder, at såfremt en forsknings- og udviklingsbaseret virksomhed løbende udgiftsfører væsentlige forsknings- og udviklingsomkostninger, bør der i årsrapporten kommunikeret herom.

Udgør forsknings- og udviklingsarbejde en væsentlig del af virksomhedens forretningsmodel, vurderes det, at der bør være fokus på kommunikation til regnskabsbrugerne herom. Det er mindre væsentligt, såfremt forsknings- og udviklingsaktivitet ikke udgør en væsentlig del af forretningsmodellen. På baggrund af foranstående vurderes det, at mængden af kommunikation til regnskabsbrugerne bør være afhængig af den pågældende virksomheds fokus på forsknings- og udviklingsaktiviteter. Stor fokus medfører en mere omfattende kommunikation.

Med henvisning til ovenstående, hvoraf det fremgår, at vigtig information kan "drukne" i voluminøse årsrapporter, er det for forsknings- og udviklingsbaserede virksomheder særdeles vigtigt at have for øje, hvilken information regnskabsbrugerne efterspørger. Virksomhederne bør tage hensyn til den grundlæggende forudsætning om væsentlighed vedrørende udvælgelse af, hvilken information der kommunikeret i årsrapporten.

Virksomhederne har, som beskrevet ovenfor, en forpligtelse overfor omverdenen til at offentliggøre en årsrapport, der overholder de pågældende regnskabsmæssige reguleringer, som virksomheden er underlagt. Dette kan medføre mange sideantal, hvis der er tale om en børsnoteret virksomhed. Virksomhederne bør have for øje, at ikke alle investorer er professionelle, idet privatpersoner også er blandt kredsen af investorer i børsnoterede virksomheder. En privatperson, der ikke har erfaring i regnskabsanalyse, kan have svært ved at analysere en årsrapport. Det er tilmed ikke nemmere, hvis årsrapporten er skrevet med lav læsevenlighed. Årsrapporterne for danske børsnoterede virksomheder aflægges typisk også på engelsk, hvilket besværliggør regnskabsanalysen yderligere for især danske private investorer.

I 2011 foretog revisionshuset PwC i samarbejde med Copenhagen Business School en undersøgelse af anvendelsen af årsrapporter – både blandt børsnoterede og unoterede virksomheder. Hovedkonklusionen var, at virksomhedernes reviderede årsrapporter er den mest anvendte informationskilde blandt regnskabsbrugerne, når der søges information om virksomheden.¹²¹

Undersøgelsen konstaterede ligeledes, at ledelsesberetningen og øvrig supplerende oplysninger er yndet læsning for regnskabsbrugerne. Heri medtages informationer om virksomhedens forventede udvikling, årets udvikling, virksomhedens strategi, nøgletal samt risici. Det er denne form for information, som regnskabsbrugerne søger. Forsknings- og udviklingsbaserede virksomheders regnskabsbrugere efterspørger information om forsknings- og udviklingsaktiviteter herunder det fremadrettede potentiale. Dette gælder både regnskabsbrugerne af årsrapporter fra børsnoterede og unoterede virksomheder.¹²²

Ovenstående undersøgelse viser, at regnskabsbrugerne efterspørger information i ledelsesberetningen og øvrig supplerende materiale, hvorfor det vurderes, at virksomhederne med fordel kan afgive eller gengive information i denne bestanddel af årsrapporten. Ved at gøre dette kan virksomheden gøre sit for, at informationen når ud til regnskabsbrugerne og ikke ”drukner” i de omfangsrige årsrapporter.

Det er en balancegang at udarbejde en årsrapport, der opfylder regnskabsbrugernes informationsbehov. Årsagen er, at virksomhedens konkurrenter ligeledes læser årsrapporten, hvilket sætter en naturlig stopper for informationsstrømmen af konkurrencemæssige hensyn. Det vurderes, at udvælgelsen

¹²¹ ”Værdien af årsrapporten”, side 6

¹²² ”Værdien af årsrapporten”, side 6

af kommunikation til regnskabsbrugerne bør tage afsæt i den grundlæggende forudsætning om væsentlighed. Såfremt undladelse af kommunikation af et forhold medfører, at regnskabsbrugere træffer en anden økonomiske beslutning, er der tale om et væsentlige forhold, som bør kommunikeret i årsrapporten.

Det anbefales, at virksomhederne forsøger at vende de indholdsmæssige krav til årsrapporten til det positive. Dette gøres ved at prioritere ressourcerne til udarbejdelsen af årsrapporten således, at tiden hovedsageligt anvendes til de bestanddele af årsrapporten, som regnskabsbrugerne anvender herunder især ledelsesberetningen.

I og med at årsrapporten er den vigtigste kilde til information om virksomheden, har informative og læsevenlige årsrapporter formentlig en positiv indvirkning på regnskabsbrugerne og kan i yderligere omfang anvendes i den økonomiske beslutningsproces.

4.4. DELKONKLUSION

Kapitel 4 redegør for regnskabsteorien vedrørende forsknings- og udviklingsaktiviteter samt diskuterer særlige regnskabsmæssige problemstillinger i relation hertil. Nedenstående afsnit opsamler kapitlets væsentligste aspekter. Regnskabsteorien er for overskuelighedens skyld opstillet i tabelform.

Forskning	IAS 38
Definition af forskning	Indhentelse af ny viden uden en nærmere plan for anvendelse heraf.
Forskningsomkostninger	Udgiftsføres i takt med de afholdes, eftersom det ikke er overvejende sandsynligt at fremtidige økonomiske fordele vil tilflyde virksomheden.

Tabel 1: Opsummering af den regnskabsmæssige behandling af forskningsomkostninger

Kilde: Egen tilvirkning

Udvikling	IAS 38
Definition af udvikling	Metodisk anvendelse af tilegnet viden gennem forskning eller erfaringer med det formål at udvikle nye produkter eller forbedrede processer.
Udviklingsomkostninger	Skal indregnes som udviklingsprojekter under immaterielle anlægsaktiver, hvis indregningsbetingelserne er opfyldt.

Udvikling - fortsat	IAS 38
Første indregning	Første indregning af udviklingsprojekter skal ske til kostpris. Kostprisen omfatter direkte tilknyttede omkostninger, herunder arbejds løn, materialer og andre direkte forbundne omkostninger. Ophør af indregning af omkostninger som del af kostprisen sker når udviklingsprojektet kan anvendes til det formål der var planlagt.
Efterfølgende måling	Den efterfølgende måling af udviklingsprojekter kan ske på to måder: 1) kostprismodellen 2) omvurderingsmodellen.
Kostprismodellen	Kostprisen for et udviklingsprojekt reduceres med afskrivninger og nedskrivninger. Såfremt der kan fastsættes en bestemmelig brugstid, reduceres kostprisen med systematisk beregnede afskrivninger på baggrund heraf. Hvis der ikke kan fastsættes en bestemmelig brugstid, reduceres kostprisen ikke løbende med beregnede afskrivninger. Et færdiggjort udviklingsprojekt med bestemmelig brugstid vurderes årligt for indikationer på nedskrivningsbehov – hvis ikke indikationer på nedskrivningsbehov, foretages der ikke yderligere – hvis indikation på et nedskrivningsbehov testes dette. Et færdiggjort udviklingsprojekt med ubestemmelig brugstid og ikke færdiggjorte udviklingsprojekter testes årligt for nedskrivningsbehov.
Omvurderingsmodellen	Efterfølgende måling sker til dagsværdi, hvis der kan identificeres et aktivt marked.
Præsentation og oplysninger	Beskrivelse af anvendt regnskabspraksis, herunder med angivelse af hvordan forsknings- og udviklingsaktiviteterne behandles regnskabsmæssigt, hvad der er indeholdt i kostprisen, fastsat afskrivningsmetode, fastsatte brugstider etc. Der skal udarbejdes en anlægsnote. Afholdte omkostninger til forskning og udvikling skal oplyses uanset om omkostningerne er aktiveret eller udgiftsført i resultatopgørelsen. Det tilskyndes, at der medtages en beskrivelse af immaterielle aktiver, der ikke har opfyldt indregningsbetingelserne.

Tabel 2: Opsummering på den regnskabsmæssige behandling af udviklingsomkostninger

Kilde: Egen tilvirkning

For danske virksomheder, der aflægger årsrapporten efter IFRS, er der en række yderligere supplerende krav hertil. Bestemmelserne fremgår af en bekendtgørelse, som er gældende for virksomheder

omfattet af ÅRL, men som aflægges efter IFRS. I relation til forsknings- og udviklingsaktiviteter drejer det sig om bestemmelserne om reserve på egenkapitalen og ledelsesberetning.

Den regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter er i øvrigt udsat for udøvelse af betydelige regnskabsmæssige skøn. Der foretages regnskabsmæssige skøn i forbindelse med klassifikation af forsknings- og udviklingsomkostninger, herunder hvornår de seks yderligere indregningsbetingelser skønnes for opfyldte. Det er i relation hertil vigtigt, at der udarbejdes interne procedurer og retningslinjer således, at de regnskabsmæssige skøn udøves med afsæt i grundlæggende identiske parametre. Det er ydermere essentielt, at de foretagne regnskabsmæssige skøn efterfølgende dokumenteres, hvorfor oprettelse af mødereferater og løbende ajourføring af projektnotater er fordelagtigt for forsknings- og udviklingsorienterede virksomheder.

De regnskabsmæssige skøn bør tage udgangspunkt i historiske tilegnede erfaringer. Udøves skønnene med afsæt i historiske erfaringer, øges troværdigheden overfor omverdenen. Endeligt er det vigtigt, at der kommunikeres til regnskabsbrugerne om virksomhedens forsknings- og udviklingsaktiviteter i det omfang, at disse aktiviteter er en essentiel del af virksomhedens forretningsfokus. Der skal være fokus på mængden af information, der kommunikeres til regnskabsbrugerne. Væsentlighedsaspektet er i den forbindelse vigtig at have for øje. Væsentlige informationer skal medtages, medens øvrig kommunikation bør undlades. Dette af hensyn til at vigtig information ikke blandes med øvrige irrelevante informationer.

5. EMPIRISK ANALYSE AF ÅRSRAPPORTER

Fokus i nærværende afhandling har indtil nu været den regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter. Udgangspunktet har været de internationale regnskabsregler, hvilket har haft en teoretisk tilgangsvinkel med løbende inddragelse af vurderinger og refleksioner. Ydermere har der været fokus på de påpegede regnskabsmæssige problemstillinger i relation til forsknings- og udviklingsaktiviteter. Problemstillingerne er diskuteret og vurderet og inddrages i den efterfølgende analyse.

Dette kapitel indeholder en empirisk analyse af årsrapporterne for udvalgte medicinalvirksomheder. Analysen tager primært udgangspunkt i årsrapporterne for 2015, som er de seneste årsrapporter virksomhederne har aflagt. Analysen foretages med henblik på at fastlægge eventuelle ligheder og trends i årsrapporterne blandt de udvalgte medicinalvirksomheder i forhold til den regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter, blandt andet med fokus på præsentation og oplysninger.

UDVÆLGELSESPROCESSEN

Ved udvælgelsen af virksomhederne er der anvendt følgende udvælgelseskriterier:

1. Der skal være tale om en medicinalvirksomhed
2. Virksomheden skal være børsnoteret og skal aflægge årsrapporten i overensstemmelse med de internationale regnskabsregler (IFRS)
3. Virksomhederne skal have hjemsted i et europæisk land, som har fokus på forsknings- og udviklingsaktiviteter jf. Danmarks Statistik

Ovenstående udvælgelseskriterier har resulteret i en indledende population på 14 virksomheder. Populationen er tilvejebragt via søgninger i forskellige databaser, herunder eksempelvis Erhvervsstyrelsen for så vidt angår danske virksomheder. Populationen er efterfølgende stratificeret, hvor de virksomheder, der ikke forsker i og udvikler medicinske præparater, er sorteret fra. Den samlede population ender derved på 11 medicinalvirksomheder. Oversigt over populationen fremgår af bilag 6.

Der er i alt udvalgt seks virksomheder, hvoraf de to er danske. En stikprøve på seks virksomheder ud af en population på 11 anses at være tilstrækkeligt for at udtale sig repræsentativt om medicinalvirksomheders regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter. Der er valgt to danske virksomheder, idet de danske virksomheder udgør en forholdsmæssig stor andel af den samlede

population, hvor fire ud 11 virksomheder er danske. Danmark er dermed det land, der er repræsenteret flest gange i den samlede population. De resterende fire virksomheder har hjemland i fire forskellige europæiske lande. De valgte stikprøver i form af medicinalvirksomheder er tilfældigt udvalgt, hvorved alle enheder har samme sandsynlighed for at blive udvalgt.

Medicinalvirksomheder som virksomhedstype er valgt, da virksomheder i medicinalindustrien fokuserer på forskning og udvikling, og samtidig er det virksomhedernes indtjeningsgrundlag. Analysen tager dermed udgangspunkt i virksomheder, hvor forskning og udvikling udgør en væsentlig del af virksomhedens forretning og dermed også i den finansielle rapportering.

Børsnoteringen medfører, at årsrapporterne er underlagt restriktive krav i regnskabsmæssig forstand samt, at virksomhederne i højere grad er underlagt offentlighedens interesse. Afledt heraf, som nævnt i et tidligere afsnit i nærværende afhandling, har børsnoterede virksomheder ofte en omfattende årsrapport. Årsagen til udvælgelse af børsnoterede medicinalvirksomheder er, at det vurderes at være det bedst mulige sammenligningsgrundlag, hvad angår ligheder og trends i den regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter samt afgivelse af informationer i årsrapporterne.

Som følge af udvælgelsesprocessen er følgende medicinalvirksomheder udvalgt:

Udvalgte virksomheder	Hjemland	Børs	Erhvervslivets F&U-omkostninger i forhold til BNP i det pågældende hjemland
Novo Nordisk A/S	Danmark	København	1,9%
H. Lundbeck A/S	Danmark	København	1,9%
Medivir AB	Sverige	Stockholm	2,2%
Novartis AG	Schweiz	Zürich	2,2%
Bayer AG	Tyskland	Frankfurt	2,0%
GlaxoSmithKline PLC	Storbritannien	London	1,3%

Tabel 3: Udvalgte medicinalvirksomheder

Kilde: Egen tilvirkning med data fra "Innovation og forskning 2016"

De udvalgte medicinalvirksomheder er alle hjemhørende blandt de europæiske lande, der har størst fokus på forskning og udvikling målt på erhvervslivets afholdte omkostninger hertil ud af landets samlede bruttonationalprodukt (herefter BNP). Andelen af erhvervslivets forsknings- og udviklingsomkostninger i pct. af BNP vedrører 2013 på nær tallet for Danmark, som er fra 2014. Tallene er de seneste offentliggjorte. Gennemsnittet for de nuværende 28 medlemslande i EU er 1,3%.

ANALYSENS OPBYGNING

Analyseafsnittet indledes med en kort virksomhedsbeskrivelse af de udvalgte virksomheder for at skitsere, hvilke virksomheder der er tale om. Virksomhedsbeskrivelserne indeholder oplysninger om virksomhedernes primære markeder og produkter, antallet af ansatte, forretningsstruktur med videre. Herudover illustreres udvalgte regnskabsposter for medicinalvirksomhedernes seneste tre regnskabsår.

Formålet med analysen er at klarlægge om der er ligheder og trends i årsrapporterne i relation til den regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter.

Analysen af årsrapporterne for de udvalgte medicinalvirksomheder er todelt. Første del af analysen indeholder en analyse af udvalgte resultatopgørelses- og balanceposter, herunder om der kan konstateres ligheder og trends indenfor medicinalvirksomhedernes regnskabstal.

Anden del af analysen består af en analyse af virksomhedernes præsentation og oplysninger i henhold til forsknings- og udviklingsaktiviteter. Indeholdt heri er en analyse af anvendt regnskabspraksis, herunder indregningsbetingelser, samt en analyse af virksomhedernes oplysninger om forsknings- og udviklingsaktiviteter, hvor analysen sammenligner afgivne informationer og fremgangsmåde på tværs af årsrapporterne for de udvalgte virksomheder.

De forhold, der medtages i analyseafsnittet, vurderes at være af stor betydning for investorenes informationsbehov i forbindelse med den økonomiske beslutningsproces. Undervejs fremhæves eksempler på "best practice". Vurderingen af "best practice"-eksemplerne vurderes at komme andre virksomheder til gavn i rapporteringen af forsknings- og udviklingsaktiviteter.

Kriteriet, for at der er tale om en trend fastsættes til at mindst tre af de udvalgte seks medicinalvirksomheder, skal præsentere eller oplyse informationer på samme vis. Er dette ikke tilfældet, analyseres

det i stedet, om der kan konstateres ligheder i fremgangsmåden, eller om virksomhederne præsenterer og oplyser information på forskellig vis.

ANVENDT REGNSKABSPRAKSIS

Det skal bemærkes, at virksomhedernes overholdelse af regnskabsreglerne ikke direkte er en del af analysen. Den anvendte regnskabspraksis er derimod gennemgået ved gennemlæsningen af årsrapporterne, og alle virksomheder overholder regnskabsreglerne i IFRS, som er den begrebsramme, alle årsrapporterne er aflagt efter. Dette understøttes tillige af, at alle revisionspåtegningerne i årsrapporterne for de udvalgte virksomheder er forsynet med revisionspåtegninger uden modifikationer, og det antages, at eventuelle uoverensstemmelser i forhold til regnskabslovgivningen var kommet til udtryk i påtegningerne.

5.1. VIRKSOMHEDSBESKRIVELSER AF DE UDVALGTE MEDICINALVIRKSOMHEDER

5.1.1. NOVO NORDISK A/S

Novo Nordisk A/S (herefter Novo) er en international medicinalvirksomhed med hovedsæde i Danmark og har eksisteret i mere end 90 år. Novo er repræsenteret i mange lande og har mere end 40.000 ansatte verdenen rundt.¹²³ Hovedmarkedet for Novo er medicinsk behandling af diabetes. Virksomheden opererer også på medicinske markeder for øvrige kroniske sygdomme, hvor Novo, via virksomhedens fokus på medicinsk behandling af diabetes, har tilegnet sig erfaringer og kompetencer til behandling heraf. De øvrige kroniske sygdomme er hæmofili, vækstforstyrrelser og fedme. Novo er repræsenteret på fire medicinske markeder, hvoraf markedet for diabetesbehandling er klart det største målt på omsætning. Insulin-omsætningen udgør mere end 75% af virksomhedens samlede omsætning.¹²⁴

Novo har på lige fod med andre medicinalvirksomheder fokus på forskning og udvikling af medicinske præparater, da dette er grundlaget for virksomhedens indtjening. Virksomhedens strategi anfører, at én af nøgleområderne er fremskaffelse af viden og udvikling af innovative medicinske præparater.¹²⁵

¹²³ www.novonordisk.dk

¹²⁴ Årsrapport 2015, Novo Nordisk A/S, side 65

¹²⁵ Årsrapport 2015, Novo Nordisk A/S, side 18

ANALYTISK BESKRIVELSE

I nedenstående tabeller er udvalgte resultatopgørelses- og balanceposter fra Novos tre seneste årsrapporter præsenteret:

Beløb i mio. DKK	2015	2014	2013
Nettoomsætning	107.927	88.806	83.572
Årets resultat	34.860	26.481	25.184
Forsknings- og udviklingsomkostninger	13.608	13.762	11.733
F&U-omkostninger i pct. af nettoomsætning	12,6%	15,5%	14,0%

Tabel 4: Udvikling i nettoomsætning, F&U-omkostninger samt årets resultat i perioden 2013-2015

Kilde: Egen tilvirkning med udgangspunkt i hoved- og nøgletaloversigten i årsrapporten 2015 fra Novo Nordisk A/S

I tabel 4 fremgår den procentmæssige udvikling i andelen af afholdte forsknings- og udviklingsomkostninger i forhold til virksomhedens realiserede nettoomsætning for regnskabsårene 2013, 2014 og 2015. Tabellen udviser, at udgiftsførte forsknings- og udviklingsomkostninger udgør en forholdsvis stor del af nettoomsætningen, hvilket bekræfter Novos fokus på forskning og udvikling.

Beløb i mio. DKK	2015	2014	2013
Aktiver i alt	91.799	77.062	70.337
Immaterielle anlægsaktiver	2.158	1.378	1.615
Heraf udviklingsprojekter	0	0	0
Immaterielle anlægsaktivers andel af aktiver i alt	2,4%	1,8%	2,3%
Udviklingsprojekters andel af aktiver i alt	0%	0%	0%

Tabel 5: Udvikling i aktivsum og immaterielle anlægsaktiver i perioden 2013-2015

Kilde: Egen tilvirkning med udgangspunkt i balancen og anlægsnoten i årsrapporten 2015 fra Novo Nordisk A/S

Af tabel 5 fremgår det, at immaterielle anlægsaktiver udgør mellem 1,8%-2,4% af aktivsummen for regnskabsårene 2013, 2014 og 2015. Det fremgår af regnskabsmaterialet, at immaterielle anlægsaktiver er opdelt mellem patenter, licenser samt egenudviklet software. Udviklingsprojekter er ikke en del af de indregnede immaterielle anlægsaktiver i virksomheden. Det bekræftes af virksomhedens anvendte regnskabspraksis for udviklingsprojekter. Anvendt regnskabspraksis anfører, at udviklingsomkostninger henføres til resultatopgørelsen i takt med at de afholdes.¹²⁶

5.1.2. H. LUNDBECK A/S

H. Lundbeck A/S (herefter Lundbeck) er ligeledes en international medicinalvirksomhed hjemmehørende i Danmark. Virksomheden blev stiftet i 1915 og beskæftiger i dag cirka 5.000 medarbejdere fordelt på 55 lande. Lundbecks produkter er registreret i over 100 lande verdenen over og har produktionsanlæg placeret i Danmark, Kina, Frankrig og Italien. Forskningsarbejdet foregår på Lundbecks forskningscentre i Danmark og i Kina.¹²⁷

Lundbecks hovedmarked er medicinsk behandling af hjernesygdomme, hvor der fokuseres på behandling af depression, skizofreni, Parkinsons og Alzheimers. Virksomheden har fokus på disse fire hjernesygdomme i de kommende år, da virksomheden anser sig selv for at have størst kompetence indenfor disse sygdomme.

På lige fod med Novo har Lundbeck fokus på forskning- og udviklingsaktiviteter og har vedtaget en strategi om at fokusere forskningen og udviklingen på fire sygdomme. Den primære årsag, til at virksomheden har valgt de pågældende sygdomme er, at virksomheden ser et stort indtjeningspotentiale på markederne for disse sygdomme, samt virksomheden vurderer, at den har den fornødne ekspertise og de konkurrencemæssige fordele til at indfri indtjeningspotentialet.¹²⁸

¹²⁶ Årsrapport 2015, Novo Nordisk A/S, side 72-73

¹²⁷ www.lundbeck.com/dk

¹²⁸ Årsrapport 2015, H. Lundbeck A/S, side 11

ANALYTISK BESKRIVELSE

I nedenstående tabeller er udvalgte resultatopgørelses- og balanceposter fra Lundbecks tre seneste årsrapporter præsenteret:

Beløb i mio. DKK	2015	2014	2013
Nettoomsætning	14.594	13.468	15.258
Årets resultat	-5.694	-153	855
Forsknings- og udviklingsomkostninger	8.149	2.911	2.951
F&U-omkostninger i pct. af nettoomsætning	55,8%	21,6%	19,3%

Tabel 6: Udvikling i nettoomsætning, F&U-omkostninger samt årets resultat i perioden 2013-2015

Kilde: Egen tilvirkning med udgangspunkt i hoved- og nøgletaloversigten i årsrapporten 2015 fra H. Lundbeck A/S

Tabel 6 udviser den procentmæssige udvikling i andelen af afholdte forsknings- og udviklingsomkostninger i forhold til virksomhedens realiserede nettoomsætning for regnskabsårene 2013, 2014 og 2015. Som tabellen, viser udgør omkostningerne til forskning og udvikling en stor andel af nettoomsætningen. Dette bekræfter virksomhedens fokus på forskning og udvikling af medicinske præparater.

I regnskabsårene 2013 og 2014 udgør forsknings- og udviklingsomkostningerne cirka 20% af nettoomsætningen, medens der i 2015 er sket en markant fremgang til cirka 56%. Årsagen til fremgangen skal findes i, at Lundbeck, efter tiltrædelsen af en nye CEO, har indført en større spare- og restruktureringsplan, der blandt andet medførte en stor nedskrivning på produktrettigheder på cirka mio. DKK 5.000 som følge er ændring i regnskabsmæssige skøn. Denne nedskrivning er udgiftsført under forsknings- og udviklingsomkostninger.¹²⁹ Ses der bort fra nedskrivningen, er forsknings- og udviklingsomkostningernes andel af nettoomsætningen på niveau med de to øvrige regnskabsår.

¹²⁹ Årsrapport 2015, H. Lundbeck A/S, side 5

Beløb i mio. DKK	2015	2014	2013
Aktiver i alt	21.325	25.637	23.649
Immaterielle anlægsaktiver	9.794	12.670	9.077
Heraf udviklingsprojekter	102	127	84
Immaterielle anlægsaktivers andel af aktiver i alt	45,9%	49,4%	38,4%
Udviklingsprojekters andel af aktiver i alt	0,5%	0,5%	0,4%

Tabel 7: Udvikling i aktivsum og immaterielle anlægsaktiver i perioden 2013-2015

Kilde: Egen tilvirkning med udgangspunkt i balancen i årsrapporterne for 2014 og 2015 fra H. Lundbeck A/S

Af tabel 7 fremgår det, at immaterielle anlægsaktiver udgør en markant andel af den samlede aktivsum for regnskabsårene 2013, 2014 og 2015. Langt størstedelen af de immaterielle anlægsaktiver består af goodwill og produktrettigheder og er opstået som følge af historiske virksomhedskøb og køb af rettigheder.¹³⁰ Udover goodwill og produktrettigheder består virksomhedens immaterielle anlægsaktiver også af udviklingsprojekter, som dog udgør en lille andel af den samlede aktivsum. Andelen af aktivsummen udgør cirka 0,5% i hvert af de tre regnskabsår.

Det fremgår af tabel 6, at virksomhedens forsknings- og udviklingsomkostninger udgør cirka en femtedel af den realiserede nettoomsætning i 2013 og 2014, men tabel 7 udviser samtidig, at aktiverede udviklingsprojekter udgør under 1% af de samlede aktiver. Årsagen er beskrevet i virksomhedens anvendte regnskabspraksis, hvoraf det fremgår, at udviklingsomkostninger som udgangspunkt udgiftsføres i resultatopgørelsen i takt med, at omkostningerne afholdes. Virksomheden aktiverer dog udviklingsomkostninger, såfremt en række indregningsbetingelser for det pågældende projekt er opfyldte.¹³¹

¹³⁰ Årsrapport 2015, H. Lundbeck A/S, side 43

¹³¹ Årsrapport 2015, H. Lundbeck A/S, side 74

5.1.3. MEDIVIR AB

Medivir AB (herefter Medivir) er en international medicinalvirksomhed, som opererer på det nord-europæiske og amerikanske marked. Medivir er en yngre medicinalvirksomhed, som blev stiftet i slutningen af 1980'erne. Hovedsædet er placeret i Sverige, og virksomheden beskæftiger omkring 130 personer.¹³²

Virksomheden fokuserer på forsknings- og udviklingsaktiviteter indenfor kræft- og infektionssygdomme. Området for medicinsk behandling af kræft- og infektionssygdomme vurderes at være omfattende, og i øvrigt vurderes betegnelsen infektionssygdomme at være meget bred. Præsenteret nettoomsætning i årsrapporten for regnskabsåret 2015 fordeles ikke ud på medicinske områder.

Virksomhedens forretningsmodel og koncept er blandt andet at sikre et konstant flow af nye udviklingsprojekter indenfor den medicinske behandling af kræft- og infektionssygdomme. På baggrund heraf må det forventes, at virksomheden afholder forholdsvis store omkostninger i forbindelse med deres forsknings- og udviklingsaktiviteter.

ANALYTISK BESKRIVELSE

I nedenstående tabeller er udvalgte resultatopgørelses- og balanceposter fra Medivirs tre seneste årsrapporter præsenteret:

Beløb i t. SEK	2015	2014	2013
Nettoomsætning	657.889	1.766.989	446.146
Årets resultat	75.090	1.132.735	16.014
Forsknings- og udviklingsomkostninger	278.375	245.754	229.430
F&U-omkostninger i pct. af nettoomsætning	42,3%	13,9%	51,4%

Tabel 8: Udvikling i nettoomsætning, F&U-omkostninger samt årets resultat 2013-2015

Kilde: Egen tilvirkning med udgangspunkt i resultatopgørelserne i årsrapporterne for 2014 og 2015 fra Medivir AB

¹³² www.medivir.se

Tabel 8 udviser den procentmæssige udvikling i andelen af afholdte forsknings- og udviklingsomkostninger i forhold til den realiserede nettoomsætning for regnskabsårene 2013, 2014 og 2015. Tabellen udviser, at udgiftsførte forsknings- og udviklingsomkostninger udgør en væsentlig del af nettoomsætningen i perioden. Andelen af omkostningerne i forhold til omsætningen udgør i regnskabsåret 2014 en mindre andel af nettoomsætningen end de to øvrige regnskabsår omend stadig en forholdsvis stor andel.

Udviklingen fra 2013-2015 vurderes at være usædvanlig. Gennemgang af virksomhedens forretningsmodel og aktiviteter har konstateret, at Medivir i 2014 færdiggjorde og introducerede et nyt medicinsk præparat ved navn "OLYSIO®". Medivirs forretningsmodel indeholder egne udviklingsprojekter men også udviklingsarbejde med samarbejdspartnere, som overtager udviklingsprojekterne fra og med fase 3 i udviklingsprocessen. Virksomhedens produkter sælges ydermere til samarbejdspartnere, og der modtages løbende royalties samt milepælsbetalinger som følge heraf. Årsagen til den markante højere omsætning i 2014 var forårsaget af lanceringen af "OLYSIO®", hvorved Medivir modtog større milepælsbetalinger fra sine samarbejdspartnere.

Forsknings- og udviklingsomkostningernes andel af den realiserede nettoomsætning understøtter Medivirs fokus på forsknings- og udviklingsaktiviteter. Det skal i tillæg hertil nævnes, at store andele af forsknings- og udviklingsomkostningerne i 2013 og 2015 indikerer, at virksomheden overvejende udfører forskningsaktivitet.

Beløb i t. SEK	2015	2014	2013
Aktiver i alt	1.616.255	2.183.891	995.470
Immaterielle anlægsaktiver	398.022	417.577	432.080
Heraf udviklingsprojekter	8.747	9.192	2.739
Immaterielle anlægsaktivers andel af aktiver i alt	24,6%	19,1%	43,4%
Udviklingsprojekters andel af aktiver i alt	0,5%	0,3%	0,3%

Tabel 9: Udvikling i aktivsum og immaterielle anlægsaktiver i perioden 2013-2015

Kilde: Egen tilvirkning med udgangspunkt i balancerne i årsrapporterne for 2014 og 2015 fra Medivir AB

Tabel 9 udviser, at immaterielle anlægsaktiver udgør mellem 19,1%-43,4% af den samlede aktivsum i regnskabsårene 2013, 2014 og 2015. De immaterielle anlægsaktiver udgør umiddelbart en forholdsvis stor andel af den samlede aktivsum, men nærmere analyse af aktivmassen konstaterer, at aktive-rede udviklingsprojekter udgør mellem 0,3%-0,5% i perioden. Dermed består immaterielle anlægsaktiver af andre immaterielle aktivtyper end udviklingsprojekter. Af Medivirs anvendte regnskabspraksis fremgår det endvidere, at udviklingsprojekter inkluderes som en del af aktivmassen, når betingelserne herfor er opfyldte, hvoraf det kan udledes, at virksomheden har vurderet, at en række projekter overholder indregningsbetingelserne for indregning af internt oparbejdet udviklingsprojekter.¹³³

6.1.4. NOVARTIS AG

Novartis AG (herefter Novartis) er en schweizisk medicinalvirksomhed placeret i Basel. Virksomheden er resultatet af flere fusioner igennem årene og har rødder, som strækker sig mere end 150 år tilbage i tiden. Virksomheden beskæftiger cirka 123.000 medarbejdere i hele verdenen, og virksomhedens produkter er tilgængelige i mere end 180 lande.¹³⁴

Virksomheden beskæftiger sig primært med lægemidler men også med produkter til øjenpleje. Typen af lægemidler spænder vidt og bredt, og virksomheden har dermed ikke en decideret sygdomstype som fokusområde men udvikler og producerer lægemidler til behandling af forskellige sygdomme.

Virksomheden er opdelt i tre divisioner. Den ene division er ”The Innovative Medicine Division”, som er opdelt i to forretningsenheder; ”Novartis Pharmaceuticals” og ”Novartis Oncology”. De to øvrige divisioner er ”Sandoz”, som er global leder indenfor generiske lægemidler, og den tredje division er ”Alcon”, som producerer produkter til øjnene.¹³⁵

Medicinalvirksomheden har i 2015 købt GlaxoSmithKlines onkologi-produkter for at cementere virksomhedens position som global leder inden for produkter til kræftbehandling. I samme regnskabsår har virksomheden solgt sin vaccineforretning og sin forretning vedrørende dyresundhed og består nu af ovennævnte tre divisioner.

¹³³ Årsrapport 2015, Medivir AB, side 53

¹³⁴ Årsrapport 2015, Novartis AG, side 8

¹³⁵ www.novartis.com

ANALYTISK BESKRIVELSE

I nedenstående tabeller er udvalgte resultatopgørelses- og balanceposter fra Novartis' tre seneste årsrapporter præsenteret:

Beløb i mio. USD	2015	2014	2013
Nettoomsætning	49.414	52.180	51.869
Årets resultat	17.794	10.280	9.292
Forsknings- og udviklingsomkostninger	8.935	9.086	9.071
F&U-omkostninger i pct. af nettoomsætning	18,1%	17,4%	17,5%

Tabel 10: Udvikling i nettoomsætning, F&U-omkostninger samt årets resultat i perioden 2013-2015

Kilde: Egen tilvirkning med udgangspunkt i resultatopgørelserne i årsrapporterne for 2014 og 2015 fra Novartis AG

Af tabel 10 fremgår den procentvise udvikling i andelen af afholdte forskning- og udviklingsomkostninger i forhold til Novartis' realiserede nettoomsætning for regnskabsårene 2013, 2014 og 2015. Forsknings- og udviklingsomkostningerne udgør en stor andel af nettoomsætningen, cirka en femtedel, hvilket understreger virksomhedens fokus på forskning- og udviklingsaktiviteter.

Beløb i mio. USD	2015	2014	2013
Aktiver i alt	131.556	125.387	126.254
Immaterielle anlægsaktiver	65.391	53.143	58.867
Heraf udviklingsprojekter	0	0	0
Immaterielle anlægsaktivers andel af aktiver i alt	49,7%	42,4%	46,7%
Udviklingsprojekters andel af aktiver i alt	0%	0%	0%

Tabel 11: Udvikling i aktivsum og immaterielle anlægsaktiver i perioden 2013-2015

Kilde: Egen tilvirkning med udgangspunkt i balancerne i årsrapporterne for 2014 og 2015 Novartis AG

Som det fremgår af tabel 11 udgør de immaterielle anlægsaktiver en stor andel af virksomhedens samlede aktivsum for regnskabsårene 2013, 2014 og 2015. Det fremgår af regnskabsmaterialet, at immaterielle anlægsaktiver består af en række forskellige aktivtyper, hvoraf goodwill udgør den største regnskabspost. Det fremgår ligeledes af regnskabsmaterialet, at virksomheden ikke har aktiveret udviklingsprojekter i balancen.

5.1.5. BAYER AG

Bayer AG (herefter Bayer) er en international medicinalvirksomhed med hovedsæde i Tyskland og med mere end 150 års historie. Bayer er repræsenteret i det meste af verdenen og har mere end 116.000 ansatte verdenen over.¹³⁶ Overordnet er virksomhedens aktiviteter opdelt i fire områder:

1. Forskning, udvikling og salg af medicinske præparater til mennesker
2. Forskning, udvikling og salg indenfor dyresundhed
3. Forskning, udvikling og salg indenfor planter og afgrøders sundhed
4. Forskning, udvikling og salg indenfor bearbejdning af råmaterialer til industri

Fælles for områderne er, at Bayer gennem virksomhedens dybdegående indsigt i biokemiske processer hos levende organismer udvikler nye innovative produkter til forbedring af sundheden. Området ”Menneskelig sundhed” er Bayers største aktivitetsområde. Nettoomsætning fra ”Menneskelig sundhed” udgør cirka 46% af Bayers samlede nettoomsætning.¹³⁷

I henhold til virksomhedens egen beskrivelse af forretningen er fokus rettet mod forskning samt udvikling af innovative produkter og løsninger. Dette medfører en forhåndsformodning om, at der af regnskabsmaterialet rapporteres forholdsvis store omkostninger i forbindelse med virksomhedens forsknings- og udviklingsarbejde.

¹³⁶ Årsrapport 2015, Bayer AG, side 46 og www.bayer.com

¹³⁷ Årsrapport 2015, Bayer AG, side 50

ANALYTISK BESKRIVELSE

I nedenstående tabeller er udvalgte resultatopgørelses- og balanceposter fra Bayers tre seneste årsrapporter præsenteret:

Beløb i mio. EUR	2015	2014	2013
Nettoomsætning	46.324	41.339	40.157
Årets resultat	4.110	3.426	3.189
Forsknings- og udviklingsomkostninger	4.281	3.537	3.406
F&U-omkostninger i pct. af nettoomsætning	9,2%	8,6%	8,5%

Tabel 12: Udvikling i nettoomsætning, F&U-omkostninger samt årets resultat 2013-2015

Kilde: Egen tilvirkning med udgangspunkt i hoved- og nøgletaloversigten i årsrapporten for 2015 fra Bayer AG

Tabel 12 udviser den procentmæssige udvikling i andelen af afholdte forsknings- og udviklingsomkostninger i forhold til den realiserede nettoomsætning for regnskabsårene 2013, 2014 og 2015. Tabellen udviser, at udgiftsførte forsknings- og udviklingsomkostninger udgør en stor del af nettoomsætningen. Det skal bemærkes, at virksomheden ikke udelukkende udøver aktiviteter indenfor medicinalindustrien men også indenfor andre områder. Dette vurderes at være medvirkende til, at afholdte forsknings- og udviklingsomkostninger udgør under 10% af den realiserede nettoomsætning i perioden. Det skal dog understreges, at udgiftsførte forsknings- og udviklingsomkostninger udgør mellem 8,5%-9,2% af nettoomsætningen, hvilket bekræfter Bayers fokus på forskning- og udviklingsaktiviteter.

Beløb i mio. EUR	2015	2014	2013
Aktiver i alt	73.917	70.234	51.317
Immaterielle anlægsaktiver	31.274	31.000	18.776
Heraf udviklingsprojekter	721	729	644
Immaterielle anlægsaktivers andel af aktiver i alt	42,3%	44,1%	36,6%
Udviklingsprojekters andel af aktiver i alt	0,98%	1,04%	1,25%

Tabel 13: Udvikling i aktivsum og immaterielle anlægsaktiver 2013-2015

Kilde: Egen tilvirkning med udgangspunkt i balancerne i årsrapporterne for 2014 og 2015 fra Bayer AG

Af tabel 13 fremgår det, at immaterielle anlægsaktiver udgør mellem 36,6%-44,1% af den samlede aktivsum. Indledningsvist vurderes det, at immaterielle anlægsaktiver udgør en forholdsvis stor procentmæssig andel af den samlede aktivsum, men nærmere analyse af de immaterielle anlægsaktiver konstaterer, at aktiverede udviklingsomkostninger udgør mellem 0,98%-1,25%. Dermed består virksomhedens immaterielle anlægsaktiver af andre aktivtyper end udviklingsprojekter. Ved nærmere gennemlæsning af årsrapporten for virksomheden er det konstateret, at regnskabsposten ”Immaterielle anlægsaktiver”, blandt andet består af erhvervet goodwill, patenter og varemærker.

5.1.6. GLAXOSMITHKLINE PLC

GlaxoSmithKline PLC (herefter GSK) er en britisk medicinalvirksomhed med hovedsæde i London. Virksomheden er resultatet af fusionen mellem GlaxoWellcome PLC og SmithKline Beecham PLC, som skete tilbage i 2001. Virksomheden beskæftiger mere end 100.000 ansatte i hele verdenen og er repræsenteret i 150 lande. Virksomheden producerer produkterne på 89 produktionsanlæg og har forskningscentre placeret i Storbritannien, Kina, USA og Belgien, som beskæftiger cirka 11.000 forskere.¹³⁸

Medicinalvirksomheden beskæftiger sig primært med lægemidler og vacciner. Virksomhedens lægemiddelsområde udvikler medicinske præparater til en bred vifte af akutte og kroniske sygdomme.

¹³⁸ www.dk.gsk.com

Sekundært beskæftiger virksomheden sig med ”Consumer Healthcare” med produkter indenfor wellness, mundhygiejne, ernæring og hudpleje.

GSK har i 2015 købt Novartis’ vaccineprogram og er nu en af verdens førende producenter indenfor vaccinationer med produktion og distribution af 690 mio. doser vacciner i 2015.¹³⁹

ANALYTISK BESKRIVELSE

I nedenstående tabeller er udvalgte resultatopgørelses- og balanceposter fra GSK’s tre seneste årsrapporter præsenteret:

Beløb i mio. PUND	2015	2014	2013
Nettoomsætning	23.923	23.006	26.505
Årets resultat	8.372	2.831	5.628
Forsknings- og udviklingsomkostninger	3.560	3.450	3.923
F&U-omkostninger i pct. af nettoomsætning	14,9%	15,0%	14,9%

Tabel 14: Udvikling i nettoomsætning, F&U-omkostninger samt årets resultat 2013-2015

Kilde: Egen tilvirkning med udgangspunkt i resultatopgørelsen i årsrapporten for 2015 fra GlaxoSmithKline PLC

Af tabel 14 fremgår den procentmæssige udvikling i andelen af afholdte forskning- og udviklingsomkostninger i forhold til den realiserede nettoomsætning for regnskabsårene 2013, 2014 og 2015. Tabellen udviser for alle tre regnskabsår et konstant omkostningsniveau på cirka 15% af nettoomsætningen, hvilket understreger virksomhedens fokus på forskning og udvikling.

¹³⁹ www.dk.gsk.com

Beløb i mio. PUND	2015	2014	2013
Aktiver i alt	53.446	40.651	42.086
Immaterielle anlægsaktiver	21.834	12.044	13.488
Heraf udviklingsprojekter	0	0	0
Immaterielle anlægsaktivers andel af aktiver i alt	40,9%	29,6%	32,1%
Udviklingsprojekters andel af aktiver i alt	0,0%	0,0%	0,0%

Tabel 15: Udvikling i aktivsum og immaterielle anlægsaktiver 2013-2015

Kilde: Egen tilvirkning med udgangspunkt i balancerne i årsrapporterne for 2014 og 2015 GlaxoSmithKline PLC

Af tabel 15 fremgår det, at immaterielle anlægsaktiver udgør mellem 32,1%-40,9% af virksomhedens samlede aktivsum i regnskabsårene 2013, 2014 og 2015. Det vurderes indledningsvist, at immaterielle anlægsaktiver udgør en forholdsvis stor procentmæssig andel af aktivsummen. Som det ligeledes fremgår af tabellen, har virksomheden ikke aktiveret udviklingsomkostninger, hvilket betyder, at de immaterielle anlægsaktiver består af andre typer immaterielle anlægsaktiver. Disse aktivtyper er blandt andet erhvervet goodwill, patenter og varemærker.¹⁴⁰

5.2. ANALYSE AF UDVALGTE RESULTATOPGØRELSES- OG BALANCEPOSTER

5.2.1. INDLEDNING

De udvalgte medicinalvirksomheder er i det forudgående afsnit præsenteret sammen med udviklingen i relevante resultatopgørelses- og balanceposter. I tabel 16 og 17 er relevante regnskabstal for regnskabsåret 2015 præsenteret for alle de udvalgte medicinalvirksomheder.

Afsnittet har til formål at analysere, om der kan konstateres ligheder og trends i medicinalvirksomhedernes regnskabstal. Analysen foretages med henblik på at trække nogle generelle paralleller om

¹⁴⁰ Årsrapport 2015, GlaxoSmithKline PLC, side 164

medicinalindustriens regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter. Konsta-
teres der ligheder og trends i regnskabstallene på tværs af de udvalgte medicinalvirksomheder, uddy-
bes og analyseres disse yderligere.

5.2.2. ANALYSE AF RESULTATOPGØRELSESPOSTER

Udvalgte resultatop- gørelsesposter for 2015	Novo Nor- disk A/S (mio. DKK)	H. Lundbeck A/S (mio. DKK)	Medivir AB (t. SEK)	Novartis AG (mio. USD)	Bayer AG (mio. EUR)	GSK PLC (mio. PUND)
Nettoomsætning	107.927	14.594	657.889	49.414	46.324	23.923
Årets resultat	34.860	-5.694	75.090	17.794	4.110	8.372
F&U-omkostninger	13.608	8.149	278.375	8.935	4.281	3.560
F&U-omkostninger i pct.af nettoomsætning	12,6%	55,8% (21,6%)	42,3%	18,1%	9,2% (12,4%)	14,9%

Tabel 16: Sammenfatning af udviklingen i nettoomsætning, F&U-omkostninger samt årets resultat for 2015. Tallene i parentes angiver nøgletallet efter korrektion.

Kilde: Egen tilvirkning på baggrund i offentliggjorte årsrapporter for 2015 fra de udvalgte virksomheder samt tabel 4, 6, 8, 10, 12 og 14 i nærværende afhandling

Ovenstående tabel 16 udviser blandt andet medicinalvirksomhedernes resultatførte forsknings- og udviklingsomkostninger. I tabellen fremgår ligeledes et beregnet nøgletal, som udviser, hvor stor en procentuel andel af de resultatførte forsknings- og udviklingsomkostninger udgør af medicinalvirksomhedernes realiserede nettoomsætning. Nøgletallet vurderes at være væsentligt for medicinalvirksomheder, eftersom det overfor investorerne indikeres, om virksomhedens overvejende fokus er på forsknings- og udviklingsaktiviteter.

Udviser nøgletallet, at resultatførte forsknings- og udviklingsomkostninger udgør en procentuel stor andel af den realiserede nettoomsætning, anses dette at være et udtryk for, at den pågældende virksomhed i større grad udøver forskningsarbejde fremfor udviklingsarbejde. Argumentationen herfor

er, at udførelse af forskningsprojekter har et længere tidsmæssigt perspektiv i forhold til et øget aktivitetsniveau end udviklingsprojekter set i forhold til de førnævnte definitioner på forskning og udvikling.

Indledningsvist udviser tabel 16 en svingende tendens i de resultatførte forsknings- og udviklingsomkostningers andel af de realiserede nettoomsætninger. Gennemgangen af årsrapporterne har konstateret et korrektionsbehov før de resultatførte forsknings- og udviklingsomkostninger er sammenlignelige. Medicinalvirksomheden Lundbeck anfører, at regnskabsposten ”Forsknings- og udviklingsomkostninger” i resultatopgørelsen indeholder ekstraordinære nedskrivninger på produktrettigheder i omegnen af mio. DKK 5.000, hvorved virksomheden adskiller sig fra de øvrige virksomheder.¹⁴¹ Tages der højde for denne nedskrivning, som er resultatet af ændring i ledelsens regnskabsmæssige skøn, udgør andelen af resultatførte forsknings- og udviklingsomkostninger 21,6% af den realiserede nettoomsætning.

Den tyske medicinalvirksomhed Bayer adskiller sig også ud fra de øvrige virksomheder, eftersom virksomheden er den eneste af de udvalgte virksomheder, hvor resultatførte omkostninger til forskning og udvikling udgør under 10% af den realiserede nettoomsætning.

Det skal bemærkes, at Bayer ikke kun er en medicinalvirksomhed, men virksomheden opererer også indenfor andre områder vedrørende forskning og udvikling, herunder blandt andet vedrørende afgrøder og råmaterialer. Nettoomsætningen i tabel 16 indeholder således indtægter fra alle virksomhedens forretningsområder. Regnskabsmaterialet fordeler nettoomsætningen og forsknings- og udviklingsomkostningerne mellem virksomhedens forretningsområder herunder regnskabstallene for medicinalområdet. Dermed kan regnskabstallene sammenlignes med de øvrige regnskabstal fra de udvalgte medicinalvirksomheder.

Nettoomsætningen i tilknytning til medicinalområdet udgør mio. EUR 22.874, medens resultatførte forsknings- og udviklingsomkostninger for samme forretningsområde udgør mio. EUR 2.834.¹⁴² Nøgletallet for resultatførte forsknings- og udviklingsomkostninger i forhold til den realiserede nettoomsætning for Bayer er beregnet til 12,4%.

På baggrund af ovenstående retfærdige korrektioner af regnskabstallene udledes en tendens blandt de udvalgte medicinalvirksomheder, idet fem ud af seks virksomheder ligger indenfor et interval på

¹⁴¹ Årsrapport 2015, H. Lundbeck, side 5

¹⁴² Årsrapport 2015, Bayer AG, side 63 og 153

12%-22% i andelen af forsknings- og udviklingsomkostninger i forhold til den realiserede nettoomsætning. Det vurderes, at intervallet i de fem medicinalvirksomheders procentmæssige andel af realiserede nettoomsætninger blandt andet årsagsforklares med, at medicinalvirksomhederne fokuserer på forskellige sygdomme. Antagelsen er, at nogle sygdomme er mere omkostningstunge at udvikle medicinske præparater til end andre sygdomme. Den procentmæssige andel afhænger også af den pågældende medicinalvirksomheds specifikke forhold. Har en medicinalvirksomhed tilegnet sig specialkompetencer og -erfaring indenfor ét specifikt medicinsk område, kan virksomheden alt andet lige drage nytte heraf i forbindelse med udvikling af nye medicinske præparater inden for dette medicinske område. Af foranstående tilfælde vurderes det, at den pågældende virksomhed med fordel skal anvende mindre tid til forskning og udvikling, end hvis det modsatte var tilfældet.

Den svenske medicinalvirksomhed Medivir skiller sig, som den eneste virksomhed, markant ud, da virksomhedens resultatførte forsknings- og udviklingsomkostninger udgør hele 42,3% af den realiserede nettoomsætning. Dette indikerer som anført tidligere, at Medivir formentlig er mere forskningsorienteret end de øvrige medicinalvirksomheder. Det skal hertil bemærkes, at Medivir er den klart yngste medicinalvirksomhed af de udvalgte virksomheder og dermed ikke besidder samme forsknings- og udviklingsmæssige erfaring. Denne virksomhed har kun eksisteret i små 30 år, hvor de øvrige udvalgte medicinalvirksomheder har 90 års erfaring eller mere.

Medivir er fortsat en ung medicinalvirksomhed, hvilket vurderes at være hovedårsagen til, at andelen af resultatførte forsknings- og udviklingsomkostninger set i forhold til den realiserede nettoomsætning er langt større end de øvrige virksomheder. De øvrige medicinalvirksomheder er langt rigere på forsknings- og udviklingsmæssig erfaring indenfor udvikling af medicinske præparater. Medicinalvirksomhederne har eksisteret og dermed forsket og udviklet i en længere årrække og har langt større erfaring med at udvikle, klargøre og sælge medicinske præparater.

Det kan heraf udledes, at medicinalvirksomheder med lange levetider har et højere aktivitetsniveau, hvilket vurderes at være en direkte følgevirkning af afholdte forsknings- og udviklingsomkostninger i tidligere regnskabsår. Yngre medicinalvirksomheder har ikke i samme omfang introduceret medicinske præparater til markederne, og har dermed ikke et tilsvarende aktivitetsniveau. Dette medfører, at resultatførte forsknings- og udviklingsomkostninger udgør en lavere andel af den realiserede nettoomsætning. Det skal bemærkes, at ældre medicinalvirksomheder formentlig drager stor nytte af tidligere forsknings- og udviklingsresultater. Den samme mulighed har yngre medicinalvirksomheder ikke, eftersom erfaringerne og resultaterne endnu ikke er opnået.

Mangeårige erfaringer med forskning og udvikling vurderes at have en direkte indflydelse på medicinalvirksomheders aktivitetsniveau. Begrundelsen er, at virksomhederne løbende har introduceret præparater til markederne og dermed har opnået positive resultater af udførte forsknings- og udviklingsarbejder. Lykkes det ikke for medicinalvirksomheder at få godkendt medicinske præparater, overlever virksomhederne ikke længe, da grundpillen i en hver medicinalvirksomhed er at få myndighedsgodkendt produkterne og få dem ud i markederne.

Nye medicinalvirksomheders investorer er formentlig opmærksomme på, at afkast af investeringen ikke sker fra dag et, men at udsigten til afkast har en lang tidshorizont. Investorerne skal derfor være tålmodige. Viser det sig mod forventning, at den pågældende medicinalvirksomhed opnår negative resultater af det udførte forsknings- og udviklingsarbejde, stiller dette krav til investorenes tålmodighed. Kontinuerlige negative forsknings- og udviklingsresultater er for medicinalvirksomheder skæbnesvanger, eftersom det fremtidige indtjeningsgrundlag enten ikke er til stede eller er meget begrænset.

Forsknings- og udviklingsomkostningers procentuelle andel af medicinalvirksomheders nettoomsætning vurderes på baggrund af ovenstående at afhænge af tidligere års positive henholdsvis negative forsknings- og udviklingsresultater. Såfremt tidligere års forsknings- og udviklingsarbejde har resulteret i introduktion og salg af nye medicinske præparater, er den procentmæssige andel af nettoomsætningen mindre. Medivirs forholdsvis høje procentmæssige andel tilskrives det aspekt, at virksomheden sammenholdt med de øvrige medicinalvirksomheder er en yngre medicinalvirksomhed.

Tidligere i nærværende afhandling er problemstillingen om matching af indtægter og omkostninger (matchingprincippet) diskuteret. Udviklingsprojekter skal indregnes som en del af de immaterielle anlægsaktiver, såfremt indregningsbetingelserne herfor er opfyldte.

Overholdes indregningsbetingelserne ikke, medfører det, at afholdte udviklingsomkostninger skal resultatføres. Konsekvensen er, at udviklingsomkostninger resultatføres i takt med, at disse afholdes, medens de tilhørende indtægter først registreres i fremtiden, hvis virksomheden får produktet markedsgodkendt. Er der for stor usikkerhed forbundet med opfyldelse af indregningsbetingelserne, sker der ikke fuldstændig matching mellem omkostninger og fremtidige indtægter.

Yngre medicinalvirksomheder vurderes at have svært ved at opfylde samtlige underliggende indregningsbetingelser, eftersom det er svært at vurdere det fremtidige potentiale, hvis det overhovedet er sandsynligt at udviklingsprojektet opnår de nødvendige myndighedsgodkendelser. På baggrund af

foranstående har medicinalvirksomheder svært ved fuldstændigt at matche omkostninger og indtægter, da omkostningerne på afholdelsestidspunktet har svært ved at opfylde samtlige underliggende indregningsbetingelser. Konsekvensen er, at yngre medicinalvirksomheder i de første leveår præsenterer regnskabsmæssige underskud. Over tid, når der er oppebåret en tilstrækkelig stor portefølje af medicinske præparater, medfører det formentlig at virksomheden præsenterer regnskabsmæssige overskud. Resultatførte forsknings- og udviklingsomkostninger udgør formentlig en lavere andel af den realiserede nettoomsætning på dette tidspunkt. Som følge heraf er der konstateret en tendens vedrørende medicinalvirksomheders resultatopgørelsesposter i relation til forsknings- og udviklingsaktiviteter. Tendensen er, at jo yngre medicinalvirksomhed der er tale om, desto større andel udgør omkostningerne til forskning og udvikling af den realiserede nettoomsætning.

5.2.3. ANALYSE AF BALANCEPOSTER

Analysen har indtil nu fokuseret på udvalgte resultatopgørelsesposter for de udvalgte medicinalvirksomheder. Dette afsnit sætter fokus på udvalgte balanceposter vedrørende medicinalvirksomheders forsknings- og udviklingsaktiviteter. I nedenstående tabel 17 fremgår de udvalgte balanceposter:

Udvalgte balanceposter for 2015	Novo Nordisk A/S (mio. DKK)	H. Lundbeck A/S (mio. DKK)	Medivir AB (t. SEK)	Novartis AG (mio. USD)	Bayer AG (mio. EUR)	GSK PLC (mio. PUND)
Aktiver i alt	91.799	21.325	1.616.255	131.556	73.917	53.446
Immaterielle anlægsaktiver	2.158	9.794	398.022	65.391	31.274	21.834
Heraf udviklingsprojekter	0	102	8.747	0	721	0
Immaterielle anlægsaktivers andel af aktiver i alt	2,4%	45,9%	24,6%	49,7%	42,3%	40,9%
Udviklingsprojekters andel af aktiver i alt	0,0%	0,5%	0,5%	0,0%	1,0%	0,0%

Tabel 17: Sammenfatning af udviklingen i aktivsum og immaterielle anlægsaktiver for 2015

Kilde: Egen tilvirkning på baggrund i offentliggjorte årsrapporter for 2015 fra de udvalgte virksomheder samt tabel 5, 7, 9, 11, 13 og 15 i nærværende afhandling

Tabel 17 udviser, hvor stor en andel indregnede udviklingsprojekter udgør af den samlede aktivmasse. Dette nøgletal er beregnet for at konstatere eventuelle ligheder og trends imellem medicinalvirksomhederne.

Gennemgangen af årsrapporterne for medicinalvirksomhederne konstaterer, at virksomhederne i begrænset omfang indregner udviklingsprojekter som en del af de immaterielle anlægsaktiver. Tre ud af seks af medicinalvirksomhederne indregner udviklingsprojekter, men udviklingsprojekterne udgør under 1,0% af den samlede aktivmasse. Som udgangspunkt er det ikke muligt at konstatere hverken en lighed eller en trend i aktiveringen af udviklingsomkostningerne blandt de udvalgte medicinalvirksomhederne, når halvdelen af stikprøven aktiverer udviklingsomkostninger, og den anden halvdel ikke gør. Tre af virksomhederne har vurderet, at indregningsbetingelserne er opfyldte, hvorimod den resterende del af virksomhederne ikke opfylder indregningsbetingelserne. Analysen konstaterer alligevel en trend.

Trenden er, at der ikke aktiveres betydelige udviklingsomkostninger som udviklingsprojekter i virksomhederne. Andelen af aktiverede udviklingsomkostninger i de tre virksomheder, som har udviklingsprojekter indregnet, udgør en for lav procentuel andel af de samlede aktiver til at dette opvejer det forhold, at de øvrige virksomheder udgiftsfører udviklingsomkostninger i takt med, at omkostningerne afholdes. De udvalgte virksomheder skønner som udgangspunkt, at indregningsbetingelserne ikke er opfyldte. Konsekvensen er som følge heraf, at afholdte omkostninger indregnes i resultatopgørelsen i takt med, at disse afholdes, og dette anses at være en trend i den regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsomkostninger i medicinalindustrien.

Aktiverede udviklingsprojekter udgør altså en ubetydelig andel af medicinalvirksomhedernes samlede aktivsummer. Et nærliggende spørgsmål er, om det er retvisende at resultatføre omkostninger til udviklingsaktiviteter, når der er tale om medicinalvirksomheder, som har stor fokus på netop at udvikle nye medicinske præparater. I det kommende afsnit i nærværende afhandling analyseres dette nærmere.

Ovenstående analyse af de udvalgte medicinalvirksomheders relevante resultat- og balanceposter konstaterede flere tendenser. Først og fremmest er det konstateret, at medicinalvirksomhederne afholder mange omkostninger til udøvelse af forsknings- og udviklingsaktiviteter. Det er herudover konstateret, at medicinalvirksomheder ikke indregner betydelige udviklingsprojekter som en del af

balancen. Endeligt er det konstateret, at desto yngre medicinalvirksomhed der er tale om, desto større andel udgør resultatførte forsknings- og udviklingsomkostninger af nettoomsætningen.

5.3. ANALYSE AF ØVRIGE FINANSIELLE OPLYSNINGER

5.3.1 INDLEDNING

I forlængelse af ovenstående indeholder dette afsnit en dybdegående analyse af medicinalvirksomhedernes præsentation og oplysninger på tværs af årsrapporterne. Analysen fokuserer på de øvrige aspekter i den finansielle rapportering af forsknings- og udviklingsaktiviteter end regnskabstallene. Formålet med analysen er at konstatere ligheder og trends indenfor medicinalindustriens regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter, hvad angår præsentation og oplysninger.

For at der er tale om en trend, skal mindst tre af de udvalgte seks medicinalvirksomheder præsentere eller oplyse forhold på samme vis. Er dette ikke tilfældet, analyseres der i stedet om der kan konstateres ligheder i fremgangsmåden, eller om virksomhederne præsenterer og oplyser information på forskellig vis.

Undervejs fremhæves eksempler på ”best practice”, som vurderes at komme investorerne i andre medicinalvirksomheder til nytte. Til brug for analysen inddrages virksomhedernes informationsafgivelse i form af ledelsesberetning, noter samt øvrige supplerende oplysninger.

5.3.2. EMPIRISK ANALYSE

De udvalgte virksomheder er medicinalvirksomheder, som i større eller mindre grad fokuserer på at forske for og fremskaffe viden, som efterfølgende anvendes til innovativ udvikling af medicinske præparater til behandling af forskellige sygdomme af både akutte og kroniske karakterer. Virksomhedernes forretningsområder medfører en forhåndsformodning om, at udviklingsprojekter udgør en markant andel af virksomhedernes aktivsum. Dette viste sig imidlertid ikke at være tilfældet, eftersom tabel 17 udviser at aktiverede udviklingsprojekter udgør en ubetydelig andel af den samlede aktivmasse i virksomhederne.

Årsagerne til, at virksomhederne har aktiveret ubetydelige udviklingsomkostninger i forhold til aktivsummen, vurderes at skyldes to forhold. Det ene forhold er, at der er tale om medicinske præparater til mennesker, hvorfor produkterne skal være mere eller mindre færdigudviklede på det tidspunkt,

hvor virksomhederne ansøger myndighederne om markedsgodkendelse. Det andet forhold er, at udviklingsprocessen er kapitaltung, og virksomhederne derfor gerne lancerer slutproduktet på markedet hurtigst muligt efter, at markedsgodkendelsen er opnået. Dette analyseres yderligere i nedenstående afsnit om indregningsbetingelser.

5.3.3. INDREGNINGSBETINGELSER

Begrundelsen, for hvorfor virksomhedernes udviklingsprojekter ikke udgør en større andel af virksomhedernes balancer, skal findes i den anvendte regnskabspraksis. Først og fremmest skal virksomhederne afgøre, om omkostningerne klassificeres som enten forsknings- eller udviklingsomkostninger, da den videre regnskabsmæssige behandling afhænger af denne klassifikation.

Alle virksomheder oplyser i anvendt regnskabspraksis, at forskningsomkostninger udgiftsføres i takt med, at disse afholdes, og at udviklingsomkostninger aktiveres, såfremt betingelserne herfor er opfyldte. Såfremt alle indregningsbetingelser ikke er opfyldte, udgiftsfører virksomhederne udviklingsomkostningerne i takt, med at omkostningerne afholdes. Virksomhederne adskiller sig fra hinanden ved argumentationen og oplysningerne om overholdelse af indregningsbetingelserne i anvendt regnskabspraksis.¹⁴³

Den schweiziske medicinalvirksomhed Novartis oplyser ikke indregningsbetingelserne positivt i anvendt regnskabspraksis, men anfører, at indregning af udviklingsomkostninger først kan ske det på tidspunktet, hvor myndighederne på større markeder godkender slutproduktet af udviklingsprojektet.¹⁴⁴

Novartis' regnskabspraksis adskiller sig fra de øvrige fem medicinalvirksomheder. De øvrige fem virksomheder oplyser i anvendt regnskabspraksis, at indregningsbetingelserne skal være opfyldte for at der kan ske indregning af udviklingsomkostninger i balancen. Indregningsbetingelserne anses for opfyldte på det tidspunkt, hvor myndighederne godkender slutproduktet af udviklingsprojektet, eller det er meget sandsynligt, at myndighederne markedsgodkender produktet.¹⁴⁵

¹⁴³ Årsrapport 2015, Novo Nordisk A/S, side 68; årsrapport 2015, H. Lundbeck A/S, side 74; årsrapport 2015, Medivir AB, side 57; årsrapport 2015, Novartis AG, side 161; årsrapport 2015, Bayer AG, side 245 samt årsrapport 2015, GlaxoSmithKline PLC, side 144

¹⁴⁴ Årsrapport 2015, Novartis AG, side 161

¹⁴⁵ Årsrapport 2015, Novo Nordisk A/S, side 68; årsrapport 2015, H. Lundbeck A/S, side 74; årsrapport 2015, Medivir AB, side 57; årsrapport 2015, Novartis AG, side 161; årsrapport 2015, Bayer AG, side 245 samt årsrapport 2015, GlaxoSmithKline PLC, side 144

Denne regnskabspraksis åbner muligheden for at indregne udviklingsomkostninger, før udviklingsprojektet er endnu helt afsluttet, hvilket tre af de seks medicinalvirksomheder benytter sig af. Det fremgår af tabel 17, at Lundbeck, Medivir og Bayer indregner udviklingsprojekter som en andel af de immaterielle anlægsaktiver.

I og med at virksomhederne anvender ordlyden ”*sandsynligt*”, medfører det, at indregningen kan ske på baggrund af ledelsens skøn på, om ansøgningen om produktgodkendelse imødekommes af myndighederne.

Årsagen til, at det er myndighedsgodkendelsen, der er afgørende for, om virksomhederne må indregne omkostningerne til udviklingsprojektet i virksomhedens balance, er, at myndighedsgodkendelse er afgørende for, om virksomhederne opfylder indregningsbetingelsen om, at produktet skal tilføre virksomhederne fremtidige økonomiske fordele. Godkender myndighederne ikke produktet, er det ikke tilladt for virksomhederne at sælge produktet, og dermed er svært at generere økonomiske fordele, da indtjeningsgrundlaget for det pågældende produkt er ikke-eksisterende.

For at opnå myndighedsgodkendelse skal produktet gennemgå kliniske studier og tests undervejs i udviklingsprocessen, idet myndighederne kræver en række testresultater stillet til rådighed for at godkende produktet.¹⁴⁶ Virksomhedernes udviklingsproces analyseres senere i dette afsnit.

I og med, at myndighederne skal være i besiddelse af testresultater for at godkende produktet, er det svært for ledelsen at vurdere udfaldet af myndighedernes vurdering på det tidspunkt, hvor der skal tages stilling til aktivering eller ej. Aktivering eller udgiftsførsel af udviklingsomkostninger afhænger således af ledelsens skøn.

I forhold til indregningsbetingelserne oplyser Lundbeck og Medivir positivt, hvilke indregningsbetingelser der skal opfyldes før udviklingsomkostninger kan aktiveres.¹⁴⁷ Som tidligere nævnt er der seks betingelser, der alle skal være opfyldte, men Medivir oplyser at der kun er fem. Årsagen er, at Medivir har ”slået” to af indregningsbetingelserne sammen. De to betingelser vedrører hensigten til at færdiggøre projektet samt betingelsen om, at virksomheden skal besidde evnerne til at sælge eller anvende slutproduktet fremadrettet.

¹⁴⁶ Se ansøgningskriterier hos Lægemiddelstyrelsen (bilag 3) og The Food and Drug Administration (bilag 2)

¹⁴⁷ Årsrapport 2015, H. Lundbeck, side 74 og årsrapport 2015, Medivir AB, side 53

De fire øvrige virksomheder oplyser ikke, hvilke betingelser der skal opfyldes, men at indregningsbetingelserne anses for at være opfyldte ved myndighedernes godkendelse, eller når det er meget sandsynligt, at et produkt opnår myndighedsgodkendelse. Medivir specificerer oplysningerne omkring, hvornår udviklingsomkostninger aktiveres. Virksomheden anfører, at det tidligste tidspunkt for indregning er ved gennemførelse af udviklingsprocessens fase 3. På dette tidspunkt er der dog fortsat en række usikkerheder, der kan medføre, at virksomheden alligevel ikke indregner udviklingsomkostninger som en del af de immaterielle anlægsaktiver.¹⁴⁸

	Novo Nordisk A/S	H. Lundbeck A/S	Medivir AB	Novartis AG	Bayer AG	GSK PLC
Myndighedsgodkendelse <u>skal</u> være opnået				•		
Meget sandsynligt at myndighedsgodkendelse opnås	•	•	•		•	•
Oplyser om indregningsbetingelserne for udviklingsprojekter		•	•			

Tabel 18: Præsentation og oplysninger om indregningsbetingelser for udviklingsprojekter

Kilde: Egen tilvirkning på baggrund af de offentliggjorte årsrapporter for 2015 fra de udvalgte virksomheder

Det kan af årsrapporterne slås fast, at der er to trends blandt medicinalvirksomhederne i forhold til opfyldelse af indregningsbetingelserne for udviklingsprojekter. Den ene trend er, at virksomhederne ikke indregner udviklingsomkostninger, idet alle seks virksomheder ikke har aktiveret betydelige omkostninger til udviklingsprojekter i balancen. Virksomhederne oplyser, at der er betydelige risici forbundet med udviklingsprocessen, og at det er svært at identificere de projekter, der resulterer i et salgbart slutprodukt. Dermed er det vanskeligt at sandsynliggøre fremtidig tilførsel af økonomiske fordele på det tidspunkt, hvor ledelsen tager stilling til, om udviklingsprojektet skal aktiveres eller ej.

¹⁴⁸ Årsrapport 2015, Medivir AB, side 53

Fem ud af seks virksomheder åbner op for aktivering, før myndighedsgodkendelsen på det pågældende produkt er opnået, og dermed baserer sin aktivering af omkostningerne på baggrund af ledelsens skøn på udfaldet af en senere ansøgning om markedsgodkendelse hos myndighederne. Der er således tale om en trend, hvad det angår.

Tre af virksomhederne har indregnet, og to af de øvrige virksomheder har mulighed for at indregne udviklingsprojekter på baggrund af ledelsens vurdering af sandsynligheden for, at myndighederne godkender slutproduktet. Dette medfører en latent nedskrivningsrisiko for virksomhederne. Denne nedskrivningsrisiko består i, at myndighederne mod ledelsens forventning afviser produktet. Ser ledelsen ikke mulighed for at forbedre produktet for at imødekomme myndighedernes krav til at godkende produktet, medfører dette et nedskrivningsbehov, som ledelsen skal reagere på.

5.3.4. LEDELSENS REGNSKABSMÆSSIGE SKØN

Idet fem ud af seks af de udvalgte medicinalvirksomheder har valgt en regnskabspraksis, der muliggør aktivering af udviklingsomkostninger på baggrund af ledelsens skøn, er det vigtigt for investorerne at kende til grundlaget for de regnskabsmæssige skøn i de respektive virksomheder.

Fire ud af de seks virksomheder oplyser i årsrapporten for 2015, at regnskabsmæssige skøn er baseret på historiske erfaringer og andre antagelser, der under de givne forhold betragtes som værende rimelige.¹⁴⁹ Danske Lundbeck og engelske GSK er de eneste virksomheder, der ikke oplyser tilsvarende i årsrapporten.

For Lundbecks vedkommende hænger dette sammen med, at virksomheden i årets løb fik ny ledelse i form af CEO Kåre Schultz. Virksomheden oplyser i årsrapporten, at ledelsen har ændret sin vurdering af regnskabsmæssige skøn, hvilket formentlig tilskrives tiltrædelse af Kåre Schultz.¹⁵⁰ Denne ændring i regnskabsmæssige skøn medførte i 2015 en nedskrivning på produktrettigheder, som beløb sig til cirka mio. DKK 5.000.

¹⁴⁹ Årsrapport 2015, Novo Nordisk A/S, side 61; årsrapport 2015, Medivir AB, side 56; årsrapport 2015, Novartis AG, side 157; årsrapport 2015 samt Bayer AG, side 241

¹⁵⁰ Årsrapport 2015, H. Lundbeck A/S, side 43

	Novo Nordisk A/S	H. Lundbeck A/S	Medivir AB	Novartis AG	Bayer AG	GSK PLC
Ledelsen foretager regnskabsmæssige skøn på baggrund historiske erfaringer	•		•	•	•	

Tabel 19: Oplysninger om baggrund for ledelsesmæssige skøn

Kilde: Egen tilvirkning på baggrund af den offentliggjorte årsrapport for 2015 fra de udvalgte virksomheder

For Lundbecks investorer er denne information særdeles vigtig, idet det giver investorerne tre vigtige oplysninger. For det første informeres investorerne om, hvorfor regnskabsposten i resultatopgørelsen "Forsknings- og udviklingsomkostninger" er markant højere end tidligere år, og for det andet informeres investorerne om, at ledelsen har ændret sit regnskabsmæssige skøn på en væsentlig regnskabspost.

For det tredje informeres investorerne om, at ændringen i regnskabsmæssige skøn er foretaget på baggrund af en dialog med Erhvervsstyrelsen. Dialogen med Erhvervsstyrelsen er formentlig indledt af ledelsen, idet der er tale om en væsentlig regnskabspost. Ledelsen har været interesseret i Erhvervsstyrelsens holdning til den regnskabsmæssige behandling, før ledelsen vedtog ændringen i regnskabsmæssige skøn og offentliggjorde dette.

GSK oplyser i den anvendte regnskabspraksis at ledelsen foretager regnskabsmæssige skøn på baggrund af generelle accepterede regnskabsmæssige principper som anses for at være rimelige under de pågældende omstændigheder.¹⁵¹ GSK er dermed mindre specifikke end de virksomheder, der oplyser at regnskabsmæssige skøn foretages på baggrund af historiske erfaringer.

Oplysningen om, hvad grundlaget er, og hvordan ledelsen baserer sine regnskabsmæssige skøn, er særdeles relevant for investorer, især hvis virksomheden aktiverer udviklingsomkostninger på baggrund af ledelsens skøn. Aktiveringen af udviklingsomkostninger medfører som tidligere skrevet en risiko for senere nedskrivning på udviklingsprojektet, som investorerne skal være opmærksomme på.

Historiske erfaringer ved udøvelse af regnskabsmæssige skøn vedrørende forsknings- og udviklingsaktiviteter vurderes at være af særlig vigtig karakter i forbindelse med sondringen mellem forskning og udvikling samt ved vurdering af, om indregningsbetingelserne for et udviklingsprojekt er opfyldte.

¹⁵¹ Årsrapport 2015, GlaxoSmithKline PLC, side 142

Dette er afgørende for den regnskabsmæssige behandling, herunder om omkostningerne skal aktive-res eller udgiftsføres. Den britiske medicinalvirksomhed GSK præsenterer en oversigt over udviklingsprocessen, som informerer investorerne om succesraten i forbindelse med virksomhedens forsknings- og udviklingsarbejde.¹⁵² Det fremgår af virksomhedens oplysninger, at langt de fleste igangsatte forsknings- og udviklingsprojekter ikke resulterer i et slutprodukt. Dette understreger, at det er svært at identificere, hvilke projekter der potentielt tilfører virksomheden fremtidige økonomiske fordele før sent i udviklingsprocessen.

Tilegnede historiske erfaringer er derfor et vigtigt element i udøvelsen af regnskabsmæssige skøn, eftersom ledelsen har et indgående kendskab til virksomhedens succesrate i forbindelse udviklingsprojekter. Dette vurderes at være årsagen til, at udviklingsomkostninger for medicinalvirksomheder udgiftsføres, idet der er væsentlig usikkerhed i relation til om udviklingsprojektet ender med at markedsføres.

Der er således konstateret en trend blandt medicinalvirksomhederne i måden, ledelsen i virksomhederne foretager de regnskabsmæssige skøn på. Regnskabsmæssige skøn som altså resulterer i, at der ikke aktiveres betydelige udviklingsomkostninger på trods af, at dette er udgangspunktet i regnskabsreglerne. Trenden består i, at regnskabsmæssige skøn i relation til forsknings- og udviklingsaktiviteter baseres på historiske erfaringer.

5.3.5. RAPPORTERING AF RISICI

Forskning i og udvikling af medicinske præparater er forbundet med risici, og derfor skal risiciene omtales i virksomhedernes årsrapporter, hvilket alle seks virksomheder også gør. Der er dog forskel på, hvordan virksomhederne præsenterer de risici, som ledelsen vurderer, påvirker virksomheden fremadrettet. Lundbeck og Medivir oplyser begge, at der er risici for, at udviklingsprojekter ikke resulterer i færdigudviklede og salgbare produkter.¹⁵³ Dette oplyser de fire øvrige virksomheder også, men de tilføjer yderligere oplysninger i forhold til forsknings- og udviklingsaktiviteter.¹⁵⁴ Novo er meget specifikke i afsnittet vedrørende risikofaktorer. Virksomheden oplyser, at data fra den farmaceutiske industri indikerer, at der er mindre end 35% sandsynlighed for, at et diabetesprodukt i fase

¹⁵² Årsrapport 2015, GlaxoSmithKline PLC, side 24 (se bilag 10)

¹⁵³ Årsrapport 2015, H. Lundbeck A/S, side 23 og årsrapport 2015, Medivir AB, side 27-28

¹⁵⁴ Årsrapport 2015, Novartis AG, side 181; årsrapport 2015, Bayer AG, side 220 samt årsrapport 2015, GlaxoSmithKline, side 233

1 i udviklingsprocessen ender med myndighedsgodkendelse. De oplyser ydermere at sandsynligheden for, at et produkt i fase 2 i udviklingsprocessen markedsgodkendes, er cirka 60%, samt at denne sandsynlighed stiger til cirka 80% for produkter i fase 3.¹⁵⁵

Denne information vurderes at være særdeles informativ for investorerne, idet det sammenholdt med virksomhedens ”pipeline”-oversigt giver investorerne en indikation af, hvor mange af virksomhedens udviklingsprojekter der godkendes af myndighederne. Denne myndighedsgodkendelse er dog ikke ensbetydende med, at produktet er en succes, da der stadig er risiko for, at Novo trækker projektet af markedet. Informationen om risici vurderes at være ”best practice” af de seks medicinalvirksomheder, som indgår i analysen. Hvorledes Novo præsenterer oplysningen om risici fremgår af bilag 7.

Novo er den eneste af de seks virksomheder, som i afsnittet om risikofaktorer omtaler risici på produktniveau. Virksomheden nævner flere gange produktet ”Tresiba®”, som virksomheden har store indtjeningsmæssige forventninger til. De øvrige virksomheder oplyser om risikofaktorer i forhold til forsknings- og udviklingsaktiviteterne på et mere overordnet niveau, hvorved Novo adskiller sig markant ud med virksomhedens fremgangsmåde ved at være specifik.¹⁵⁶

Placeringen af oplysningerne om risikofaktorer er forskellige. Tre ud af de seks virksomheder følger samme princip og præsenterer oplysningerne i et særskilt afsnit, som fremgår af indholdsfortegnelsen i årsrapporten. Medivir og Bayer har placeret oplysningerne, som en del af ”ledelsesberetningen”. Novartis præsenterer oplysningerne under den finansielle rapportering. Det vurderes, at oplysningerne er af væsentlig karakter for investorerne, hvorfor adgangen hertil bør være ligetil. Det er således anbefalingen, at oplysningerne præsenteres sådan, at placeringen heraf fremgår af indholdsfortegnelsen i årsrapporten.

5.3.6. PRÆSENTATION AF PIPE-LINE AF IGANGVÆRENDE PROJEKTER

I og med at de udvalgte medicinalvirksomheder som udgangspunkt udgiftsfører samtlige udviklingsomkostninger, vurderes det, at være essentielt for investorer at få information om, hvilke projekter virksomhederne arbejder på. Gennemgangen af årsrapporterne for virksomhederne har konstateret en trend i måden, hvorpå virksomhederne præsenterer disse oplysninger på.

¹⁵⁵ Årsrapport 2015, Novo Nordisk A/S, side 42

¹⁵⁶ Årsrapport 2015, Novo Nordisk A/S, side 42

Alle seks virksomheder præsenterer den såkaldte ”pipe-line”, altså hvilke produkter virksomheden har undervejs i udviklingsprocessen.¹⁵⁷ Som det fremgår af tabel 20, præsenterer fem af virksomhederne pipe-linen i en matrix, som indeholder mere eller mindre information. Lundbeck er den eneste virksomhed, som ikke præsenterer en pipe-line i en matrix, men kommunikerer verbalt på en række af virksomhedens produkter på et andet informationsniveau og med en anden indgangsvinkel. Lundbeck har valgt depression, skizofreni, Alzheimers og Parkinsons som virksomhedens fokussygdomme.

Informationen om udviklingsprojekterne er vigtig for investorerne, da de ellers ikke har et grundlag for at vurdere og bedømme virksomhedens fremtidige udviklingspotentiale og finansielle performance. For at drage nytte af pipe-linen skal investorerne oplyses om de faser, udviklingsprojekterne gennemgår undervejs i udviklingsprocessen. Udviklingsprocessen for medicinske præparater er en lang proces og tager et sted mellem 12-15 år at udvikle afhængig af produktets kompleksitet og forhold i øvrigt. Dette stiller store krav til den information, som investorerne skal have for, at årsrapporten understøtter investorerens økonomiske beslutninger i relation til den pågældende medicinalvirksomhed.

Udviklingsprocessen for medicinalvirksomheder består af en række faser, som udviklingsprojektet skal igennem. Fire af de seks udvalgte virksomheder beskriver faserne i årsrapporten. Definitionen af faserne er virksomhederne i store træk enige om.¹⁵⁸ Definitionerne er som følgende:

Fase 1: I denne fase udføres de første kliniske forsøg af et nyt produkt på raske forsøgspersoner. Forsøgene skal afdække den kliniske sikkerhed og tolerance samt kortlægge produktets farmakologi og metaboliske egenskaber.

Fase 2: I denne fase foretages der kliniske studier med patienter, som har den pågældende sygdom, som produktet henvender sig til. Formålet med de kliniske studier er at viderebygge på sikkerhedsvurderingen fra fase 1 på en større gruppe af personer samt vurdere produktets effektivitet blandt patienterne og fastlægge den passende dosis for yderligere evaluering.

¹⁵⁷ Årsrapport 2015, Novo Nordisk A/S, side 20-21; årsrapport 2015, H. Lundbeck A/S, side 14-20; årsrapport 2015, Medivir AB, side 11; årsrapport 2015, Novartis AG, side 52-57; årsrapport 2015, Bayer AG, side 68-69 samt årsrapport 2015, GlaxoSmithKline PLC, side 225-227

¹⁵⁸ Årsrapport 2015, Novo Nordisk A/S, side 20; årsrapport 2015, Medivir AB, side 8-9; årsrapport 2015, Novartis AG, side 54 samt årsrapport 2015, GlaxoSmithKline PLC, side 225

Fase 3: I denne fase skaleres de kliniske studier op på et langt større antal patienter. Der kan være tale om flere hundrede og i nogle tilfælde flere tusinde patienter, der deltager i disse studier. Studierne foretages for at fastlægge produktets sikkerhed og effektivitet i forhold til den kommende myndighedsgodkendelse. Derudover skal de kliniske studier også anvendes til at sammenligne produktet med nuværende behandlingsmetoder for at fastlægge fordele og ulemper ved produktet.

Forud for fase 1 ligger et stort forskningsarbejde, hvor produkterne befinder sig i den såkaldte ”pre-clinical phase”. I denne fase foretager virksomhederne også udvikling af produktet, men der testes ikke. Efter fase 3 opererer virksomhederne med forskellige betegnelser for den efterfølgende fase, men i bund og grund er formålet det samme for dem alle. Formålet er at få sendt ansøgningen om myndighedsgodkendelsen afsted til de respektive myndigheder på det tidspunkt, hvor virksomhederne er tilfredse med resultaterne af studierne og de kliniske forsøg og samtidig vurderer, at produktet overholder myndighedernes krav.

Det vurderes, at såfremt fasebeskrivelserne medtages i årsrapporten, giver det investorerne mest nytteværdi, da definitionerne er vigtige i relation til vurdering af virksomhedens pipe-line.

	Novo Nordisk A/S	H. Lundbeck A/S	Medivir AB	Novartis AG	Bayer AG	GSK PLC
Præsentation af pipeline	•		•	•	•	•
Præsentation af faserne	•		•	•		•

Tabel 20: Oversigt hvilke virksomheder der præsenterer en produkt-pipe-line samt udviklingsfaserne

Kilde: Egen tilvirkning på baggrund af den offentliggjorte årsrapport for 2015 fra de udvalgte virksomheder

Det faktum, at virksomhederne er enige i definitionerne af faserne, antages at skyldes de krav, som myndighederne kræver for at godkende produkterne til frigivelse på markeder. Derudover har OECD udarbejdet en vejledning kaldet ”Principles on Good Laboratory Practice”. Denne vejledning foreskriver en række principper for, hvordan laboratorie-undersøgelser planlægges, udføres, overvåges, optages, rapporteres og arkiveres.¹⁵⁹ Ved at følge vejledningen sikrer medicinalvirksomhederne, at myndighederne får de korrekte data, og at de kan anvendes i godkendelsesprocessen.

¹⁵⁹ ”OECD Principles on Good Laboratory Practice”, side 7

Pipe-linen er som tidligere nævnt vigtig information for især investorerne. Udover at give investorerne information om, hvilken fase i udviklingsprocessen udviklingsprojekterne befinder sig i, giver pipe-linen også andre relevante oplysninger til investorerne. De fem medicinalvirksomheder, der præsenterer en pipe-line-oversigt i en matrix, har forskellige informationer med i denne. Medicinalvirksomheden Bayer præsenterer ikke investorerne for de produkter, som er i fase 1, men præsenterer kun de projekter, der er i enten fase 2 eller 3. Derudover præsenterer virksomheden også de projekter, der er sendt ansøgninger om markedsgodkendelse til myndighederne på.¹⁶⁰

Medivir har valgt en anden indgangsvinkel end de øvrige fire virksomheder, der præsenterer en pipe-line-oversigt. Virksomhedens forretningsmodel adskiller sig fra de øvrige fem medicinalvirksomheder, da virksomheden selv er involveret i udviklingsprojektet til og med fase 2.¹⁶¹ Herefter overgår projektet til en partnervirksomhed, som udvikler projektet igennem fase 3 og til myndighedsgodkendelse, hvorefter Medivir igen tager del i projektet og får det lanceret på markedet samt startet salget op. Virksomheden oplyser, at årsagen til den valgte forretningsmodel er, at virksomheden ikke selv har ressourcerne og kompetencerne til at bringe produktet igennem fase 3 og frem til myndighedsgodkendelse.¹⁶² Derfor præsenterer virksomheden ikke det ene produkt, som virksomheden har i fase 3 som en del af pipe-line-oversigten, men beskriver i stedet produktet og dets forventede egenskaber.¹⁶³

Danske Novo præsenterer virksomhedens pipe-line meget simplificeret og på et niveau, hvor ikke-kyndige i den medicinske industri forstår produkternes egenskaber. Pipe-line-oversigterne i Novartis og GSK beskriver produkternes egenskaber med anvendelse af mange medicinske udtryk og begreber. Medivirs og Bayers pipe-lines indeholder slet ikke en beskrivelse af produkternes egenskaber.

Tabel 21 giver et overblik over informationsniveauet i de forskellige pipe-lines i virksomhedernes årsrapporter. Lundbeck indgår ikke, da denne virksomhed ikke præsenterer en pipe-line i en matrix.

Som det tydeligt fremgår af tabel 21, er Novartis den virksomhed af de seks udvalgte medicinalvirksomheder, der giver den mest udførlige præsentation af oplysninger i virksomhedens pipe-line-oversigt. Pipe-line-oversigten vurderes at være et godt eksempel på, hvilke oplysninger virksomheden kan præsentere for, at investorerne får nytte af pipe-line-oversigten. Herudover er den layoutmæssige

¹⁶⁰ Årsrapport 2015, Bayer AG, side 68-69

¹⁶¹ Årsrapport 2015, Medivir, side 8-9

¹⁶² Årsrapport 2015, Medivir, side 10

¹⁶³ Årsrapport 2015, Medivir, side 10

præsentation også overskuelig. Der er dog givet en række oplysninger i pipe-linen, som ud fra et investorsynspunkt er irrelevante.

Oplysningen, om hvilken division det pågældende produkt hører til, skyldes alene virksomhedsstrukturen hos Novartis, der som tidligere beskrevet er opdelt i divisioner. Derudover præsenterer virksomhedens ledelse også investorerne for en række oplysninger, som vurderes at være irrelevante i relation til at vurdere virksomheden med henblik på at træffe økonomiske beslutninger.

Informationer	Novo Nordisk A/S	Medivir AB	Novartis AG	Bayer AG	GSK PLC
Compounds (produkt/projekter)	•	•	•	•	•
Indikation (til behandling af...)	•	•	•	•	•
Kortfattet produktbeskrivelse	•		•		•
Status på udviklingsprocessen (fase-indikator)	•	•	•	•	•
Division (internt i virksomheden)			•		
Generisk navn for den molekulære enhed			•		
Produktets virkningsmekanisme			•		
Produktets administrationsvej (optagelse i organismen)			•		
Planlagt årstal for markedsansøgning hos myndigheder			•		

Tabel 21: Oversigt over informationsniveauet i virksomhedernes pipe-lines

Kilde: Egen tilvirkning på baggrund af de offentliggjorte årsrapporter for 2015 fra de udvalgte virksomheder

Oplysningerne om ”Generisk navn for molekulær enhed”, ”produktets virkningsmekanisme” samt ”produktets administrationsvej” vurderes ikke at være relevant information for investorerne, idet vurderingen er, at virksomhedens fremtidige udvikling og performance eksempelvis ikke påvirkes af, om et produkt skal optages i organismen oralt eller som injektion. Novartis er også den eneste af de

seks virksomheder, der deler denne oplysning med investorerne, og anses derfor at være et særligt karaktertræk for denne virksomhed.

Især to interessante oplysninger vurderes at give investorerne værdi i forhold til at bedømme virksomhedens indtjeningspotentiale og –grundlag og dermed lægge det til grund for de økonomiske beslutninger vedrørende virksomheden. Det drejer sig om oplysningerne om, hvornår virksomheden planlægger at ansøge myndighederne om markedsgodkendelse, samt hvilken fase projekterne befinder sig i, eller om der allerede er indsendt ansøgning til myndighederne.

Pipe-line-oversigterne i årsrapporterne fra GSK og Novo er begge gode eksempler på at præsentere en pipe-line for medicinalvirksomhed. Pipe-line-oversigterne indeholder knap så mange informationer om produkterne, men til gengæld er de afgivne oplysninger alle relevante for investorerne.

Gennemgangen af årsrapporterne udviser en klar trend i forhold til rapportering og præsentation af oplysninger af virksomhedernes udviklingsprojekter i form af en pipe-line i matrix-format. Der er dog forskel på, hvilke oplysninger virksomhederne giver i pipe-line-oversigten. Der er to virksomheder, som præsenterer pipe-line-oversigten med tilhørende relevante informationer på en brugbar og overskuelig måde. Disse to virksomheder er Novo og Novartis.

Det vurderes, at den mest informative præsentation af virksomhedernes pipe-line er en kombinationsmodel af disse to virksomheders pipe-line-oversigter, og begrundelsen følger herefter. Begge virksomheder har relevante og pålidelige informationer med, som bidrager med stor nytteværdi for investorerne. Som tidligere beskrevet afgiver Novartis information om en række forhold om produkterne, som ikke anses for at være relevant viden for investorerne, og som dermed udelukker det virksomheden fra at være et egenhændigt ”best practice”-eksempel. Novartis og Novo præsenterer begge pipe-line-oversigter på en overskuelig og layoutmæssigt flot måde, som giver investorerne et grundigt og informativt overblik over de enkelte produkter under de respektive sygdomsområder. Herudover adskiller Novartis sig fra Novo ved at oplyse om planlagt ansøgningsår for hvert produkt, hvilket anses for at være vigtig information for investorerne, da udvikling af medicinske præparater skal igennem en lang udviklingsproces. Virksomhedernes pipe-line-oversigter fremgår af bilag 8.

5.3.7. PRÆSENTATION AF VIRKSOMHEDENS UDVIKLINGSPROCES

For at investorerne kan bruge oplysningerne i pipe-linen, bør virksomheden også oplyse om sin udviklingsproces. Ved blot at inddrage oplysningerne i pipe-linen i vurderingen af virksomheden får

investorerne ikke forståelsen af processen og heller ikke forståelsen af, hvor mange produkter der ender med at blive markedsført. Ydermere er det også vigtigt, at investorerne får forståelse for, at udvikling af medicinske præparater er en lang tidsmæssig og omkostningstung proces, som typisk tager 12-15 år afhængig af, hvilken type sygdom produktet er tiltænkt at behandle.

GSK og Medivir er de eneste af de seks medicinalvirksomheder, der præsenterer udviklingsprocessen for investorerne i årsrapporterne visuelt.¹⁶⁴ De øvrige virksomheder oplyser i årsrapporten, at det er en lang proces. GSK er den eneste virksomhed, der trækker oplysninger ud af konteksten og præsenterer udviklingsprocessen via en figur med et tidsmæssigt perspektiv, hvorved GSK adskiller sig fra Medivir. Dette vurderes at være ”best practice”, da figuren er meget informativ omkring udviklingsprocessen samt indeholder det tidsmæssige perspektiv. Ved hjælp af denne simple figur formår GSK at informere investorerne om, hvilke faser i udviklingsprocessen som produkterne gennemgår, hvor mange produkter der indgår i ”preclinical phase”, og mindst lige så vigtigt hvor mange produkter der går hele vejen igennem. Derudover får investorerne overblikket over, hvor lang en proces udvikling af medicinske præparater er. Dette er vigtig information at være i besiddelse af, når investorerne skal analysere og vurdere potentialet i virksomhedens pipe-line og omsætte denne vurdering til bedømmelse af virksomhedens fremadrettede performance.

I forlængelse af foranstående skal det nævnes, at præsentation ydermere er vigtig i relation til investorernes bedømmelse af ledelsens evner til at foretage regnskabsmæssige skøn i forbindelse med forsknings- og udviklingsaktiviteter. Der er tale om en langstrakt proces med identificering af mange forskellige mulige produkter. Under henvisning til tidligere afsnit om regnskabsmæssige skøn foretager ledelsen disse på baggrund af historiske erfaringer. GSK’s præsentation af udviklingsprocessen formår at visualisere udfordringerne i forhold til tilblivelsen af et medicinsk præparat.

Regnskabsmæssige skøn skal udøves på et sagligt og neutralt grundlag, hvilket visualiseringen af GSK’s udviklingsproces vurderes at styrke. Visualiseringen bekræfter, at der er betydelige risici forbundet med udvikling af nye medicinske præparater. Under hele udviklingsprocessen er der risici for, at et projekt må droppes af én eller flere årsager. Ydermere fremgår det af visualiseringen, at der historisk er en lav succesrate vedrørende igangsatte udviklingsprojekter. Dette vurderes at øge ledelsens troværdighed og neutralitet i forbindelse med udøvelse af regnskabsmæssige skøn.

¹⁶⁴ Årsrapport 2015, GlaxoSmithKline PLC, side 24 og årsrapport 2015, Medivir AB, side 8-9

Det, at investorerne skal have et langsigtet perspektiv ved vurdering af virksomhedens fremtidige udviklingspotentiale og finansielle performance, understøttes af et udsagn, som Novos CEO Lars Rebien Sørensen har udtalt i et interview med Harvard Business Review, som er gengivet af MedWatch i forbindelse med, at han for andet år i træk blev kåret som verdens bedste CEO. I interviewet udtaler Lars Rebien Sørensen:

”(...) . Og for at være ærlig, den succes, vi har haft i løbet af min embedsperiode skyldes i vid udstrækning beslutninger, som blev taget af min forgænger.”¹⁶⁵

Udsagnet bevidner blot om, at udvikling af medicinske præparater og de finansielle resultater heraf er lang tid undervejs, idet Lars Rebien Sørensen har været topchef for Novo i cirka 15 år. Det er derfor vigtigt, at investorerne får information om virksomhedens udviklingsproces, idet udviklingsprocessen varierer afhængigt, af hvilke medicinske præparater virksomheden udvikler og producerer.

Hvorledes GSK har præsenteret udviklingsprocessen fremgår af bilag 10.

5.3.8. PRÆSENTATION AF PATENTRETTIGHEDER

Forsknings- og udviklingsvirksomheder benytter sig ofte af patenter på forsknings- og udviklingsresultaterne, hvis virksomhederne ser et potentiale. Opnår virksomheden et patent på produktet, bliver det omfattet af en patentrettighed, som beskytter produktet i en periode på typisk 20 år. Patenter har to formål. Det ene formål er et beskytte den virksomhed, der har opdaget produktet og taget patentet. Det andet formål er at offentliggøre produktet, så produktets eksistens kommer til offentlighedens kundskab.¹⁶⁷ Dette betyder, at når patentet ophører, risikerer medicinalvirksomheden, at kopimedicin kommer på markedet, hvilket øger udbuddet, og at markedsprisen formentlig falder som følge heraf.

¹⁶⁵ ”Rebien: Min succes skyldes min forgænger”, MedWatch (se bilag 9)

¹⁶⁷ www.rettigheder.dk

	Novo Nordisk A/S	H. Lundbeck A/S	Medivir AB	Novartis AG	Bayer AG	GSK PLC
Præsentation af patentrettigheder					•	•

Tabel 22: Præsentation af patentrettigheder

Kilde: Egen tilvirkning på baggrund af den offentliggjorte årsrapport for 2015 fra de udvalgte virksomheder

For at bedømme og vurdere virksomhedens fremtidige indtjeningspotentiale og vækstmuligheder er information omkring virksomhedens patentrettigheder interessant at være i besiddelse af som investor. Patentrettighederne vurderes at være todelte, idet virksomhederne kan være i besiddelse af patentrettigheder på endnu ikke-færdigudviklede produkter og for færdigudviklede produkter. Som investor er oplysninger om begge ”typer” af patentrettigheder interessante, men den mest interessante af de to vurderes at være patentrettighederne på endnu ikke-færdigudviklede produkter. Årsagen til denne vurdering er, at hvis investorerne sammenholder denne information med informationerne i virksomhedens pipe-line om, hvilken fase i udviklingsprocessen produktet befinder sig i, danner det et godt grundlag for at vurdere det pågældende produkts indtjeningspotentiale. Det er interessant for investorer at være i besiddelse af information om, hvor lang tid produktet er beskyttet af patentet, når det endeligt er salgbart og markedsgodkendt.

Som det fremgår af tabel 22 er der to af de seks udvalgte medicinalvirksomheder, der præsenterer patentrettighederne i årsrapporten for 2015. Den tyske medicinalvirksomhed Bayer giver den mest informative oversigt over virksomhedens patentrettigheder af de to virksomheder, Bayer og GSK. Bayer præsenterer, hvornår patentrettighederne udløber for de væsentligste præparater på virksomhedens vigtigste markeder. Derudover giver virksomheden også investorerne informationer om, hvilket type patent der er tale om for det pågældende produkt. Investorerne kan anvende oversigten over virksomhedens patentrettigheder for oplysninger om, hvor lang tid der resterer af patentrettighederne.¹⁶⁸

Virksomheden oplyser også, at patentets levetid typisk er 20 år, og at den gennemsnitlige udviklingsperiode for medicinske præparater udgør 12 år. Dette medfører, at det nyudviklede præparat blot er beskyttet af patentet i en moden salgsperiode på cirka 8 år, før konkurrenter får muligheden for at lancere lignende præparater på markedet. Virksomheden har således en relativ kort periode, hvor

¹⁶⁸ Årsrapport 2015, Bayer AG, side 285

produktet kan generere den indtjening, der gerne skal være større end udviklingsomkostningerne til produktet. Det er selvfølgelig muligt for virksomheden fortsat at generere indtjening fra produktet, selvom konkurrenterne lancerer et tilsvarende medicinsk præparat.

Den engelske medicinalvirksomhed GSK har en anden tilgangsvinkel i præsentationen af patentrettigheder. De præsenterede patentrettigheder angives enten ud for USA, EU eller begge markeder, som er virksomhedens to primære markeder.¹⁶⁹ Dette er tilsvarende Bayers præsentation. Der, hvor GSK primært afviger fra Bayer i præsentationen af patentrettigheder, er ved, at GSK oplyser de største konkurrentprodukter til det pågældende produkt. Dette er en modig oplysning, som GSK deler med sine regnskabsbrugere, som formentlig også er konkurrenterne, da virksomheden dermed blotlægger sit konkurrentsyn. Oplysningen kan anvendes positivt af investorerne, da det giver dem yderligere oplysninger til bedømmelsen af virksomhedens fremtidige indtjeningspotentiale og finansielle performance-muligheder. Ved at besidde oplysningen giver det investorerne mulighed for at analysere produktet i forhold til konkurrenternes produkter.

5.3.9. PRÆSENTATION AF FORSKNINGS- OG UDVIKLINGSOMKOSTNINGER

Alle seks virksomheder præsenterer de samlede udgiftsførte omkostninger til forskning og udvikling i resultatopgørelsen, hvorfor dette anses at være en trend i præsentationen af forsknings- og udviklingsaktiviteter.¹⁷⁰

	Novo Nordisk A/S	H. Lundbeck A/S	Medivir AB	Novartis AG	Bayer AG	GSK PLC
Præsenterer udgiftsførte forsknings- og udviklingsomkostninger på en særskilt linje i resultatopgørelsen	•	•	•	•	•	•

Tabel 23: Præsentation af udgiftsførte forsknings- og udviklingsomkostninger i resultatopgørelsen

Kilde: Egen tilvirkning på baggrund af den offentliggjorte årsrapport for 2015 fra de udvalgte virksomheder

Novo tager denne oplysning et forbilledligt skridt videre og præsenterer omkostningernes fordeling mellem forskning og udvikling.¹⁷¹ Det er Novo den eneste af de seks udvalgte medicinalvirksomheder

¹⁶⁹ Årsrapport 2015, GlaxoSmithKline PLC, side 228-229

¹⁷⁰ Årsrapport 2015, Novo Nordisk A/S, side 56; årsrapport 2015, H. Lundbeck A/S, side 38; årsrapport 2015, Medivir AB, side 44; årsrapport 2015, Novartis AG, side 172; årsrapport 2015, Bayer AG, side 230 samt årsrapport 2015, GlaxoSmithKline PLC, side 138

¹⁷¹ Årsrapport 2015, Novo Nordisk A/S, side 68

der gør, og dette vurderes at være ”best practice”. Præsentationen vurderes at være af væsentlig betydning, da det giver investorerne en indikation af om virksomhedens nuværende fokus er forsknings- eller udviklingsorienterende, eller om virksomhedens fokus er på begge aktiviteter.

Novo oplyser i årsrapporten for 2015, at fordelingen mellem omkostninger til forskning og udvikling, uden hensyntagen til produktområder fordeler sig med 20-30% til forskningsomkostninger og 70-80% til udviklingsomkostninger. Oplysningen giver også investorerne en indikation af det fremtidige indtjeningspotentiale. Stammer størstedelen af omkostningerne fra virksomhedens forskning, indikerer det, at virksomheden for nuværende ikke fokuserer på udvikling af produkter, og at der formentlig ikke kommer produkter på markedet foreløbigt.

Hvorledes Novo præsenterer fordelingen af omkostningerne til forskning- og udvikling fremgår af bilag 11.

5.3.10. ØVRIG KOMMUNIKATION I RELATION TIL FORSKNINGS- OG UDVIKLINGSAKTIVITETER

En vigtig information som investorerne bør have, er, hvordan virksomhedens ledelse ser på fremtiden for virksomheden og den fremadrettede strategi. Måden, hvorpå de seks virksomheder præsenterer dette, er i vid udstrækning meget ens. Alle virksomheder præsenterer det som en del af ”ledelsesberetningen”.

Lundbeck har valgt en indgangsvinkel i årsrapporten, som formentlig skyldes at regnskabsåret 2015 var et ”turnaround”-år for virksomheden med ny CEO og ny strategi. Virksomheden har som tidligere skrevet fremadrettet valgt at fokusere på fire hjernesygdomme og beskriver valget af disse sygdomme på en god og informativ måde i årsrapporten. Udover at nævne sygdommene i afsnittet for virksomhedens strategi, har virksomheden medtaget et helt afsnit i årsrapporten omkring disse fire sygdomme.¹⁷² Dette er en rigtig god måde at håndtere strategiskiftet på, da investorerne oplyses om årsagen til valget af sygdommene og hvordan ledelsen ser på fremtiden for markederne for netop disse fire sygdomme.

Virksomhederne differentierer sig fra hinanden i det strategiske fokus. Lundbeck er den eneste virksomhed af de seks udvalgte medicinalvirksomheder, der har nævnt fire sygdomme positivt i oplysningerne om virksomhedens fremadrettede strategifokus. Novos tilgang er i samme stil med Lund-

¹⁷² Årsrapport 2015, H. Lundbeck A/S, side 14-20

beck, men adskiller sig alligevel herfra. Den danske diabetesvirksomhed omtaler fire strategiske prioriteter, som i stedet for at være specifikke sygdomme er sygdomsområderne diabetes, overvægt, hæmofili og vækstlidelser. Virksomheden har en række målsætninger for virksomhedens fremtidige markedspostion inden for disse sygdomstyper.¹⁷³

De to danske virksomheder adskiller sig fra de fire øvrige virksomheder i forhold til valg af strategiske prioriteter. De fire andre virksomheders strategiske fokus er ikke bemyndiget på sygdomme og sygdomstyper, men har derimod karakter af at være interne målsætninger, hvor Novo og Lundbecks strategiske prioriteter for fremtiden er af mere ekstern karakter. Fællesnævneren for dem alle er, at det er virksomhedens forskning og udvikling, der skal bringe virksomhederne til opfyldelse af de ønskede målsætninger, hvad enten de er interne eller eksterne. Dette er således vigtig information at være i besiddelse af som investorer, da det er vigtigt for investorerne at kende ledelsens syn på, hvor den ser virksomheden i fremtiden og ikke mindst, hvordan virksomheden skal opnå dette.

Netop spørgsmålet, om hvordan virksomhederne opnår strategien i de kommende år, er noget, alle virksomhederne bruger megen plads i årsrapporterne på at oplyse om, og som derfor i større eller mindre grad er medvirkende til, at årsrapporterne bliver omfattende og voluminøse. Den danske medicinalvirksomhed Novo anses for at være et forbillede i måden at oplyse investorerne om ledelsens syn på markederne for virksomhedens produkter. Virksomheden beskriver markederne kortfattet og beskrivelserne giver investorerne et overblik over markederne og virksomhedens forventede udvikling i de kommende år.¹⁷⁴ Dette er information, der er vigtig for investorerne, da dette dels understøtter ledelsens argumentation for det strategiske fokus og målsætninger, samt det dels understøtter investorerne i den økonomiske beslutningsproces vedrørende virksomheden.

Informationen omkring Novos markeder indeholder en historisk redegørelse samtidig med de fremtidige forventninger til markederne. Beskrivelsen har naturligt fokus på behandling af diabetes, som er virksomhedens hovedområde. Det fremgår blandt andet heraf, at omtrent halvdelen af de personer, som lever med diabetes, endnu ikke er blevet medicinsk diagnosticeret med sygdommen, og dermed heller ikke er i behandling herfor. Ydermere oplyser virksomheden, at i 2040 forventes antallet af personer, der lever med diabetes at være steget med over 50%.¹⁷⁵

¹⁷³ Årsrapport 2015, Novo Nordisk A/S, side 16-17

¹⁷⁴ Årsrapport 2015, Novo Nordisk A/S, side 16-17

¹⁷⁵ Årsrapport 2015, Novo Nordisk A/S, side 22

For investorerne er dette vigtig information, da det indikerer, det fremtidige potentiale for markedet for diabetes har. Novo præsenterer ydermere det, som virksomheden har valgt at kalde for ”The Rules of Halves”.¹⁷⁶ Denne illustration viser indledningsvist, at cirka halvdelen, der lever med diabetes i dag, er diagnosticeret med sygdommen. Cirka halvdelen af disse er i medicinsk behandling for sygdommen, og cirka halvdelen heraf opnår målet med behandlingen.

Denne ”rule” illustrerer indledningsvist vækstmulighederne for virksomheden blandt de personer, der endnu ikke er blevet medicinsk diagnosticeret med sygdommen. Derefter illustrerer den forbedringsmulighederne for de medicinske præparater til behandling af diabetes, hvilket i sidste ende kan medføre et potentielt øget salg af virksomhedens fremtidige produkter. Det øgede salg fremkommer formentlig såfremt, Novo formår at udvikle medicin, som har en højere succesrate end konkurrenternes.

Novo har tilført oplysningerne til investorerne mere pålidelighed ved at medtage ekspertudtalelser, hvilket blot styrker investorernes grundlag for at tage økonomiske beslutninger om virksomheden.¹⁷⁷ Novartis har en tilsvarende tilgang, som alligevel adskiller sig fra Novos fremgangsmåde. Novartis har i årsrapporten for 2015 en række små ”photo essays”, som fortæller en historie om virkelige personer, der arbejder med virksomhedens produkter. Der fortælles blandt andet om en læge fra Vietnam og et par øjenkirurger fra Indien.¹⁷⁸ Disse små fortællinger tilfører oplysningerne i årsrapporterne en højere grad af pålidelighed.

Den tyske medicinalvirksomhed Bayer har i årsrapporten for 2015 medtaget en række småhistorier fra virkeligheden, hvor virksomheden forsøger at orientere investorerne om vigtigheden af virksomhedens fokusområder inden for medicinske præparater til mennesker. Småhistorierne er suppleret med fremtidige forventninger til udviklingen i markederne.¹⁷⁹ Der er ikke tale om en trend, da Novos fremgangsmåde med ekspertudtalelser adskiller sig fra Novartis og Bayer.

Fælles for alle virksomhedernes årsrapporter er, at årsrapporterne indeholder beskrivelser af produkternes egenskaber, som er beskrevet med anvendelse af medicinske termer og definitioner, hvilket gør det svært for den ”almindelige” investor at forstå, og oplysningerne om produkternes egenskaber anses ikke for at være relevante for investorer.

¹⁷⁶ Årsrapport 2015, Novo Nordisk A/S, side 23 (se bilag 12)

¹⁷⁷ Årsrapport 2015, Novo Nordisk A/S, side 22-25

¹⁷⁸ Årsrapport 2015, Novartis AG, side 13 og 21, 43 og 59 samt 139 og 256

¹⁷⁹ Årsrapport 2015, Bayer AG, side 12-19

Som beskrevet i den regnskabsmæssige problemstilling omkring voluminøse årsrapporter er der risiko for, at vigtig information om virksomheden ”drukner” i de mange tætskrevne sider og grafiske opstillinger. Gennemgangen af de seks medicinalvirksomheder har dog ikke givet anledning til denne bekymring i relation til forsknings- og udviklingsaktiviteter. Virksomhederne er generelt gode til at trække den væsentlige information om virksomhedernes forsknings- og udviklingsaktiviteter frem og dermed gøre det lettere for investorerne at finde den nødvendige information, der skal til, for at årsrapporten opfylder formålet om at understøtte investorerne i den økonomiske beslutningsproces om virksomheden.

5.4. SAMMENFATNING PÅ ANALYSEN

I forlængelse af den empiriske analyse af de udvalgte medicinalvirksomheders årsrapporter for regnskabsåret 2015, foretages der i dette afsnit en sammenfatning herpå. Sammenfatningen konkretiserer konstaterede ligheder og trends indenfor medicinalindustriens regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter.

Først og fremmest er der konstateret en trend vedrørende medicinalvirksomhedernes første indregning af forsknings- og udviklingsomkostninger. Samtlige seks medicinalvirksomheder udgiftsfører forskningsomkostninger i resultatopgørelsen. Herudover er det konstateret, at aktiverede udviklingsprojekter udgør en ubetydelig andel, hvis der overhovedet sker aktivering af udviklingsprojekter som en del af medicinalvirksomhedernes samlede aktivmasse. Afledt heraf udgiftsføres størstedelen af omkostningerne til udviklingsprojekter løbende i takt med, at disse afholdes. Foranstående trend er bemærkelsesværdig, eftersom udviklingsprojekter skal indregnes som en del af de immaterielle anlægsaktiver, når indregningsbetingelserne er opfyldte.

Medicinalvirksomhedernes ledelse har således foretaget det regnskabsmæssige skøn, at størstedelen af de igangværende udviklingsprojekter ikke opfylder indregningsbetingelserne. Virksomhedernes argument herfor er, at der er betydelige usikkerheder forbundet med projekternes tilblivelse. De betydelige usikkerheder er primært forankret i myndighedernes endelige markedsgodkendelse af kommende medicinske præparater. Projekter er indtil dette tidspunkt forbundet med risikoen for, at myndighederne ikke tildeler virksomheden den nødvendige markedsgodkendelse.

Ledelsens regnskabsmæssige skøn vedrørende sondringen mellem forsknings- og udviklingsaktiviteter samt opfyldelse af indregningsbetingelserne i relation til udviklingsprojekter er baseret på historiske tilegnede erfaringer. Dette øger ledelsens troværdighed og neutralitet i forbindelse med udøvelse af regnskabsmæssige skøn, eftersom ledelsen har et indgående kendskab til virksomhedens succesrate i forhold til historiske gennemførte udviklingsprojekter.

Succesraten er i denne forbindelse karakteriseret ved, om igangsatte udviklingsprojekter ender i ét myndighedsgodkendt medicinsk præparat, som tilfører den pågældende virksomhed fremtidige økonomiske fordele. Igangsættes mange forskellige udviklingsprojekter, men kun et meget begrænset antal ender succesfuldt, er succesraten lav. Såfremt foranstående er tilfældet, er det formentlig for usikkert, om de igangsatte projekter tilfører fremtidige økonomiske fordele til virksomheden. Det er tæt ved umuligt at identificere og udskille de projekter, der ender succesfuldt, fra de øvrige igangsatte projekter. Dette kan først lade sig gøre relativt sent i udviklingsprocessen af medicinske præparater.

Det skal i relation til ledelsens regnskabsmæssige skøn præciseres, at disse skal foretages med afsæt i den grundlæggende forudsætning om neutralitet. Dette betyder, at skønnene ikke må være udsat for subjektive vurderinger med henblik på opnåelse af et forudbestemt resultat. Ledelsen må ikke negligere historiske tilegnede erfaringer i forbindelse med udøvelse af regnskabsmæssige skøn af hensyn til neutralitetsprincippet. Udviser historikken en lav succesrate vedrørende igangsatte udviklingsprojekter, men ledelsen alligevel indregner udviklingsomkostninger som en del af de immaterielle anlægsaktiver, anses dette for et brud på den grundlæggende forudsætning om neutralitet.

Det vurderes at være mere retvisende at udgiftsføre udviklingsomkostninger løbende for medicinalvirksomheder, da der er forbundet betydelige usikkerheder igennem hele udviklingsprocessen. Ved aktivering af udviklingsomkostninger som en del af de immaterielle anlægsaktiver giver det investorerne en forventning om tilførsel af fremtidige økonomiske fordele. Skulle det derimod vise sig, at et udviklingsprojekt ikke længere kan opretholde grundlaget for aktivering, medfører dette en nedskrivning over resultatopgørelsen. Dette resulterer, såfremt der er en forholdsvis lav succesrate på igangsatte udviklingsprojekter, ydermere i meget svingende regnskabsmæssige resultater.

Tendensen indenfor medicinalindustriens regnskabsmæssige behandling af udviklingsprojekter er, at omkostninger udgiftsføres i takt med, at omkostningerne afholdes. Definitionen på et aktiv anfører, at der forventes fremtidige økonomiske fordele herfra. På baggrund heraf medfører medicinalvirksomhedernes regnskabsmæssige behandling af udviklingsomkostninger, at virksomhederne på anden

vis skal kommunikere vurderingen af det fremadrettede indtjeningspotentiale. Dette skyldes, at investorerne ellers ikke kan aflæse dette fremadrettede potentiale.

Der er i forbindelse med analysen af de seks årsrapporter for de udvalgte medicinalvirksomheder konstateret, at der er forholdsvis stor fokus på kommunikation af virksomhedernes respektive forsknings- og udviklingsaktiviteter. Det er ydermere konstateret, at medicinalvirksomhedernes kommunikation omkring forsknings- og udviklingsaktiviteter er fremadrettet. Den primære årsag hertil vurderes at være, at der ikke indregnes betydelige udviklingsomkostninger som en del af medicinalvirksomhedernes immaterielle anlægsaktiver. I henhold til regnskabsreglerne er der ikke krav om oplysning herom, men der tilskyndes en kortfattet beskrivelse af ikke indregnede immaterielle anlægsaktiver. Årsagen anses at være af hensyn til investorernes informationsbehov vedrørende det fremadrettede indtjeningspotentiale. Investorernes beslutningsproces er dybt afhængig af det fremadrettede perspektiv, hvorfor netop information af forsknings- og udviklingsaktiviteter er essentielt at kommunikere som en del af årsrapporten.

De udvalgte medicinalvirksomheder præsenterer som en del af kommunikationen omkring forsknings- og udviklingsaktiviteter en pipe-line-oversigten over igangværende udviklingsprojekter, og dette anses for at være en trend i medicinalvirksomhedernes rapportering. Størstedelen præsenterer pipe-linen i en matrix, medens én enkelt af medicinalvirksomhederne kommunikerer verbalt. Uagtet forskelligheden i præsentationen af pipe-line-oversigten over igangværende udviklingsprojekter, vurderes denne kommunikation at være af stor betydning for investorerne. Dette argumenteres med, at investorerne herved kan få en indikation af det fremadrettede potentiale for den pågældende medicinalvirksomhed.

I umiddelbar tilknytning til pipe-line-oversigten kommunikeres det typiske indhold i udviklingsprocessen af et nyt medicinsk præparat. Der er i relation hertil konstateret en trend i indholdet af årsrapporterne, eftersom hovedparten af de seks udvalgte virksomheder kommunikerer indholdet i udviklingsprocessen af medicinske præparater. Denne kommunikation vurderes at være væsentlig for investorerne, da det giver en indikation af den omfattende proces, der ligger bag udvikling af et nyt medicinsk præparat.

Herudover er der identificeret øvrige oplysninger, som vurderes at bidrage positivt til investorernes informationsbehov, om end der ikke er konstateret en entydig fremgangsmåde blandt de udvalgte medicinalvirksomheder. Øvrig relevant og brugbar kommunikation set ud fra en investors synsvinkel

er en opstilling af ikke udløbne patenter på væsentlige salgbare medicinske præparater og ikke-færdiggjorte udviklingsprojekter. Herudover vurderes en beskrivelse af det fremadrettede potentielle marked for at være relevant og brugbar information for investorerne. Fælles for foranstående kommunikation er, at det giver en indikation af det fremadrettede indtjeningspotentiale, hvilket vurderes at være væsentlig information for investorerne.

Endeligt er det konstateret, at der i alle af årsrapporterne er medtaget forholdsvis komplekse forklaringer/beskrivelser på, hvordan de medicinske præparater fungerer. Sprogvalget heri er præget af medicinske termer og definitioner. For den almindelige investor giver denne kommunikation ikke meget værdi til den økonomiske beslutningsproces, eftersom det kræver et indgående kendskab til den medicinske verden. Set ud fra en investors synsvinkel anses denne form for kommunikation at være irrelevant.

Sammenfatningen udviser, at der er identificeret en række ligheder og trends indenfor medicinalindustriens regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter, hvilket udviser en branchespecifik praksis for rapportering af forsknings- og udviklingsaktiviteter.

Langt størstedelen af afholdte udviklingsomkostninger udgiftsføres i resultatopgørelsen, hvilket skyldes betydelige usikkerheder igennem udviklingsprocessen af nye medicinske præparater. Det vurderes at være den primære årsag til, at medicinalvirksomhederne medtager en forholdsvis omfattende beskrivelse af forsknings- og udviklingsaktiviteter. Disse beskrivelser har et overvejende fokus på det fremadrettede indtjeningspotentiale, hvilket vurderes at være en nødvendighed af hensyn til medicinalvirksomhedernes investorer. Fremgår disse beskrivelser ikke af årsrapporten, har investorerne særdeles svært ved at bedømme det fremtidige potentiale for den pågældende virksomhed.

6. KONKLUSION

Afhandlingen er udarbejdet med det formål, at redegøre for den regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter med fokus på særlige problemstillinger, og at analysere om der kan konstateres ligheder og trends indenfor medicinalindustriens finansielle rapportering af forsknings- og udviklingsaktiviteter. I dette kapitel konkluderes der på afhandlingens opgavetekst, som fremgår af indledningsafsnittet i nærværende afhandling.

Den regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter er underlagt bestemmelserne i begrebsrammen for de internationale regnskabsregler, IFRS. Regnskabsreglernes udgangspunkt er at årsrapporten skal give et retvisende billede af virksomhedens finansielle stilling, indtjening og pengestrømme. Et retvisende billede henviser til det aspekt, at udarbejdelse af en årsrapport afhænger af ledelsens subjektive vurderinger også kaldet for regnskabsmæssige skøn.

En årsrapport, der udviser et retvisende billede af virksomhedens finansielle stilling, indtjening og pengestrømme, er yndet materiale for regnskabsbrugerne i den økonomiske beslutningsproces vedrørende den pågældende virksomhed. Udarbejdelse af en retvisende årsrapport kræver, at en række grundlæggende forudsætninger og kvalitative egenskaber er overholdte. Ved overholdelse af de grundlæggende forudsætninger og kvalitative egenskaber øger virksomheden troværdigheden overfor regnskabsbrugerne. Regnskabsbrugerne kan herved træffe økonomiske beslutninger vedrørende virksomheden på pålideligt og relevant grundlag.

Regnskabsbrugerne har, udover historiske finansielle præstationer, behov for yderligere oplysninger til brug for bedømmelse af virksomhedens fremadrettede indtjeningspotentiale. Fremadrettede oplysninger er underlagt et usikkerhedsaspekt, da sådanne oplysninger omfatter endnu ikke indtrufne begivenheder. Regnskabsbrugerne har behov for fremadrettede oplysninger for at bedømme virksomhedens fremadrettede indtjeningspotentiale. For forsknings- og udviklingsorienterede virksomheder er kommunikation af fremadrettede forventninger især vigtig, eftersom det giver indikation af i hvilken retning virksomheden bevæger sig i.

Udover grundlæggende regnskabsteori, er det vigtigt at have kendskab til en række regnskabsmæssige definitioner i relation til den regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter. Det er vigtigt at have kendskab til definitionen af et aktiv, et immaterielt aktiv samt definitionen på forsknings- henholdsvis udviklingsaktiviteter. Den regnskabsmæssige behandling afhænger af, om

aktiviteten klassificeres som enten forskning eller udvikling. Forskning er karakteriseret af indhentelse af ny viden uden en nærmere plan for anvendelse heraf. Udvikling er derimod karakteriseret ved en metodisk anvendelse af tilegnet viden gennem forskning eller erfaringer med det formål at udvikle nye produkter eller forbedre processer.

Omkostninger til udøvelse af forskningsaktiviteter skal udgiftsføres i takt med de afholdes, eftersom det ikke er overvejende sandsynligt at fremtidige økonomiske fordele tilflyder virksomheden som følge af disse omkostninger. Omkostninger til udviklingsaktiviteter skal indregnes som udviklingsprojekter under immaterielle anlægsaktiver, såfremt indregningsbetingelserne er opfyldte. På baggrund af foranstående er sondringen mellem forskning og udvikling vigtig i relation til den regnskabsmæssige behandling. Hvorvidt omkostninger har karakter af at være afholdt i forbindelse med enten forsknings- eller udviklingsaktiviteter, beror i høj grad af ledelsens regnskabsmæssige skøn.

For at udviklingsomkostninger kan indregnes i balancen som udviklingsprojekter, skal seks yderligere indregningsbetingelser være opfyldte. Opfyldelse af indregningsbetingelserne beror i høj grad på ledelsens regnskabsmæssige skøn. Kan indregningsbetingelserne ikke opfyldes, skal udviklingsomkostninger udgiftsføres i takt med at de afholdes.

På det tidspunkt ledelsen vurderer at indregningsbetingelserne er opfyldte, skal indregning som udviklingsprojekt under de immaterielle anlægsaktiver påbegyndes. Første indregning skal ske til kostpris. Kostprisen omfatter direkte tilknyttede omkostninger. Indregningen skal ophøre, når udviklingsprojektet kan anvendes til det formål ledelsen oprindeligt har planlagt.

Den efterfølgende måling af aktiverede udviklingsprojekter kan ske efter kostprismodellen eller omvurderingsmodellen.

Foretages den efterfølgende måling efter principperne i kostprismodellen, skal den aktiverede kostpris fradrages med af- og nedskrivninger. Afskrivninger beregnes på baggrund af fastsat bestemmelig brugstid. Kan virksomheden ikke fastsætte en bestemmelig brugstid på udviklingsprojektet, reduceres kostprisen ikke med beregnede afskrivninger. I stedet skal denne type af aktiverede udviklingsprojekter årligt udsættes for en nedskrivningstest uanset om der er indikationer herpå eller ej. Aktiverede udviklingsprojekter med en bestemmelig brugstid, skal kun testes for nedskrivningsbehov, hvis der er indikationer herpå.

Foretages den efterfølgende måling i overensstemmelse med omvurderingsmodellen, skal der foretages måling af udviklingsprojektet til dagsværdi, såfremt der findes et aktivt marked herfor. Et aktivt marked foreligger sjældent for udviklingsprojekter, eftersom hvert udviklingsprojekt er unikt.

Virksomheder med forsknings- og udviklingsaktiviteter, skal medtage en række præsentationer og oplysninger i årsrapporten. Der skal medtages en beskrivelse af anvendt regnskabspraksis, som blandt andet beskriver hvordan forsknings- og udviklingsaktiviteterne behandles regnskabsmæssigt. Anvendt regnskabspraksis skal blandt andet indeholde en beskrivelse af hvad kostprisen for et udviklingsprojekt indeholder, hvilken afskrivningsmetode der anvendes samt fastsatte brugstider. Årsrapporten skal præsentere en anlægsnote. Herudover skal årsrapporten indeholde en præsentation af de afholdte omkostninger uanset om disse er aktiveret eller udgiftsført i resultatopgørelsen.

De internationale regnskabsregler tilskynder desuden, at virksomhederne medtager en beskrivelse af forsknings- og udviklingsaktiviteter, der ikke har opfyldt indregningsbetingelserne.

Det skal nævnes, at danske virksomheder, der aflægger årsrapporten efter de internationale regnskabsregler, er underlagt en række yderligere bestemmelser i henhold til ÅRL. I relation til forsknings- og udviklingsaktiviteter drejer det sig om bestemmelserne om en bunden reserve på egenkapitalen og en ledelsesberetning.

Der er en række særlige problemstillinger i tilknytning til den regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter. En overvejende del af problemstillingerne skyldes, at der er betydelige regnskabsmæssige skøn forbundet med disse aktiviteter. Ledelsen skal blandt andet udøve skøn i forbindelse med klassifikationen af omkostninger til udøvelse af forsknings- og udviklingsaktiviteter. Sondringen mellem forskning og udvikling er vigtig, eftersom den regnskabsmæssige behandling afhænger heraf. Herudover skal ledelsen også udøve skøn i forbindelse med opfyldelse af yderligere indregningsbetingelser for udviklingsprojekter.

Den regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter stiller derfor store krav til ledelsen og dennes evne til at udøve valide og neutrale regnskabsmæssige skøn. Det er derfor vigtigt, at ledelsen i forsknings- og udviklingsorienterede virksomheder har etableret interne procedurer og retningslinjer til understøttelse heraf. De interne procedurer og retningslinjer skal fastlægge hvornår et projekt har karakter af at være i forskningsstadiet, og hvornår projektet skønnes at være i udviklingsstadiet. Ydermere bør de interne procedurer og retningslinjer fastlægge, hvornår indregningsbetingelserne skønnes for værende opfyldte.

Et projektnotat er et værktøj, som ledelsen kan gøre brug af vedrørende den regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter. Projektnotater bør indeholde en indledende beskrivelse af formålet med udviklingsprojektet. Notatet bør ydermere indeholde ledelsens vurdering af indregningsbetingelserne, herunder hvorfor disse enten er skønnet opfyldte eller ej. Udarbejdelse af projektnotater medfører endvidere også, at ledelsen efterfølgende kan dokumentere de bagvedliggende årsager til de regnskabsmæssige skøn.

Troværdigheden vedrørende ledelsens udøvelse af regnskabsmæssige skøn i forbindelse med forsknings- og udviklingsaktiviteter øges, såfremt ledelsen skønner med afsæt i tilegnede historiske erfaringer. Ledelsen i forsknings- og udviklingsorienterede virksomheder har et indgående kendskab til succesraten for igangsatte projekter. Historiske tilegnede erfaringer er vigtige, eftersom de tilfører højere grad af troværdighed og neutralitet i relation til de regnskabsmæssige skønsvurderinger.

Der foretages tillige ledelsesmæssige skøn i forbindelse med vurdering af hvilke oplysninger der skal kommunikeres til regnskabsbrugerne om virksomhedens forsknings- og udviklingsaktiviteter. I denne forbindelse er det vigtigt, at ledelsen fokuserer på mængden af information kombineret med væsentlighedsaspektet. Afgives der for mange informationer til regnskabsbrugerne, kan der være risiko for at særlige vigtige informationer overses. Afgivne informationer skal bidrage til regnskabsbrugernes økonomiske beslutningsproces. Irrelevante informationer bør undlades i den finansielle rapportering.

Medicinalindustrien er kendetegnet ved at være videnstung og en industri som i høj grad er afhængig af viden tilegnet fra forsknings- og udviklingsaktiviteter. Der er derfor en forhåndsformodning for, at årsrapporterne for udvalgte medicinalvirksomheder fremviser et øget fokus på udøvelse af forsknings- og udviklingsaktiviteter via afholdte omkostninger hertil.

Den empiriske analyse bekræfter forhåndsformodningen. Det er konstateret, at afholdte omkostninger til udøvelse af forsknings- og udviklingsaktiviteter udgør en stor andel af virksomhedernes realiserede nettoomsætning. Det er ydermere konstateret, at aktiverede udviklingsomkostninger udgør en ubetydelig andel af virksomhedernes samlede aktivmasse. Foranstående er bemærkelsesværdig, eftersom udviklingsomkostninger skal indregnes som immaterielle anlægsaktiver, når indregningsbetingelserne er opfyldte. I den forbindelse er det konstateret, at virksomheder i medicinalindustrien skønner, at størstedelen af igangværende udviklingsprojekter vedrørende medicinske præparater ikke opfylder indregningsbetingelserne. Medicinalvirksomhedernes argument er, at der er betydelige usikkerheder forbundet med udviklingsprocessen af medicinske præparater.

Udvikling af medicinske præparater er underlagt restriktive krav, hvorfor lancering og salgsoptag først kan påbegyndes, når myndighederne godkender det medicinske præparat. På baggrund heraf er udviklingsprojekter af nye medicinske præparater indtil tidspunktet for myndighedsgodkendelse forbundet med risikoen for, at myndighederne ikke tildeler den nødvendige godkendelse.

Det er konstateret, at medicinalindustrien baserer de regnskabsmæssige skøn på historiske tilegnede erfaringer. Sondringen mellem forskning og udvikling samt hvornår et udviklingsprojekt opfylder indregningsbetingelserne baseres på historiske erfaringer. Troværdigheden og neutraliteten af medicinalvirksomhedernes regnskabsmæssige skønsvurderinger øges som følge heraf. Medicinalvirksomhedernes respektive ledelser har et indgående kendskab til succesraten af igangsatte projekter, og såfremt den historiske succesrate er lav, taler dette imod indregning som en del af de immaterielle anlægsaktiver. Medicinalvirksomheder har svært ved at identificere og udskille de igangsatte projekter, der senere resulterer i et myndighedsgodkendt præparat, og som derved fremadrettet tilfører fremtidige økonomiske fordele.

Den empiriske analyse har konstateret, at hovedparten af udviklingsomkostningerne udgiftsføres i resultatopgørelsen i takt med at de afholdes. Investorerne har derfor behov for øvrige informationer for at bedømme medicinalvirksomhedernes fremadrettede indtjeningspotentiale. Det er konstateret, at medicinalvirksomhederne har stor fokus på kommunikation af forsknings- og udviklingsaktiviteter. Kommunikationen fokuserer hovedsageligt på fremadrettede informationer. Investorerne har netop behov for informationer omkring det fremadrettede indtjeningspotentiale, da dette er et væsentligt punkt i den økonomiske beslutningsproces.

Der er konstateret nogle fællestræk indenfor medicinalindustriens kommunikation af informationer vedrørende forsknings- og udviklingsaktiviteter. Indeholdt heri er blandt andet informationer omkring pipe-linen af udviklingsprojekter vedrørende nye medicinske præparater. I umiddelbar tilknytning til foranstående informationer kommunikerer det typiske indhold i udviklingsprocessen af medicinske præparater. Begge informationer er vigtige for investorerne idet de giver en indikation af virksomhedens fremadrettede indtjeningspotentiale. Ydermere informeres investorerne om tidshorisonten for, hvornår der forventeligt introduceres nye medicinske præparater.

Endeligt indeholder årsrapporterne forholdsvis komplekse beskrivelser af de medicinske præparaters egenskaber. Sprogvalget er præget af medicinske termer og definitioner, som kan være uforståelige og ubrugelige for den "almindelige" investor, som ikke har et indgående kendskab til den medicinske verden. Set ud fra en investors synsvinkel er kommunikationen irrelevant.

Der er konstateret en række ligheder og trends indenfor medicinalindustriens regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter. Forskningsomkostninger udgiftsføres i takt med at de afholdes. Der er herudover konstateret den trend, at medicinalvirksomheder i overvejende grad ligeledes udgiftsfører udviklingsomkostninger i takt med at de afholdes. Dette skyldes betydelige usikkerheder undervejs i udviklingsprocessen af nye medicinske præparater samt det aspekt, at myndighederne skal godkende præparaterne forud for lancering og salg. Hovedparten af medicinalvirksomhederne anfører, at myndighedsgodkendelse skal foreligge eller at det er meget sandsynligt at godkendelsen opnås før udviklingsomkostninger indregnes i balancen.

Medicinalvirksomhedernes regnskabspraksis er dermed udsat for regnskabsmæssige skøn ved vurdering af om indregningsbetingelserne er opfyldt. Der er som følge heraf konstateret den trend, at medicinalindustrien baserer sine regnskabsmæssige skøn på historiske tilegnede erfaringer. Medicinalvirksomheder har dermed et indgående kendskab til hvornår et udviklingsprojekt ender med et myndighedsgodkendt og salgbart produkt.

Herudover er der konstateret den trend, at medicinalvirksomhederne medtager forholdsvis omfattende beskrivelser af forsknings- og udviklingsaktiviteter. Den primære årsag er, at hovedparten af udviklingsomkostninger udgiftsføres i resultatopgørelsen. Trenden indenfor medicinalindustrien er, at kommunikationen vedrørende forsknings- og udviklingsaktiviteterne i overvejende grad er fremadrettet. Kommunikationen indeholder blandt andet en beskrivelse af igangværende udviklingsprojekter (pipe-line), en beskrivelse af udviklingsprocessen i relation til medicinske præparater.

Kommunikation af ovenstående er essentiel for investorerne, da de herved kan bedømme det fremadrettede indtjeningspotentiale. Bedømmelse af det fremadrettede indtjeningspotentiale er en vigtig del af investorernes økonomiske beslutningsproces. Det er svært for investorerne at bedømme det fremtidige potentiale, hvis ikke foranstående beskrivelser er en del af årsrapporten.

Analysen har alt i alt konstateret flere ligheder og trends i medicinalindustriens regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsaktiviteter, hvilket udviser en branchespecifik praksis for udarbejdelse af årsrapporter og informationsafgivelse.

7. KILDE- OG LITTERATURFORTEGNELSE

ARTIKLER:

- ”Danmark er et vidensamfund”, analysenotat nr. 25, 2016, Chefkonsulent Malthe Munkøe, Dansk Erhverv
- ”En opdateret IFRS-bekendtgørelse er udstedt”, 2016, Ernst & Young Assurance Services
- ”For lange årsrapporter skjuler information”, Ole Steen Andersen & Henrik Steffensen, Erhvervsavisen Børsen, 2012
- ”Hvad er forskning, innovation og udvikling?”, 2014, Chefkonsulent Thomas Blomgren-Hansen, Uddannelses- og Forskningsministeriet
- ”Ny årsregnskabslov – ny reserve for udviklingsomkostninger begrænser udbyttmulighederne”, 2015, Deloitte Statsautoriseret Revisionspartnerselskab
- ”Rebien: Min succes skyldes min forgænger”, 2016, Stefan Singh Kailay, MedWatch
- ”Stigning i arbejdsstyrken”, arbejdskraftundersøgelsen 2019, Michael Frosch og Wendy Takacs Jensen, Danmarks Statistik
- ”Stop Throwing the Book at Investors”, Justin Lahart, The Wall Street Journal, 2014

BØGER:

- ”Den skinbarlige virkelighed – vidensproduktion inden for samfundsvidenskaberne”, Ib Andersen, 4. udgave, 2. oplag, 2009, Forlaget Samfundslitteratur
- ”Finansiell rapportering – teori og regulering”, Jens O. Elling, 3. udgave, 2. oplag, Gjellerup / Gads Forlag A/S

- ”Håndbog for ledelsesberetning”, Allan Sort Dahl, 1. udgave, 2014, Werlauff Jura
- ”Indsigt i årsregnskabsloven – EY’s praktiske guide til forståelse af loven 2015/16”, Ernst & Young P/S, 2. udgave, 1. oplag, 2015, Ernst & Young P/S
- ”Regnskabshåndbogen 2016 – Overblik, inspiration, viden”, PricewaterhouseCoopers Statsautoriseret Revisionspartnerselskab, 1. udgave, 1. oplag, 2015, PricewaterhouseCoopers Statsautoriseret Revisionspartnerselskab
- ”Årsrapport efter internationale regnskabsstandarder – fra dansk praksis til IFRS”, Jan Fedders og Henrik Steffensen, 4. udgave, 1. oplag, 2012, Karnov Group Denmark A/S

HJEMMESIDER:

- www.bayer.com
- www.cvr.dk
- www.dk.gsk.com
- www.fda.gov
- www.fsr.dk
- www.lundbeck.com/dk
- www.laegemiddelstyrelsen.dk
- www.medivir.se
- www.medwatch.dk
- www.novartis.com
- www.novonordisk.dk
- www.retsinformation.dk
- www.rettigheder.dk
- www.statistikbanken.dk
- www.stm.dk
- www.ufm.dk
- www.wsj.com

LOVE, BEKENDTGØRELSER OG REGNSKABSSTANDARDE:

- ”Begrebsramme for udarbejdelse og præsentation af årsregnskaber”, IASB, 1989
- Bekendtgørelse om anvendelse af internationale regnskabsstandarder IFRS for virksomheder omfattet af årsregnskabsloven af 1. juni 2016 (BEK nr. 560)
- ”Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2013/34/EU af 26. juni 2013 om årsregnskaber, konsoliderede regnskaber og tilhørende beretninger for visse virksomhedsformer om ændring af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2006/43/EF og om ophævelse af Rådets direktiv 78/660/EØF og 83/349/EØF”, Den Europæiske Unions Tidende (L 182/19)
- IAS 1 ”Præsentation af årsregnskaber”
- IAS 18 ”Omsætning”
- IAS 20 ”Regnskabsmæssig behandling af offentlige tilskud og oplysning om andre former for offentlig støtte”
- IAS 36 ”Værdiforringelse af aktiver”
- IAS 38 ”Immaterielle aktiver”
- IFRS 13 ”Måling af dagsværdi”
- ”Regnskabsvejledningen for klasse B- og C-virksomheder”, FSR – danske revisorer’s Regnskabstekniske Udvalg, 2016
- Årsregnskabsloven af 10. december 2015 (LBK nr. 1580)

PUBLIKATIONER:

- “Brugen af Årsrapport for mindre virksomheder” Damvad, 2014
- ”OECD Principles on Good Laboratory Practice”, Organization for Economic Co-operation and Development (OECD), 1998
- ”Management Commentary – a framework for presentation”, IFRS Practice Statement, IFRS Foundation Publications Departments, 2010
- “IFRS – Introduktion til de internationale regnskabsstandarder”, Deloitte Statsautoriseret Revisionspartnerselskab, 2013
- “Innovation og forskning 2016”, Danmarks Statistik, 2016
- “Værdien af årsrapporten”, PricewaterhouseCoopers Statsautoriseret Revisionspartnerselskab og Copenhagen Business School, 2011
- ”Årsregnskabsloven 2015 – ændringer til årsregnskabsloven 2015”, BDO, 2015

ÅRSRAPPORTER:

- Annual Reports for 2014 og 2015 for Bayer AG
- Annual Reports for 2014 og 2015 for GlaxoSmithKline PLC
- Annual Reports for 2014 og 2015 for H. Lundbeck A/S
- Annual Reports for 2014 og 2015 for Medivir AB
- Annual Reports for 2014 og 2015 for Novartis AG
- Annual Reports for 2014 og 2015 for Novo Nordisk A/S

ANDET:

- “Sammen for fremtiden”, Regeringsgrundlag, Regeringen, 2015

Cand.merc.aud.

Kandidatafhandling

Ekstern rapportering

Vejleder:

Hans B. Vistisen

Forfattere:

Mark Bitsch Nielsen – 20131360

Jacob Skals – 20131359

Bilagsmappe

Forsknings- og udviklingsaktiviteter

*- med fokus på medicinalindustriens
regnskabsmæssige behandling heraf*

Aalborg Universitet

Afleveringsdato: fredag den 11. november 2016

BILAGSOVERSIGT

BILAG 1 – UDSØGNING FRA STATISTIKBANKEN.....	1
BILAG 2 – PRODUKTGODKENDELSE HOS FDA.....	2
BILAG 3 – PRODUKTGODKENDELSE HOS LÆGEMIDDELSTYRELSEN	3
BILAG 4 – ARTIKEL FRA ERHVERVSAVISEN BØRSEN	4
BILAG 5 – ARTIKEL FRA THE WALL STREET JOURNAL.....	5
BILAG 6 – POPULATION AF MEDICINALVIRKSOMHEDER.....	6
BILAG 7 – ”BEST PRACTICE” FOR RAPPORTERING AF RISICI.....	7
BILAG 8 – ”BEST PRACTICE” FOR PRÆSENTATION AF PIPE-LINE	8
BILAG 9 – ARTIKEL FRA MEDWATCH	13
BILAG 10 – ”BEST PRACTICE” FOR PRÆSENTATION AF UDVIKLINGSPROCES.....	14
BILAG 11 – ”BEST PRACTICE” FOR PRÆSENTATION AF OMKOSTNINGSFORDELING.....	15
BILAG 12 – ”THE RULES OF HALVES”	16
BILAG 13 – NORMALSIDEBEREGNING.....	17

BILAG 1 – UDSØGNING FRA STATISTIKBANKEN

Fuldtidsledige (netto) efter personer/pct., køn og tid

	2011	2012	2013	2014	2015
Procent af arbejdsstyrken					
I alt	4,0	4,5	4,4	4,0	3,8

4-11-2016 Danmarks Statistik , © www.statistikbanken.dk/AULAAR

Kilde: www.statistikbanken.dk

BILAG 2 – PRODUKTGODKENDELSE HOS FDA

News & Events

About FDA Product Approval

The Food and Drug Administration's regulatory approaches to marketing approval of the products it regulates are as varied as the products themselves. These differences are dictated by the laws FDA enforces and the relative risks that the products pose to consumers.

Some products — such as new drugs and complex medical devices — must be proven safe and effective before companies can put them on the market. The agency also must approve new food additives before they can be used in foods. Other products — such as x-ray machines and microwave ovens -- must measure up to performance standards. And some products — such as cosmetics and dietary supplements — can generally be marketed with no prior approval.

At the heart of all FDA's medical product evaluation decisions is a judgment about whether a new product's benefits to users will outweigh its risks. No regulated product is totally risk-free, so these judgments are important. FDA will allow a product to present more of a risk when its potential benefit is great — especially for products used to treat serious, life-threatening conditions.

FDA reviews the results of laboratory, animal and human clinical testing done by companies to determine if the product they want to put on the market is safe and effective. FDA does not develop or test products itself. The Agency does this pre-market review for new human drugs and biologics (such as vaccines, blood products, biotechnology products and gene therapy), complex medical devices, food and color additives, infant formulas, and animal drugs.

FDA has streamlined its review process for medical products in recent years to help speed important new treatments to patients. For example, the average review time for an innovative new drug is now only 6 months, and some have been approved even faster.

Page Last Updated: 02/26/2009

Kilde: www.fda.gov

BILAG 3 – PRODUKTGODKENDELSE HOS LÆGEMIDDELSTYRELSEN

Godkendelse af medicin

Opdateret 17. februar 2016

Lægemidler skal være godkendt af Lægemiddelstyrelsen eller Europa-Kommissionen, før de må sælges i Danmark.

Det gælder også for naturlægemidler samt stærke vitamin- og mineralpræparater.

Godkendelsesprocedurer

Virksomheder kan søge om [markedsføringstilladelse](#) på fire måder:

Den nationale procedure

Lægemidlet godkendes udelukkende i ét EU- eller EØS-land.

Den centrale procedure

Lægemidler godkendes i hele EU på én gang.

Den decentrale procedure (DCP)

Her søges om godkendelse i flere EU- eller EØS-lande samtidigt.

Den gensidige anerkendelsesprocedure (MRP)

En national godkendelse af et lægemiddel i ét EU- eller EØS-land danner grundlag for godkendelse i et andet EU- eller EØS-land.

Ansøgning om godkendelse

En ansøgning om godkendelse af et lægemiddel skal indeholde dokumentation for lægemidlets virkning, sikkerhed og kvalitet.

Hvis lægemidlet bliver godkendt, får virksomheden godkendelsen i form af en markedsføringstilladelse.

Virksomheder kan finde vejledninger og skemaer til ansøgning om markedsføringstilladelse samt parallelimport af lægemidler via menuen til venstre.

Oplysninger om lægemidlet i produktresumé og indlægsseddel

Produktresuméet for et lægemiddel indeholder en beskrivelse af de vigtigste oplysninger om lægemidlet; blandt andet virkning, bivirkninger, advarsler, dosering, indholdsstoffer osv.

Produktresuméet danner grundlag for den brugsvejledning (indlægsseddel), som virksomheden skal lave og lægge i lægemiddelpakningen. Produktresuméet danner også ramme for, hvordan virksomheden må reklamere for lægemidlet.

Produktresuméerne for lægemidler, der er godkendt af Lægemiddelstyrelsen: [produktresume.dk](#).

Produktresuméer for lægemidler, der er centralt godkendte, kan findes på det [Europæiske Lægemiddelagenturs \(EMAs\) hjemmeside](#).

Tilbagekaldelse af en godkendelse

Lægemiddelstyrelsen kan under særlige omstændigheder [tilbagekalde godkendelsen af et lægemiddel](#).

Det kan fx være i tilfælde, hvor der viser sig et misforhold mellem lægemidlets virkning og bivirkninger, eller hvis lægemidlet ikke er fulgt med den videnskabelige udvikling.

Godkendte og afregistrerede lægemidler

[Liste over godkendte lægemidler](#)

[Liste over afregistrerede lægemidler](#)

Lægemiddelnævnet erstatter Registreringsnævnet

Folketinget har med vedtagelse af lov nr. 605 af 18. juni 2012 om ændring af lov om lægemidler fastsat regler om Lægemiddelnævnet.

Kilde: www.laegemiddelstyrelsen.dk

BILAG 4 – ARTIKEL FRA ERHVERVSAVISEN BØRSEN

TORS DAG DEN 20. SEPTEMBER 2012 | Redigering: Christopher Arrazoui | Layout: Pål Solnes

OPINION | BØRSEN. 5

KOMMENTAR

For lange årsrapporter skjuler information

Af Ole Steen Andersen,
medlem af C20 Regnskabsprisen
dommerkomite, og
Henrik Steffensen, partner, PwC

Der er ingen øvre grænse for, hvor lang en årsrapport må være. Det har betydet, at omfanget af nogle udenlandske selskabers årsrapport har sneget sig op over 500 sider.

Tendensen i Danmark er den samme – om end i lidt mindre målestok. Denne udvikling kan i sidste skade gennemsigtigheden i virksomheden og dermed sløre offentlighedens og aktionærenes indsigts i virksomheden. Derfor er der behov for at kigge omfanget af de danske årsrapporter efter i sømmene.

Årsrapporten står fortsat som den allerstærke informationskilde til viden om en virksomheds økonomi og udvikling. Hvis årsrapporterne bliver for lange, risikerer vi at sætte den positive opfattelse over styr. Vi har derfor lavet en lille undersøgelse af omfanget af danske C20-virksomheders årsrapporter, der viser, at:

- omfanget af årsrapporterne er vokset med 6 pct. fra 2009 til 2011

- 13 af årsrapporterne er vokset fra 2009 til 2011 – kun seks selskaber har formået at gøre årsrapporten kortere

- stigningen har været størst blandt de finansielle virksomheders årsrapporter, som er vokset fra 180 til 208 sider

TDC og Chr. Hansen er undtaget fra denne gennemgang, da børsnoteringen af selskaberne altid giver usædvanlige udsving.

Spørgsmålet er så hvor lang en årsrapport bør være?

Det afhænger af, hvilken virksomhed vi taler om. Men det er hævet over enhver tvivl, at jo længere årsrapporten er, desto lettere forsvinder væsentlige budskaber i mængden af tekst og tal.

Væsentlige oplysninger

Forkortelse af årsrapporten er ikke målet i sig selv. Det interessante er, at en forkortelse kan være et af midlerne til at sikre, at budskaberne træder tydeligere frem – og væsentlige oplysninger ikke forsvinder i mængden.

Årsrapporterne skal ikke fyldes op med endnu flere og mere detaljerede oplysninger – tværtimod skal virksomheden vælge, hvad der er vigtigst, og så fokusere på det.

Det er en helt anderledes tankning,

Det bedste eksempel på de mulige konsekvenser af for lange årsrapporter er Enron-skandalen. Arkivfoto: Hector Mata/Scanpix

end der ofte har været blandt virksomhederne og dennes rådgivere.

I England benytter man udtrykket "Cutting clutter", som i al sin enkelthed betyder "skær det unødige væk". Et rigtig godt eksempel på en spændende årsrapport, hvor man også har arbejdet med at skære væk, er årsrapporten for det engelske ITV, det største kommercielle tv-selskab. Problemet i Danmark er endnu ikke alarmerende, men vi kan se en udvik-

ling, som risikerer at forøge årsrapporternes omfang, uden at kvaliteten nødvendigvis bliver højere.

Nogle mener, at meget data er en helgardering, da alle informationer dermed er langt frem. Problemet er bare, at de essentielle budskaber risikerer at blive overset. Dermed risikerer årsrapporten at miste sin position som det samlede dokument, der beskriver virksomheden, som derved mister sin gennemsigtighed til gene

for både offentlighed og aktionærer.

Det bedste eksempel på de mulige konsekvenser af for lange årsrapporter er Enron-skandalen.

Realiteten er nemlig, at årsrapporten for Enron rent faktisk indeholdte mange af de kritiske oplysninger, som – sammen med meget andet – førte til selskabets pludselige konkurs.

Oplysningerne stod i noterne, som de skulle, men de var tilsyneladende forsvundet i mængden. Er det i orden? Nej, det er det ikke.

Væsentlige oplysninger omkring forretningen og risici kan ikke blot henføres til "note 37". De skal trækkes helt frem i ledelsesberetningen, så ingen er i tvivl om virksomhedens tilstand.

Men hvorfor er årsrapporterne vokset i omfang? Næppe på grund af yderligere regulering, for der har ikke været væsentlig ny regulering på området. Stigningen skyldes sandsynligvis, at årsrapporten blot bliver "lag på lag" af ny tekst i forhold til sidste år, uden at der samtidig skæres unødvendige oplysninger væk.

CFO'en bør hvert år gennemgå årsrapporten med en tættekammer for at finde og udelukke unødvendige oplysninger.

Det kan være en svær øvelse, men det er også en nødvendig øvelse.

Kilde: Erhvervsavisen Børsen

BILAG 5 – ARTIKEL FRA THE WALL STREET JOURNAL

THE WALL STREET JOURNAL

This copy is for your personal, non-commercial use only. To order presentation-ready copies for distribution to your colleagues, clients or customers visit <http://www.djreprints.com>.

<http://www.wsj.com/articles/SB10001424062702304026304579453712116558776>

HEARD ON THE STREET

Stop Throwing the Book at Investors

By JUSTIN LAHART

March 23, 2014 1:20 p.m. ET

Most firms have filed their 10-Ks for last year and boy, must investors' arms be tired.

The annual financial reports filed with the Securities and Exchange Commission make for heavy reading. For the roughly 1,100 companies in the broad S&P 1500 index with a fiscal year that ended in December, the average size of a 10-K filing so far is 152 pages. Some would give Leo Tolstoy a run for his money: Trinity Industries' filing runs to a (no doubt riveting) 1,913 pages.

But even with financial disclosure, less can be more.

Annual reports weren't always so fat. Measured in terms of data, the average one for 2000 (stripped of computer formatting and the like) was 92 kilobytes, according to Tim Loughran and Bill McDonald of Notre Dame Mendoza School of Business. For 2012, it was 484 kilobytes.

To a degree, this reflects fuller disclosure, which is good; big banks, for example, need to be more voluble after the financial crisis. But loading investors down with details isn't always the same as real transparency. One way to judge clarity is to check 10-Ks against readability gauges, weighing factors such as sentence length and vocabulary.

But in a coming paper in the *Journal of Finance*, Messrs. Loughran and McDonald suggest that size may be what really matters. They studied 66,707 10-Ks filed for the years 1994 through 2011. Controlling for factors including size and industry—bigger or highly regulated companies naturally file longer 10-Ks—they looked at how well the stock market appeared to read the performance of companies with lengthy filings.

Answer: Not so well. In the weeks after filing, shares of those with longer reports tended to be more volatile than those favoring brevity. Views on valuation may have changed as investors struggled to parse the data dump. Analysts, too, had a harder time understanding companies with long 10-Ks: Earnings estimates for these were less accurate overall, and more widely dispersed. Filing size was as good as, or better than, readability gauges at predicting confusion about a company.

So next time a company hits you with a haystack of a filing, ask yourself if you really feel more informed—or if there is a needle hiding in there that could prick your investment.

Write to Justin Lahart at justin.lahart@wsj.com

Kilde: The Wall Street Journal

BILAG 6 – POPULATION AF MEDICINALVIRKSOMHEDER

Nr.	Medicinal virksomheder	Hjemland	Børs	Begrebsramme
1	ALK-Abelló A/S	Danmark	København	IFRS
2	AstraZeneca PLC	England	London	IFRS
3	Bavarian Nordic A/S	Danmark	København	IFRS
4	Bayer AG	Tyskland	Frankfurt	IFRS
5	GlaxoSmithKline PLC	England	London	IFRS
6	H. Lundbeck A/S	Danmark	København	IFRS
7	Medivir AB	Sverige	Stockholm	IFRS
8	Novartis AG	Schweiz	Zürich	IFRS
9	Novo Nordisk A/S	Danmark	København	IFRS
10	Roche GS	Schweiz	Zürich	IFRS
11	UCB SA	Belgien	Bruxelles	IFRS

Kilde: Egen tilvirkning

BILAG 7 – "BEST PRACTICE" FOR RAPPORTERING AF RISICI

MANAGING RISKS

The pharmaceutical industry is associated with potentially serious risks that investors should keep in mind when making investment decisions. Novo Nordisk is no exception.

Effective enterprise risk management is all about identifying risks early, assessing them accurately and taking action to mitigate them so that they will not prevent the company from achieving its business objectives. Sounds easy, but of course it is more complicated in reality. Fact is that a well-functioning risk management process is key to ensuring Novo Nordisk's long-term business success because risks are everywhere and some of them can cause serious damage if managed poorly.

In the pharmaceutical industry, most risks fall into one of the seven categories listed on the notepad. And while Novo Nordisk's overall risk profile – the consolidated assessment of all the risks facing Novo Nordisk – seldom changes significantly from year to year, individual risks do.

Jesper Brandgaard, Novo Nordisk's chief financial officer, heads the company's Risk Management Board. As an example of a risk that has increased in both likelihood and potential impact during 2015, he cites pressure on Novo Nordisk's modern insulin prices in China, which is likely to grow in 2016 due to a new bidding reform which was implemented in June 2015.

Asked about risks that have become smaller during the year, Jesper Brandgaard mentions a regulatory risk associated with Tresiba®: "When we entered the year, we did not know whether the US FDA would approve Tresiba® based on interim data from the DEVOTE study. When it turned out that they did, we could remove that risk from our risk grid." At the same time, he stresses that the final result of the DEVOTE study will not be known before the second half of 2016.

As another example, he mentions a specific legal risk, the product liability lawsuits in the US targeting incretin-based products, including Victoza®. In November, a federal judge handling most of the cases dismissed the cases against Novo Nordisk and other pharmaceutical companies. Although the ruling has been appealed, this means the likelihood of a significant financial impact from these cases has been reduced.

The following is an overview of the seven main types of risk that Novo Nordisk faces.

DELAYS OR FAILURE OF PIPELINE PRODUCTS
Development of a new pharmaceutical product is an expensive undertaking that can take more than 10 years. It includes extensive non-clinical tests and clinical trials as well as an elaborate regulatory approval process, including approval of the production facilities. During the process, various hurdles may delay the development of a potential product candidate and add substantial expenses. In some cases, significant obstacles could lead to the company eventually deciding to abandon the development of the potential product candidate. Data from the pharmaceutical industry indicate that there is a less than 35% likelihood of a biologic diabetes product candidate in phase 1 ultimately being approved for marketing, while the likelihood of success is around 60% for products in phase 2, rising to around 80% for products in phase 3. However, there is significant uncertainty regarding the timing and success of the regulatory approval process.

MARKET RISKS
The principal market risks Novo Nordisk experiences are:

- Price pressure and reimbursement restrictions by payers
- The launch of new products by established competitors
- Increased competition from producers of biosimilar medicines.

Europe, China and the US are all main markets for Novo Nordisk where payers – both governments and private payers – take measures to limit spending on medicines, typically by driving down prices, demanding higher rebates and/or restricting access to and reimbursement of products. This is unlikely to change in the foreseeable future. For Novo Nordisk, reimbursement restrictions pose a significant risk when launching a new product such as Tresiba®. Despite the patient benefits and data supporting the health-economic benefits of this new basal insulin, it is not always possible to obtain market access under what Novo Nordisk considers reasonable conditions. In some countries, the company may therefore decide not to launch Tresiba® or other new products unless conditions change.

New products from established or new competitors are another inherent market risk. In the basal insulin segment, a competitor launched a biosimilar version of the best-selling modern insulin product in some markets in 2015 and is likely to launch in the US by the end of 2016. How and to what extent these events will change the market dynamics is difficult to assess at present. In addition to these global risks, in some countries in the International Operations region, political instability or armed conflicts may pose a risk to Novo Nordisk's business for varying lengths of time.

SUPPLY DISRUPTIONS
Failure or breakdown at one of Novo Nordisk's or the company's key suppliers' vital production facilities could adversely affect business operations and potentially cause employee injuries or infrastructure damage. Mitigating actions include measures to prevent and respond to fires, annual inspections, back-up facilities and safety inventories. To reduce supply risks and optimise costs and logistics, Novo Nordisk has established production sites in several countries.

QUALITY AND PRODUCT SAFETY ISSUES
Quality and product safety issues may arise if, for example, a production facility is not continuously in regulatory compliance, a product is not within specifications or if side effects that were not detected in clinical trials become apparent when a product is used for longer periods of time. Novo Nordisk proactively manages such risks through its quality

Uddrag af Novo Nordisk A/S' rapportering af risici

Kilde: Årsrapport 2015, Novo Nordisk A/S, side 42

BILAG 8 – "BEST PRACTICE" FOR PRÆSENTATION AF PIPE-LINE

PIPELINE OVERVIEW

DIABETES AND OBESITY CARE

Compound	Indication	Description	Phase 1	Phase 2	Phase 3	Filed/ regulatory approval
Diabetes						
Xultophy® NN9068	Type 2 diabetes	A combination of insulin degludec and liraglutide in a once-daily single injection. Approved in Europe.	██████████	██████████	██████████	██████████
Faster-acting insulin aspart NN1218	Type 1 and 2 diabetes	A new formulation of insulin aspart intended to accelerate onset of action, with the potential for increased flexibility of dosing.	██████████	██████████	██████████	██████████
Semaglutide NN9535	Type 2 diabetes	A once-weekly GLP-1 analogue intended to offer the clinical benefits of a GLP-1 analogue with less frequent injections to people with type 2 diabetes.	██████████	██████████	██████████	██████████
OG2175C NN9924	Type 2 diabetes	A long-acting oral GLP-1 analogue intended as a once-daily tablet treatment for people with type 2 diabetes.	██████████	██████████	██████████	██████████
OI338GT NN1953	Type 1 and 2 diabetes	A long-acting basal insulin analogue intended to offer the clinical benefits of a basal insulin analogue in a once-daily tablet.	██████████	██████████	██████████	██████████
Anti-IL-21 T1D NN9828	Type 1 diabetes	Intended as a beta-cell preservation treatment for people who are newly diagnosed with type 1 diabetes.	██████████	██████████	██████████	██████████
Dual-agonist NN9709	Type 2 diabetes	A GLP-1/GIP dual-agonist intended as a once-daily treatment for people with type 2 diabetes.	██████████	██████████	██████████	██████████
LAI287 NN1436	Type 1 and 2 diabetes	A long-acting basal insulin analogue intended for once-weekly dosing.	██████████	██████████	██████████	██████████
Mealttime NN1406	Type 1 and 2 diabetes	A liver-preferential mealttime insulin analogue.	██████████	██████████	██████████	██████████
OI320GT NN1957	Type 2 diabetes	A long-acting basal insulin in an oral formulation intended as a once-daily tablet treatment.	██████████	██████████	██████████	██████████
PYY 1562 NN9748	Type 2 diabetes	An appetite-regulating hormone, peptide tyrosine, for the treatment of diabetes.	██████████	██████████	██████████	██████████

Compound	Indication	Description	Phase 1	Phase 2	Phase 3	Filed/ regulatory approval
Obesity						
Semaglutide NN9536	Obesity	A long-acting GLP-1 analogue intended as a once-daily treatment for obesity.	██████████	██████████	██████████	██████████
AM833 NN9838	Obesity	A novel amylin analogue intended as a once-weekly treatment for obesity.	██████████	██████████	██████████	██████████
G530L NN9030	Obesity	A novel glucagon analogue which, in combination with liraglutide, is intended for the treatment of obesity.	██████████	██████████	██████████	██████████
PYY 1562 NN9747	Obesity	An appetite-regulating hormone, peptide tyrosine, which, alone or in combination with semaglutide, is intended for the treatment of obesity.	██████████	██████████	██████████	██████████

BIOPHARMACEUTICALS

Haemophilia						
N9-GP NN7999	Haemophilia B	A glycopegylated long-acting recombinant coagulation factor IX intended to offer prophylaxis and treatment of bleeds.	██████████	██████████	██████████	██████████
N8-GP NN7088	Haemophilia A	A glycopegylated long-acting recombinant coagulation factor VIII intended to offer prophylaxis and treatment of bleeds.	██████████	██████████	██████████	██████████
Concizumab NN7415	Haemophilia A and B	A monoclonal antibody against Tissue Factor Pathway Inhibitor (TFPI) intended for bleeding prevention after subcutaneous administration.	██████████	██████████	██████████	██████████
Growth disorders						
Somapacitan NN8640	Growth disorders	A long-acting human growth hormone intended to offer once-weekly injections.	██████████	██████████	██████████	██████████

Read more at novonordisk.com/investors and clinicaltrials.gov.

Eksempel 1: Novo Nordisk A/S' præsentation af pipe-line

Kilde: Årsrapport 2015, Novo Nordisk A/S, side 20-21

MAJOR DEVELOPMENT PROJECTS

Project/product	Division	Common name	Mechanism of action	Potential indication/disease area	Route of administration	Planned filing dates ^{1,2}	PHASE I	PHASE II	PHASE III	SUBMISSION
ONCOLOGY										
ABL001	Pharmaceuticals	-	BCR-ABL inhibitor	Chronic myeloid leukemia	Oral	≥2020	PHASE I			
ASB183	Pharmaceuticals	afuresertib	AKT inhibitor	Solid and hematologic tumors	Oral	≥2020	PHASE I			
LJM716	Pharmaceuticals	elgemtumab	HER3 mAb ³	Solid tumors	Intravenous infusion	≥2020	PHASE I			
PIM447	Pharmaceuticals	-	Pan-PIM inhibitor	Hematologic tumors	Oral	≥2020	PHASE I			
EGF816	Pharmaceuticals	-	Epidermal growth factor receptor inhibitor	Solid tumors	Oral	2018		PHASE II		
BGJ398	Pharmaceuticals	infigratinib	Pan-FGF receptor kinase inhibitor	Solid tumors	Oral	≥2020		PHASE II		
Tafinlar + Mekinist	Pharmaceuticals	dabrafenib + trametinib	BRAF inhibitor + MEK ⁴ inhibitor	BRAF V600+ NSCLC, ² BRAF V600+ melanoma (adjuvant), BRAF V600+ colorectal cancer	Oral	2016		PHASE II		
INC280	Pharmaceuticals	capmatinib	c-MET inhibitor	Non-small cell lung cancer	Oral	2018		PHASE II		
BKM120	Pharmaceuticals	buparlisib	PI3K ⁵ inhibitor	Metastatic breast cancer, hormone receptor-positive, aromatase inhibitor resistant/mTOR naïve, 2 nd line (+ fulvestrant) [lead indication]; metastatic breast cancer, hormone receptor-positive, aromatase inhibitor and mTOR inhibitor resistant, 3 rd line (+ fulvestrant); solid tumors	Oral	2016			PHASE III	
BYL719	Pharmaceuticals	alpelisib	PI3K ⁶ inhibitor	Hormone receptor-positive, HER2-negative advanced breast cancer (postmenopausal women), 2 nd line (+ fulvestrant) [lead indication]; solid tumors	Oral	2019			PHASE III	
Tasigna	Pharmaceuticals	nilotinib	BCR-ABL inhibitor	Chronic myeloid leukemia treatment-free remission	Oral	2016			PHASE III	
LCI699	Pharmaceuticals	osilodrostat	Aldosterone synthase inhibitor	Cushing's disease	Oral	2017			PHASE III	
LEE011	Pharmaceuticals	ribociclib	CDK4/6 ⁷ inhibitor	Hormone receptor-positive, HER2-negative advanced breast cancer (postmenopausal women), 1 st line (+ letrozole) [lead indication]; hormone receptor-positive, HER2-negative advanced breast cancer (premenopausal women), 1 st line (+ tamoxifen + goserelin or NSA ⁸ + goserelin); hormone receptor-positive, HER2-negative advanced breast cancer (postmenopausal women), 1 st /2 nd line (+ fulvestrant); solid tumors	Oral	2016			PHASE III	
PKC412	Pharmaceuticals	midostaurin	Signal transduction inhibitor	Acute myeloid leukemia [lead indication], aggressive systemic mastocytosis	Oral	2016			PHASE III	
Signifor LAR (SOM230)	Pharmaceuticals	pasireotide	Somatostatin analogue	Cushing's disease	Long-acting release, intramuscular injection	2016			PHASE III	
Zykadia (LDK378)	Pharmaceuticals	ceritinib	ALK ⁹ inhibitor	ALK ⁹ + advanced non-small cell lung cancer (1 st line, treatment naïve), ⁷ ALK ⁹ + advanced non-small cell lung cancer (brain metastases)	Oral	2017			PHASE III	
Votrient	Pharmaceuticals	pazopanib	Angiogenesis inhibitor	Renal cell carcinoma (adjuvant)	Oral	2016			PHASE III	
Arzerra	Pharmaceuticals	ofatumumab	Anti-CD20 mAb ³	Chronic lymphocytic leukemia (extended treatment), ² chronic lymphocytic leukemia (relapse), non-Hodgkin's lymphoma (refractory)	Intravenous infusion	US registration EU registration				SUBMISSION
Afinitor (Votubia) (RAD001)	Pharmaceuticals	everolimus	mTOR ¹⁰ inhibitor	Non-functioning GI and lung neuroendocrine tumors, ² tuberous sclerosis complex seizures, DLBCL ¹¹	Oral	US registration EU registration				SUBMISSION
Promacta/Revolade	Pharmaceuticals	eltrombopag	Thrombopoietin receptor agonist	Pediatric immune thrombocytopenia	Oral/oral suspension	US approved EU registration				SUBMISSION
Jadenu Exjade film-coated tablet (FCT)	Pharmaceuticals	deferasirox	Iron chelator	Iron overload	Oral FCT	US approved EU registration				SUBMISSION
CARDIOVASCULAR AND METABOLISM										
ACZ885	Pharmaceuticals	canakinumab	Anti-interleukin-18 monoclonal antibody	Secondary prevention of cardiovascular events	Subcutaneous injection	2017			PHASE III	
RLX030	Pharmaceuticals	serelaxin	Recombinant form of human relaxin-2 hormone	Acute heart failure	Intravenous infusion	2017			PHASE III	
Entresto (LCZ695)	Pharmaceuticals	valsartan, sacubitril (as sodium salt complex)	Angiotensin receptor, neprilysin inhibitor	Chronic heart failure with preserved ejection fraction, ² post-acute myocardial infarction	Oral	2019			PHASE III	

¹ Filings that have received approval in either the US or EU but are awaiting approval in the other market

² Phase and planned filing dates refer to lead indication in development.

³ Monoclonal antibody

⁴ Combination of mitogen-activated protein kinase and extracellular signal-regulated kinase

⁵ Phosphoinositide 3-kinase inhibitor

⁶ Phosphoinositide 3-kinase alpha inhibitor

⁷ Cyclin-dependent kinase 4/6

⁸ Non-steroidal aromatase inhibitor

⁹ Anaplastic lymphoma kinase

¹⁰ Mammalian target of rapamycin

¹¹ Diffuse large B-cell lymphoma

MAJOR DEVELOPMENT PROJECTS

						PHASE I	PHASE II	PHASE III	SUBMISSION
Project/product	Division	Common name	Mechanism of action	Potential indication/disease area	Route of administration	Planned filing dates ^{1,2}			
RESPIRATORY									
QAX576	Pharmaceuticals	-	Anti-interleukin-13 monoclonal antibody	Allergic diseases	Subcutaneous injection	≥2020		PHASE II	
QMF149	Pharmaceuticals	indacaterol, mometasone furoate (in fixed-dose combination)	Long-acting beta2-agonist and inhaled corticosteroid	Asthma	Inhalation	2018			PHASE III
QAW039	Pharmaceuticals	fevipiprant	CRTH2 antagonist	Asthma	Oral	2019			PHASE III
QVM149	Pharmaceuticals	indacaterol, mometasone furoate, glycopyrronium bromide (in fixed-dose combination)	Long-acting beta2-agonist, long-acting muscarinic antagonist and inhaled corticosteroid	Asthma	Inhalation	2018			PHASE III
IMMUNOLOGY AND DERMATOLOGY									
CJM112	Pharmaceuticals	-	Anti-interleukin-17 monoclonal antibody	Immune disorders	Subcutaneous injection	≥2020		PHASE II	
QAW039	Pharmaceuticals	fevipiprant	CRTH2 antagonist	Atopic dermatitis	Oral	≥2020		PHASE II	
LJN452	Pharmaceuticals	-	FXR agonist	Non-alcoholic steatohepatitis	Oral	≥2020		PHASE II	
VAY736	Pharmaceuticals	-	Anti-BAFF (B-cell-activating factor) antibody	Primary Sjogren's syndrome	Subcutaneous injection	≥2020		PHASE II	
QQE031	Pharmaceuticals	ligelizumab	High-affinity anti-IgE monoclonal antibody	Chronic spontaneous urticaria/ inducible urticaria	Subcutaneous injection	≥2020		PHASE II	
Ilaris (ACZ885)	Pharmaceuticals	canakinumab	Anti-interleukin-1β monoclonal antibody	Hereditary periodic fevers	Subcutaneous injection	2016			PHASE III
Cosentyx (AIN457)	Pharmaceuticals	secukinumab	Anti-interleukin-17 monoclonal antibody	Ankylosing spondylitis, ¹ psoriatic arthritis, ² non-radiographic axial spondyloarthritis	Subcutaneous injection	US registration EU approved			SUBMISSION
NEUROSCIENCE									
CAD106	Pharmaceuticals	-	Beta-amyloid-protein therapy	Alzheimer's disease	Intramuscular injection	≥2020		PHASE II	
CNP520	Pharmaceuticals	-	BACE inhibitor	Alzheimer's disease	Oral	≥2020		PHASE II	
EMA401	Pharmaceuticals	-	Angiotensin II receptor antagonist	Neuropathic pain	Oral	≥2020		PHASE II	
OMB157	Pharmaceuticals	ofatumumab	Anti-CD-20 monoclonal antibody	Relapsing multiple sclerosis	Subcutaneous injection	2019		PHASE II	
BAF312	Pharmaceuticals	siponimod	Sphingosine-1-phosphate receptor modulator	Secondary progressive multiple sclerosis	Oral	2019			PHASE III
Gilenya	Pharmaceuticals	fingolimod	Sphingosine-1-phosphate receptor modulator	Chronic inflammatory demyelinating polyradiculoneuropathy	Oral	2017			PHASE III
AMG 334	Pharmaceuticals	-	Selective CGRP receptor antagonist	Migraine	Subcutaneous injection				PHASE III
BYM338	Pharmaceuticals	bimagrumab	Inhibitor of activin type II receptor	Sporadic inclusion body myositis [lead indication], hip fracture, sarcopenia	Intravenous infusion	2016			PHASE III
CELL AND GENE THERAPY									
CTL019	Pharmaceuticals	tisagenlecleucel-T	CD19-targeted chimeric antigen receptor T-cell immunotherapy	Pediatric acute lymphoblastic leukemia [lead indication], diffuse large B-cell lymphoma	Intravenous infusion	2016		PHASE II	
FCR001	Pharmaceuticals	-	Inducing stable donor chimerism and immunological tolerance	Renal transplant	Intravenous infusion	≥2020		PHASE II	
HSC835	Pharmaceuticals	-	Stem cell regeneration	Stem cell transplantation	Intravenous infusion	≥2020		PHASE II	
INFECTIOUS DISEASES									
KAF156	Pharmaceuticals	-	Imidazolopiperazines derivative	Malaria	Oral	2019		PHASE II	
KAE609	Pharmaceuticals	cipargamin	PfATP4 inhibitor	Malaria	Oral	≥2020		PHASE II	
EXE844b	Alcon	finafloxacin	Anti-infective	Otitis media-tympanostomy tube surgery	Topical	2016 US			PHASE III

¹ Filings that have received approval in either the US or EU but are awaiting approval in the other market
² Phase and planned filing dates refer to lead indication in development.

MAJOR DEVELOPMENT PROJECTS

						PHASE I	PHASE II	PHASE III	SUBMISSION
Project/product	Division	Common name	Mechanism of action	Potential indication/disease area	Route of administration	Planned filing dates ^{1,2}			
OPHTHALMOLOGY									
Lucentis	Pharmaceuticals	ranibizumab	Anti-vascular endothelial growth factor (VEGF) monoclonal antibody fragment	Choroidal neovascularization, ^{1,2} retinopathy of prematurity	Intravitreal injection	2016			PHASE III
OAP030 (Fovista®)	Pharmaceuticals	pegferanib	Aptamer anti-platelet-derived growth factor	Neovascular age-related macular degeneration	Intravitreal injection	2017			PHASE III
Jetrea ready-diluted injection	Alcon	ocriplasmin	Alpha-2 antiplasmin reducer	Vitreomacular traction	Intravitreal injection	2017 Japan			PHASE III
RTH258	Alcon	brolucizumab	Anti-VEGF single-chain antibody fragment	Wet age-related macular degeneration	Intravitreal injection	≥2018			PHASE III
Nevo ophthalmic suspension	Alcon	nepafenac (0.3%)	Anti-inflammatory	Postsurgical macular edema in patients with diabetes	Topical	Submitted EU 2018 US			PHASE III
AcrySof IQ ReSTOR Toric 2.5 D IOL	Alcon	-	Multifocal, aspheric and cylinder-correcting intraocular lens	Cataractous lens replacement with or without presbyopia, and with astigmatism	Surgical	2016 US	ADVANCED DEVELOPMENT		
AOSepT Plus/ Clear Care Plus with HydraGlyde	Alcon	-	Disinfection and cleaning	Contact lens care	Lens care	2017 Japan	ADVANCED DEVELOPMENT		
AcrySof IQ Aspheric IOL with UltraSert	Alcon	-	Pre-loaded intraocular lens delivery device	Cataractous lens replacement	Surgical	Submitted Japan	ADVANCED DEVELOPMENT		SUBMISSION
AcrySof IQ ReSTOR Toric 3.0 D IOL	Alcon	-	Multifocal, aspheric and cylinder-correcting intraocular lens	Cataractous lens replacement with or without presbyopia, and with astigmatism	Surgical	Submitted US	ADVANCED DEVELOPMENT		SUBMISSION
BIOSIMILARS									
GP2013	Sandoz	rituximab	Anti-CD20 antibody	Non-Hodgkin's lymphoma, chronic lymphocytic leukemia, rheumatoid arthritis, granulomatosis with polyangiitis (also known as Wegener's granulomatosis), and microscopic polyangiitis and others (same as originator)	Intravenous				PHASE III
GP2017	Sandoz	adalimumab	TNF-α inhibitor	Arthritides (rheumatoid arthritis, ankylosing spondylitis, psoriatic arthritis), plaque psoriasis and others (same as originator)	Subcutaneous				PHASE III
HX575	Sandoz	epoetin alfa	Erythropoiesis-stimulating agent	Anemia in chronic kidney disease, chemotherapy-induced anemia and others (same as originator)	Subcutaneous and intravenous	US			PHASE III
HX575 s.c.	Sandoz	epoetin alfa	Erythropoiesis-stimulating agent	Anemia in chronic kidney disease	Subcutaneous	Submitted EU (extension nephrology, approved as Binocrit since 2007)			SUBMISSION
GP2015	Sandoz	etanercept	TNF-α inhibitor	Arthritides (rheumatoid arthritis, ankylosing spondylitis, psoriatic arthritis), plaque psoriasis and others (same as originator)	Subcutaneous	Submitted US Submitted EU			SUBMISSION
LA-EP2006	Sandoz	pegfilgrastim	Pegylated granulocyte colony-stimulating factor	Chemotherapy-induced neutropenia and others (same as originator)	Subcutaneous	Submitted US			SUBMISSION

¹ Filings that have received approval in either the US or EU but are awaiting approval in the other market

² Phase and planned filing dates refer to lead indication in development.

^{1,2} Choroidal neovascularization secondary to conditions other than age-related macular degeneration and pathologic myopia

Eksempel 2: Novartis AG's præsentation af pipe-line

Kilde: Årsrapport 2015, Novartis AG, side 52-57

BILAG 9 – ARTIKEL FRA MEDWATCH

Rebien: Min succes skyldes min forgænger

MEDICINAL & BIOTEK: I et interview med Harvard Business Review fortæller Novo Nordisk-topchef Lars Rebien Sørensen om værdien af topchefer og om sit eftermæle.

AF STEFAN SINGH KILAY

Offentliggjort 12.10.16 kl. 12:30

Lars Rebien Sørensen er for anden gang i træk blevet kåret som verdens bedste topchef af Harvard Business Review, og i [et interview](#) med det anerkendte magasin åbner han lidt op om sine tanker om det at være topchef.

Han fortæller blandt andet, at han mener, at topchefen som organisatorisk institution er overvurderet. Han mener, at succes, i hvert fald i medicinalindustrien, er langt mere af en holdindsats, end offentligheden, især i USA, gerne vil tro.

Derudover fortæller han også, at Novo Nordisk fortsat "arbejder på den rigtige formel for at udvikle kvindelige talenter", men at fremskridtene her har været "uhyggeligt langsomme".

Det kom blandt andet til udtryk ved, at selskabet sidste år helt droppede at have en decideret målsætning for flere kvinder i ledelsen.

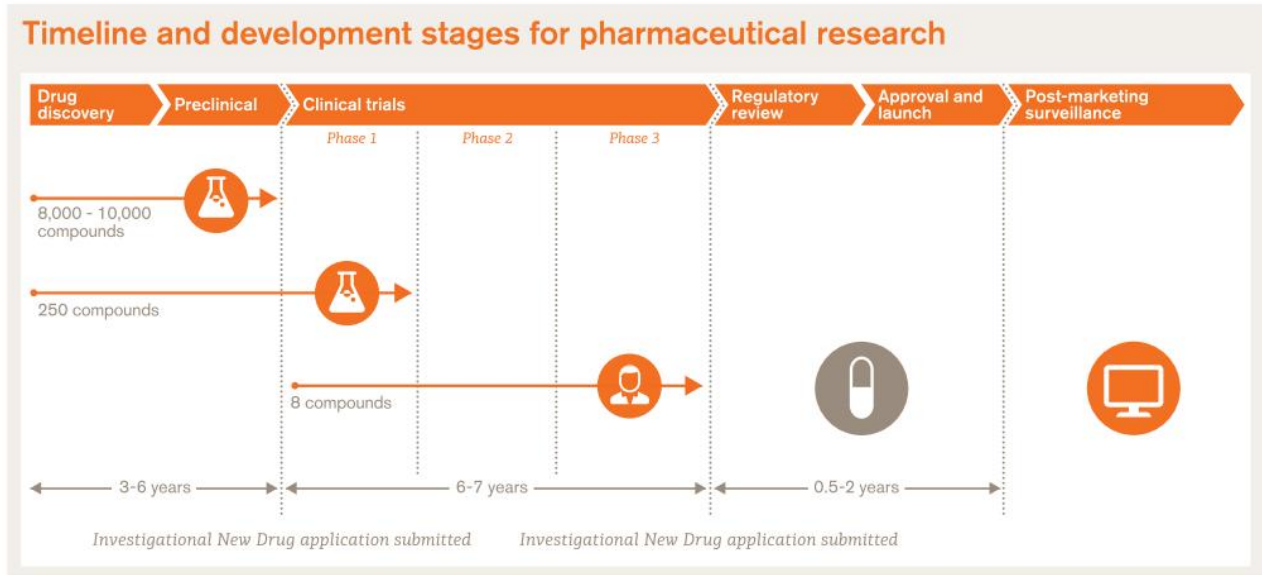
Novo dropper mål for kvindelige ledere

Det blev som bekendt i september meddelt, at Lars Rebien træder tilbage ved udgangen af året, og han undslår da sig heller ikke for - ganske vist adspurgt - for at reflektere over sit eftermæle, hvor han blandt andet krediterer Mads Øvlisen.

"Min indflydelse, gennem samarbejdet med min ledergruppe, vil blive vurderet om 15 eller 20 år, og først derefter vil folk være i stand til at afgøre, om vi traf de rigtige valg. Masser af mennesker vil være villige til at kaste sten efter os derefter. Igen, jeg er imod denne personlige ikonisering af topchefer. Det er i høj grad en holdindsats. Og for at være ærlig, den succes, vi har haft i løbet af min embedsperiode skyldes i vid udstrækning beslutninger, som blev taget af min forgænger," siger han til magasinet.

Kilde: www.medwatch.dk

BILAG 10 – "BEST PRACTICE" FOR PRÆSENTATION AF UDVIKLINGSPROCES

Kilde: Årsrapport 2015, GlaxoSmithKline PLC, side 24

BILAG 11 – "BEST PRACTICE" FOR PRÆSENTATION AF OMKOSTNINGSFORDELING

HISTORICAL RATIO OF RESEARCH AND DEVELOPMENT COSTS 2015

■ Research ■ Development

DIABETES AND OBESITY CARE

BIOPHARMACEUTICALS

Kilde: Årsrapport 2015, Novo Nordisk A/S, side 68

BILAG 12 – "THE RULES OF HALVES"

THE 'RULE OF HALVES'

ACCORDING TO THE RULE OF HALVES⁷, ONLY AROUND 6% OF PEOPLE WITH DIABETES LIVE A LIFE FREE FROM DIABETES-RELATED COMPLICATIONS.*

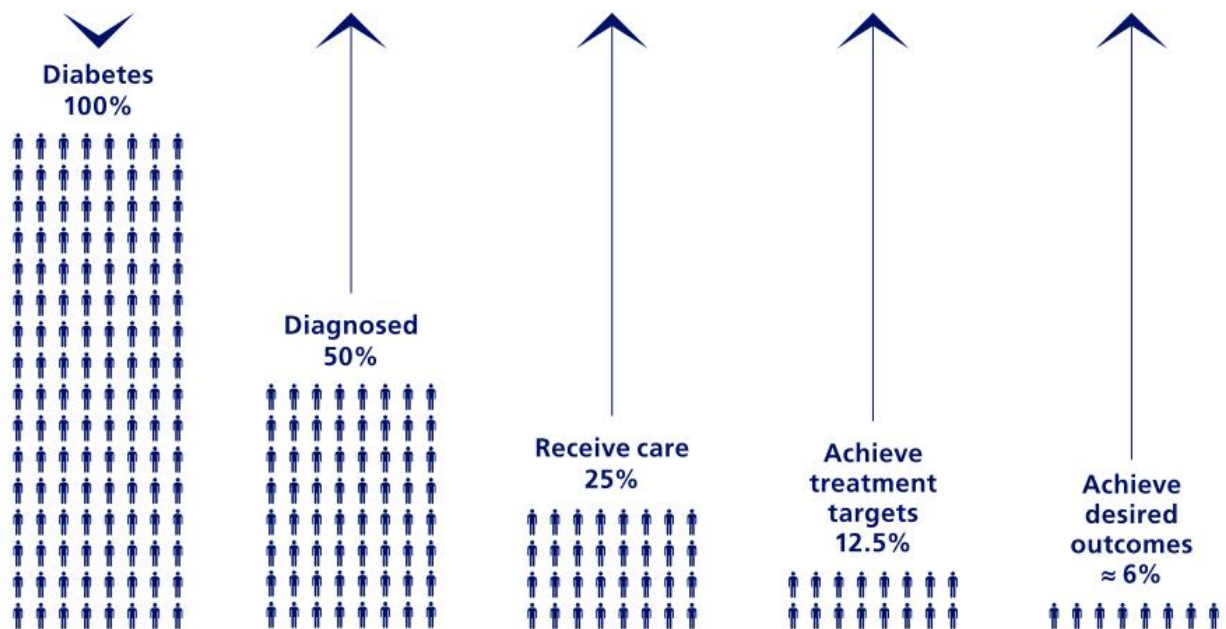
Of the estimated 415 million people with diabetes...

about 50% are diagnosed*...

of whom about 50% receive care*...

of whom about 50% achieve treatment targets**...

of whom about 6% live a life free from diabetes-related complications.

* Actual rates of diagnosis, treatment, targets and outcomes vary in different countries. ** That is, recommended glucose levels.

Kilde: Årsrapport 2015, Novo Nordisk A/S, side 23

BILAG 13 – NORMALSIDEBEREGNING

Antal anslag med mellem ifølge Word	267.498
- Indholdsfortegnelse	-1.923
- Executive summary	-3.109
Antal anslag i alt til omregning	262.466
262.466 / 2.400	= 109,36